

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

2¹⁹⁶⁸

poštnina plačana v gotovini

V S E B I N A :

OB NASEM JUBILEJU (1893-1968)	49
MORJE IN GORE	
Jože Kodre	50
V NOVOLETNI NOCI	
Ludvik Zorut	51
VELEBIT	
Ing. Milan Ciglar	54
V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV	
Janez Kruščič	60
PO VRHOVIH OKROG IDRJSKEGA KOTLA	
Lado Božič	67
DRUŠTVENE NOVICE	75
ALPINISTIČNE NOVICE	80
VARSTVO NARAVE	85
IZ PLANINSKE LITERATURE	88
RAZGLED PO SVETU	91
GEOLOŠKE EKSURZIJE V LETU 1968	95
STALNO IN OBČASNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967-68	95
PRAVILNIK ZA DFLO DISCIPLINSKIH ORGANOV PLANINSKE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI	95
NASLOVNA STRAN:	
LEDENI STALAKTIKI	
Foto: Jože Kovačič	

Turistično in avtobusno podjetje

KOMPAS

LJUBLJANA, Dvoržakova ulica 11

POSLOVNE ENOTE

Beograd, Budva, Brnik, Bled, Celje, Dubrovnik, Fernetiči, Gornja Radgona, Hrvatini, Idrija, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Opatija, Piran, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Sežana, Sisak, Škofije, Šentilj, Trbovlje in Zagreb

PREDPRODAJA

vseh vrst vozovnic za železniški, pomorski in letalski promet za domovino in inozemstvo

ORGANIZACIJA

izletov in potovanj po Jugoslaviji in v inozemstvo

REZERVACIJE

hotelskih sob, kabin na ladjah obalne, rečne in prekoceanske plovbe in postelj v spalnih vagonih na progah JŽ in v inozemstvu

POSREDOVANJE

potnih listov, obmejnih dovolilnic in vseh vrst tujih vizumov

PRODAJA

turističnih spominkov, publikacij in barvnih razglednic

NAJVEČJA IZPOSOJEVALNICA

osebnih avtomobilov v Jugoslaviji z depoji v Ljubljani, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Opatiji, Portorožu in na Bledu. Izposojevalnica razpolaga z 80 avtomobili VW in Mercedes

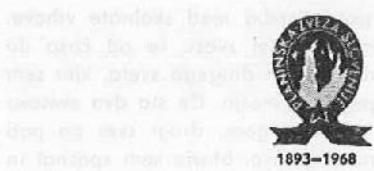
V vsaki poslovni enoti posluje menjalnica tujih plačilnih sredstev

K O M P A S

je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

•Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni uredniki: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvidni naslovovi / Tisk in klijeje izdaje Tiskarna »Jože Moškrčič v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obračnih (naročnina za inozemstvo N din 37.- all 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite paleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih natočniki izroče upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije I. 1968 — št. 2

OB NAŠEM JUBILEJU

(1893—1968)

Iuzije so človeku potrebne, pravijo tisti, ki razmišljajo o odnosu človeka do gora. Že Albrecht v. Haller je v svoji znani knjigi »Die Alpen« zapisal: »Vrednost stvari je v tem, kaj ob njih čutimo, kaj ob njih doživljamo.« Že v začetku planinstva je bila torej jasno izražena misel, da je doživetje v gorah le v prav majhnem delu objektivno, da je pretežno le subjektivno. Kdor misli, da je možno doživeti goro z liftom ali helikopterjem, ta hip sedeti še pri konferenčni mizi, hip nato pa zvečiti sendvič na ledenuku, ta ne bo nikoli imel pojma o doživetju gore. Doživi jo le tisti, kdor se na doživetje pripravi, goro študira, jo nato prigara s telesnimi in moralnimi močmi in se z vzponom zares preizkusi. Le ta bo morda deležen tiste sladke iluzije na vrhu, da se je čas ustavil, da ga je obsijala posebna sreča. Profanacija gora je v bistvu v tej sodobni možnosti, da so brez vseh naporov na vrhu množice ljudi, v tej inflaciji, ki je zajela doživetje gora. To torej ni estetski, temveč psihološki problem. Po zakonu o varstvu narave je lahko estetsko prilagoditi razne tehnične in gostinske objekte gorski pokrajini, jih narediti manj vidne, prepovedati trganje cvetlic, izumiti navsezadnjne tihe reaktivce in namestiti na vsak korak smetiščna vedra. Vse to pa ne bo povrnilo samote, ki jo išče planinec zato, da bi doživel goro sam ali s sebi enakimi, to je, stran od ljudi, ki menijo, da se da vzpon na goro kupiti z vozovnico. Današnji masovni planinski turizem gotovo ni nadaljevanje v razvoju planinstva, ampak neke druge vrste rekreacija, ki s planinstvom nima kaj prida opravka. Najvišja sreča v gorah je v odpovedi, v žrtvi. Najvišja slast in najgloblja bolečina sta si blizu. Planinstvo je v sto letih opravilo za človeka mnoge naloge. Ne moremo si misliti, da bi bilo že vse izvršeno. Če bi bilo, potem ni več treba ne društevne vsega tistega, kar društveno delo terja. Odnos človeka do gora se spreminja. Naloga sedanosti in prihodnosti pa je, da spremembe doumemo in da smo jim kos. Če svet danes misli, da se da vse kupiti, s tehniko vse doseči, z razumom vse dojeti, mu moramo dopovedati, da to ni res, da bo takemu naziranju sledilo razočaranje, ki ga bo treba preboleli. To ne pomeni, da bomo šli na podiranje tehnike. Ne, naša dolžnost je, da svet, kakršen je, ob tehniki, kakršna je, s svojim planinstvom dopolnjujemo, mu dopovedujemo, da gre v planinstvu za mnogo več kot za mehanično zavzemanje prostora na vrhu in tam gor za nekaj besed, za nekaj starih ali novih dovtipov. Če bomo to znali in zmogli, če bomo to sodobnemu svetu zares dopovedali, mu v današnjih razmerah kazali pot v gore, ga prepričali, da je za telesno in duhovno ravnotežje planinstvo potrebno, bomo svojemu delu vtisnili značaj pomembne splošnosti tudi za prihodnje čase in tako storili svojo človeško in družbeno dolžnost.

T. O.

MORJE IN GORE

Jože Kodre

e kot »mulc« v osnovni šoli sem slišal za Logarsko dolino. V šoli so nam pravili, da je to prava alpska dolina, ki so jo napravili ledeniki, da je obdana z visokimi hribi, da ima pravcati slap in podobne učenosti. Zavidal sem srečnejšim sošolcem, ki so mi pravili o svojih izletih v Logarsko dolino, o pravcatih smučarskih »podvigih« tam med visokimi hribi. Celo takšni so se našli, ki so bili bojda tudi na samem Triglavu! Jaz kratkohlačnik pa sem se moral zadovoljiti s Celjsko kočo, Svetino in od časa do časa z Mozirskimi planinami. Pa vendar so me pota počasi in vztrajno privedla med skalne vrhove, o katerih sem toliko čul. Počasi od Raduhe proti Robanovem kotu, proti Korošici in Ojstrici. Korak za korakom sem jih spoznal. Za nekaj časa sem opustil hojo v hribe. Spoznal sem takrat nekaj večjega, nekaj bolj skrivnostnega, kot je bil tih gorski svet, v katerega sem zahajal z brati. To je bilo morje. Pa ne takšno, kot ga pozna večina »navadnih zemljanov«, poznal sem ga z druge plati. Spoznal sem še en svet tišine — tisti pod morjem. Z brati sem preživiljal nepopisno lepe dneve ob morju, ko smo se ob svitu odpravljali vsak s svojo podvodno puško v morje. Težko je popisati naše občutke, ko smo s tesnobo v srčih prodirali v njegove skrivnosti. Med mračnimi podvodnimi stenami, tam kjer je sončna luč le medlo osvetljevala prostor okoli nas, tam smo našli svoj drugi svet. Spoznali smo ga in se učili ob njegovih skrivnostih. Ob topilih nočeh, ko smo v svoji zanesenosti pozabili na čas, ko smo podnevi plavali kilometre in kilometre ob obali otoka, kjer smo imeli svoj raj, takrat smo preživiljali svoje »obmorske bivake«. Lačni in žejni smo se ob svitu vračali po isti poti proti našim šotorom. Postali smo mojstri v podvodnem ribolovu, hoteli smo še več. Ni nam bilo dovolj tistih 20 in nekaj metrov, ki smo jih dosegali. Uresničile so se nam naše želje. V Koprskem zalivu smo se z dihalnimi apatati na stisnjeni zrak potapljalji še globlje. Bili smo v potapljaški šoli, kjer smo zopet spoznali delček njegovih skrivnosti, delček sveta tišine. Težko je bilo vsakokratno slovo od morja, težak je bil povratek v hrupno vsakdanjost.

Zopet me je pot privedla med skalnate vrhove. Od takrat sem jim ostal zvest. Le od časa do časa se spomnim onega drugega sveta, kjer sem videl toliko lepega — morja. Če sta dva svetova tišine, potem so eden gore, drugi svet pa pod morjem. To vem zagotovo. Morje sem spoznal in gore šele spoznavam — korak za korakom, vrh za vrhom in steno za steno.

Menda ga ni planinca, ki ne bi imel svoje izvoljene gorske doline in gora okoli nje. So takšne, ki te osvajajo počasi, in takšne, ki te osvojijo bliskovito. Logarska dolina je ena takšnih dolin. Spoznala sem jo počasi in osvojila me je postopoma. Še ena dolina je med izvoljenimi kotički. To je dolina Zajzera pod Poliškim Špikom. Ta me je osvojila bliskovito. Logarski, hrupni in pomehuženi, je tekmtica ona, tiha in divja pod silnim Poliškim Špikom, Nabojsam in Višem, ki tam okoli Svetih Višarij izgublja svoj tihi in divji značaj ter postaja hrupna in pomehužena dolina. Ti dve tako različni dolini sta me osvojili in eni od njih — Logarski poiškušam »ukrasti« njen zadnji tihi in divji kotiček, severno steno Planjave.

Nad desnim bokom Logarske doline se vzdiguje mogočno severno ostenje Planjave. Planjavská stena je po višini druga najvišja stena pri nas, saj je visoka okoli 1400 m. Na zgornjem delu doline se pričenja ostenje ob vpadnici spodnjega roba Kamniškega sedla, ter končuje ob vpadnici svojega vzhodnega vrha (Lučke Baba). Tриje vrhovi Planjave: vzhodni (Lučka Baba), srednji (nanj drži zaznamovana pot) in zahodni imajo vsak svoj steber. Pod zahodnim vrhom je steber, po katerem poteka Drofenikova smer, srednji vrh ima steber med Drofenikovo in Tschadovo smerjo (še nepreplezan) in vzhodni vrh steber levo od Tschadove (še ni preplezan) — spodaj porastel z rušjem, zgoraj pa se strmo dviguje proti veliki gredini. Zahodni del severne stene je najbolj strm in tu potekajo najtežje smeri v ostenju: Gradišnikova in Dularjeva z Glavo. Celotno ostenje v zgornji tretjini prereže široka gredina, ki se vleče vse od Škarij ter se pod zahodnim delom severne stene (Glava) zoži, nato se po policah nadaljuje na SZ greben. Prav ta široka gredina je »lepota napaka« Planjave. Široka je, do sredine paletja pokrita s snegom, kasneje pa lahko občudujemo bujne zelenice, celo gamsi pridejo iz svojega raja — Rjavčkega vrha prav pod njen srednji vrh. To ogromno ostenje je porastlo celo z macesni (Jagnjičeva zelenica). Prav preko te gredine so bojda pred mnogimi leti lovci — v glavnem divji, hodili iz Kamniškega sedla nad gamse, ki so se pasli na zelenicah na Grlu. Rjavčkem vrhu in pod Krofičko. No, in savinjski

jim menda niso ostali dolžni in so po isti poti hodili na kranjsko. Kakor je zahodna stena Planjave — nad Kamniškim sedlom živa, tako je mogočno severno stenje tih. Le v njegovem zapadnem delu se od časa do časa oglaši plezalčeve kladivo. Menda je prav velika krušljivost kriva, da se tako malo plezalcev odloči zanjo. Morda je njen zapadni del malo boljši, vendar se tudi ta ne more pohvaliti s trdnostjo skale. Že sam spodnji del okoli Gradišnikove in Dularjeve je prav krušljiv. Bolj ko se pomikamo proti vzhodu, bolj narašča njena krušljivost. Značilnost ostenja so žlebovi. Pozimi in spomladni so plazovi njihovi gostje, zato so izprani in mokri, poleti pa so prav pripravljeni, da po njih ropočajo kamnitimi plazovi. Zapadno kamenje je druga značilnost severne stene. Od jutra do večera ni miru pod steno, celo ponoči ne. Ko smo se nekoč vračali z Okrešlja, smo bili priče precej hrupnega prizora. Z levega boka Glave se je odtrgal velikanski skalni blok in s truščem prigrmel pod steno. Podnožje stene je bilo nekaj časa zavito v pravot oblik prahu. Prav osrednji steber je nenevadno krušljiv. V srednjem delu je pravcati rdeči kamnolom. Tako kot ima zahodna stena značilno skalno tvorbo — Rdeči kup ob Wissiakovi grapi, ga ima tudi severno ostenje. Le da je ta rogelj mnogo višji, okoli 200 m in menda prav tako ne-preplezljiv kot Rdeči kup. Iz doline je severna stena povsem nedolžna — žlebovi in stebri se lepo dvigajo proti SZ grebenu ali proti njenim vrhom. Najlepši pregled nad steno nam nudi prečenje od Bab po gredini proti Glavi in po policah na SZ greben. Šele takrat vidimo »nedolžnost« severne stene. To ni več stena, pravcati ostenje je z mnogimi stebri, roglji in grebeni. S tako razčlenjenim, razbitim in nenavadnim ostenjem se menda lahko ponašajo le malokateri vrhovi pri nas.

Moja velika želja je bila, da bi poizkušali spoznati to ostenje, vendar ne po smereh, ki so že preplezane. Prvič se mi je ta želja izpolnila preteklo leto, ko smo z Dušanom in Cicem poizkušali nekaj novega. Dobro se spominjam dne, ko smo preplezali tretjino Gradišnikove smeri ter po sistemu polic, ki se vlečojo v desno, želeli priti nekam na začetek SZ grebena. Spominjam se čudovitega plezanja po Dušanovi smeri in nekaj krušljive police porasle celo s travo (po njej še ni hodil nihče pred mano razen Cica in Dušana, ki sta bila navezana na vrv pred menoj). Takrat sem ju »stara mačka« — naj me ne razumeta narobe — mislim po njunem plezalskem udejstvovanju, prosil za »krepko vleko«, saj se mi je polica zdela le preveč krušljiva. Po policah smo

prečili na bok stene ter po krušljivi steni prišli na sam začetek SZ grebena. Od takrat mi stena ni dala miru.

Velik daljnogled na Okrešlju je bil večkrat namerno prav na to steno. Vendar sta me Peter in Silvo prehitela. Že na začetku te sezone sta imela daljnogled »okupiran«. Risala sta, hodila z daljnogledom prav do Zaspanega hriba in Brložnice. Besna nad vremenom sta robantila, da ne morete pregledati cele stene, saj je bil to pot vrh v megli, drugič so se megle vlekle prav po vznjužu stene, večkrat pa ju je dež pregnal z njunih opazovanj. Vreme je postal lepše. Pa ne za dolgo. Bila sta že v steni, pa se morala vrniti zaradi dežja. Drugič sta imela več sreče z vremenom. Ves dan je držalo. Bivakirala sta v steni, ponoči pa je zopet začelo deževati, celo snežilo je in umakniti sta se morala iz stene. Nista imela sreče. Od takrat še nista poizkusila ponovno. Le klini in vrvice od spustov v klinih pričajo, da je nekdo že poizkušal tam okoli Dularjeve v zapadnem delu severne stene. Sam sem imel več sreče z vremenom. Kar preveč. Če bi se vreme obnašalo tako kot pri Petru in Silvu, bi se morda naveličali »oblegati« naš steber pod srednjim vrhom Planjave. Tako pa je bilo vreme

Ludvik Zoržut

V NOVOLETNI NOČI

*V novoletni noči Zemlja se zamaje
Starogorska skoz apnence in granite,
bratu Mesecu v vesolje rakete, satelete
v goste mu pošilja, sestra, za atomske vaje.*

*Mesec Bledogledi se za oblake skriva,
v silobran postavlja svojega kovača.
Kdo posest mu krati, javno ga izziva?
On atomske vse pošiljke gladko — врача.*

*V novoletni noči tam na snežni gredi,
gorohodci, kam strmite v blodnih sanjah,
v Mesec Bledogledi po nebesnih planjah?
Stojte! govoril vam Mesec Bledogledi:*

*Vi zemljani! Ne! Ne silite gor k meni,
Sem brez življa, ne šunijo mi zeleni listi,
pesmi, cvetja ni v puščavi tej ledeni,
O, ne glejte me planinci, alpinisti!
Vas poljublja, vas objema
Zemlja! Zemlja!*

Zamujeno, zato pa nič manj iskreno voščilo slovenskim planincem s Kanala ob Soči.

Op. ur.

prelepo — toplo in brez obetov za poslabšanje v prihodnjih dneh. Veljalo je poizkusiti in poizkusili smo, čeprav ne preveč uspešno! Kar pa se vremena tiče, moram popraviti svojo prejšnjo ugotovitev. Ni bilo prelepo — toplo, bilo je manj lepo — bilo je strašansko vroče, skoraj peklenško vroče.

Jutranji hlad nas je pregnal z našega bornega ležišča, ki smo si ga pripravili med rušjem. Stena Planjave je še vsa siva, le tam za Okrešljem so se vrhovi Rink obarvali s prvo zarjo. Tesno nam je pri srcu, sami smo pod mogočno steno, ki je plezalci še niso premagali. Siva je, mrka in hladna. Molče se spogledamo, vemo, kaj nas čaka. To ni več naša Planjava, obsijana s soncem, mogočna pa vendar prijazna, kakršno smo gledali prej, ko smo se domenili za smer. Nato pili smo snega v čutarice ter odnesli opremo pod steno. Ob pol sedmih začnem prvo dolžino, po strmem žlebu. Napredujem le z zabijanjem klinov. Žleb je izpran in strm. Po prvi dolžini se odločim za kratko prečnico v desno, da dosežem majhen raz. Zopet zabijanje, saj drugače napredovanje ni možno. Peta stopnja. Sonce že obliva zeleno dolino pod nami, sami pa smo še vedno v senci. Bolje je tako, zaenkrat ne bomo imeli težav z vročino. Še dve dolžini »potegnemo« in na prvi gredini smo. Stena nad nami je dobila drugačno lice. Še iz doline smo videli, da bi bil možen prehod po policah na levo. Sedaj pa so »police« tako strme in ponekod porastle s travo, da tu nimamo kaj iskat. Odločimo se za direkten vzpon. Prestop čez žleb je le za plezalce z dolgimi nogami. No, te na srečo imam in za nami je naslednji raztežaj. Napredovanje v troje je počasno. Zabijam kline, saj se stena ne pusti kar tako. Hitro sem čez plati. Čez žmulo mi ne gre in ne gre. Poizkušam znova. Ne gre. Tudi s klini ni nič. V tegu prečim na levo. Nahrbtnik pustim zavorovan na klin. Elč z nezaupanjem gleda moje »plezanje«. Po polički skušam priti nad žmulo. Strahota. Na hrbot moram, da se priplazim okoli skalnega nosa in dosežem ploščad nad žmulo. Moker sem in razočaran. Prvič nam je stena zasolila vzpon. Iz doline vidni prehodi po lepih policah so izginili. Soplezalca sta pri meni. To mesto ocenimo s V+. Pa vendar nam je stena nekaj poklonila. Čudovito, meter široko polico. Želeli smo si je že prej, sedaj pa smo jo le dobili. Veseli smo je, za cel raztežaj je je. Nad nami je velikanski skalni pomol. Ob njegovem boku zabijem naslednje stojišče. Preko črne škrapljaste stopnje si moram pomagati s klini. Toda šele sedaj vidim, kam nas je pripeljala polica pod nami. Prelepa je bila, preudobna in

stena nad nami bo zahtevala povračilo zanjo. 80 metrov nad menoj so črni previsi. Proti njim drži za ped široka in okoli 25 m dolga pot. Pod previsi slutim prehod na levo — na bok stene. Toda pred nami je še ta nemogoča poč. S pomočjo zagozde in dolgega lednega klinja, ki ga zabijem v bolvanček v poči, počasi napredujem. Konec je zabijanja. Plezati je treba le prosti. Moker sem do kože. Pravo garanje. Izmučen doščem zagozden bolvan na vrhu poči, ki se razširi v kaminček. Na stojišču zabijem dva klinja. Spomnim se Janezovih besed, ko nam je nekoč v plezalnem vrtcu govoril, da plezamo kot divji prašiči. Naj mi pristaši estetskega plezanja oprostijo. Res ne znam plezati lepo in v tej poči sem si menda pomagal celo z zobmi, vsaj Janez bi to gotovo videl, če bi bil z nami. Sicer pa bodo ponavljalcji imeli priložnost preplezati poč elegantno kot v plezalnem vrtcu ali pa kot možkarji narisani ali naslikani v knjigah o plezalni tehniki. Meni pa so za takšno plezanje manjkale še najmanj dve roki in kakšna noge. Soplezalca sta še kar hitro pri meni, čeprav sem parkrat občutil precej njune teže na vrvi. Poč smo ocenili s VI stopnjo. Ne da bi vprašal soplezalca za dovoljenje, si privoščim limonado. Po krajšem počitku nadaljujem skozi kaminček ter po žlebu naravnost navzgor. Svet zabijam. Ne vidim nobenega pravega prehoda pod previsi. Plati, razbit svet. Nič. Če je prehod v levi bok stene, mora biti čez te previse. Zabijem stojišče. Elč je pri meni. Tone mora ostati pod njim, saj za dva ni prostora. Na stojišču zabijem Elču še en klin. Po polički prečim pod previs. Zabijem dva klinja. Trda mi prede. Še dva klinja gresta vanj. V silnem razkoraku ga zdelujem, saj je po sredi prerezan z nekakšnim previsnim žlebom. Klinja že dalj časa ne morem zabit. Dovolj imam težav s samim seboj. Zopet mi manjka kakšna roka! Skoraj sem čez rob. Pred sabo vidim majhen skalnat roglj. Samo do tja moram še zdržati. Moram. Tu je prehod v levi bok stene. Prepozno. Čutim, da ne bo šlo. Samo pol metra še imam. Pol metra in moje roke me nočajo več držati, čeprav hočem! Hočem in moram zaradi prijateljev, s katerima sem na vrvi, zaradi nas treh, zaradi Petra in Metke, ki nas opazujeta izpod stene. Vse zaman. Izdajalske rokel! Na hrbot odletim z roba. Ni me strah zame. Za soplezalca mi gre. Ne spominjam se, če sem zabil kakšen klin. Seveda sem jih. Prva vponka se razleti na kose. S čelado in roko oplazim ploščo, tako da me zasuče in padam na noge. Druga vponka prižvenketa s klinom k meni. Padam. Nato sunek. Moj bog, klinja in Elko sta me zadržala. Pol metra nad ploščami

pod previsom se ustavim. Vrv še vedno trepeta. Zavpijem, naj me spusti še malo. Popolnoma sem pri sebi. V ploščo zabijem specialček, nato še enega in še enega. Sedaj naj bo z mano, kar hoče. Zavarovan sem. Pa vendar sem čisto dober. Komolec krvavi. Povijem si ga. Stisk v pasu je neznosen. Vozel je zategnjen. Rad bi ga popustil in pomaknil pod pozduho. Ne gre. Naj gre k vragu! Ne bo me konec. Bom že potpel. Ne morem verjeti, da se je vse tako končalo. Več kot 25 metrov sem »letel«. Elču je izruvalo enega od klinov na stojšču, toda drugi je zdržal. Malo ožgana roka in krvav nos, ko ga je »zabilo« v lusko pred njim, to bi bilo vse. Brez panike se pripravljamo na prisilni bivak. GRS je pod steno. Tema je. Luči pod steno. Nismo sami. Jutri zarana bodo prišli. Noč je minila. Po Drotenuku napredujejo proti našem stebru. Peklensko je vroče. Brez vode smo. Zopet je noč. Nad nami so. Iz doline nas hrabrijo. Želimo si samo vode. Vode.

Vemo, da fantje poizkušajo vse, kar se da, stena pa je tako divja, da se ne pusti presenetiti. Jutro. Nad nami je živahno. Celi bloki frčijo preko nas. Zagledamo vrv, ki zleti proti nam. Glej ga! Prvi se »pripelje«. Vražji fantje! Drug za drugim se spuščajo po vrv. Dobimo čaja, limon, sladkorja. Pripravljamo se za spust. Preko plati me »spravijo« do Elča in Toneta. Potem gre po vrv v dolino. Spust za spustom. Prvi smo v mraku pod steno. Dobimo pihače, od nekod se pojavi nekakšna torta — bojda za naš rojstni dan. Vse tole bežno registrirajo naši možgani, potreben smo počitka. Tudi slap, ki smo ga poslušali vse dni naše žeje v steni, ima lepsi glas. Ne upam pa si pogledati proti steni, ki se je zavila v plašč teme. Bojim se, da bom moral še enkrat, pa čeprav v mislih, preživeti vse to. Pa vendar vem, da bom zopet poizkusil prav v tem stebru.

Slika severne stene Planjave je, žal, prepozno dospela. Priobčili jo bomo v št. 3.

Op. ur.

ARCEL KURZ (1887–1962), častni član CAS, pionir planinstva svetovnega formata, je bil od svojih deških let povezan z gorami posebej s Saleinaz pri Praz-de Fort, kjer si je družina Kurz zgradila weekend. Njegov oče je bil prav tako častni član CAS, vnet raziskovalec Alp. Največje veselje mu je bilo, da je uvajal na isto pot svojega sina. Z 12 leti ga je že vodil na Grand Darrey (3515 m), na la Crête Sèche (3021 m), s 13 leti na Aiguille d'Argentière. S 16 leti se je Marcel že sam povzel na Grand Goliat (3245 m). L. 1910, 1924 in 1929 je že sodeloval pri novi izdaji zemljevida Barbey, Imfeld in L. Kurz. Kasneje je izdal še tretjo in četrtjo izdajo Vodnika po Mt. Blancu, ki ga je spisal oče Louis Kurz. V okolini Saleinaza je začel s topografskimi študijami in se z njimi ukvarjal vse življenje. V CAS je stopil kot študent na zveznem politehniku v Zürichu l. 1909. Od l. 1907 dalje do l. 1920 se je povzel na vse štiritočake v Wallisu. V tej dobi je spoznal, kakšno vlogo bo igral zimski alpinizem. L. 1923 je izdal »Alpinisme hivernal«, tej knjigi so sledili trije zvezki »Guide du skieur dans les Alpes valaisannes«. L. 1913 je stopil v službo v zvezni topografski urad, kot topografski inženir je hotel sodelovati pri nacionalnem švicarskem zemljevidu. L. 1921 je bil na Olimpu, rezultat je bila karta 1 : 20 000. Naslednje leto se je odločil za privatni poklic, čeprav je s topografskim uradom obdržal tesne zveze. S tem se mu je odprl svet. Kot član Alpine Cluba se je l. 1926 udeležil ekspedicije na Novo Zelandijo in tu opravil četrti vzpon in prečenje Tasmana (3498). Obšel je nato ves planet. Ko se je vrnil, je končal svoj vodnik po Wallisu v štirih zvezkih, drugi zvezek Guide des Alpes uranaises in peti zvezek des Alpes grisonnes (Berninska skupina) z orografskimi skicami. L. 1930 je deloval kot topograf v ekspediciji G. O. Dyhrenfurtha in 8. junija stal na Jongsang-Peaku (7459 m), dotlej najvišje téme, na katero je stopil človek. L. 1931 je G. O. Dyhrenfurth izdal o tem knjigo, h kateri je Marcel Kurz prispeval zemljevid 1 : 1 000 000 s topografskim in toponomastičnim uvodom.

L. 1932 je Kurz obiskal Sikkim, Garhval in Kašmir. L. 1934 bi bil moral v Karakorum, pa ga je nesreča pri jahanju zadržala doma. V teh letih je postal strokovnjak za Himalajo. L. 1933 je izdal seznam himalajskih ekspedicij v »Les Alpes«, l. 1934 razpravo »Himalajski problem« v francoskem »Alpinisme«, tedaj temeljno delo v himalaizmu.

Po l. 1945 je Kurz sodeloval pri Ustanovi za raziskovanje Alp v Zürichu in uredil sedem zvezkov »Berge der Welt«. L. 1959 je izšla njegova znamenita »Chronique himalayenne«,

I. 1963 pa dodatek k tej knjigi, ki je njegovo največje in najboljše delo. Po I. 1963 ga je zadela težka bolezen, rešiteljica smrt pa je nastopila I. 1967.

Bil je častni član Alpine Cluba, CAS, CAH (Héllénique), sekcije CAS-Neuchâtel, CAF, CAJ, DÖAV, CAB (Belgijske), Kluba Wisokogorskega in še vrste drugih uglednih planinskih organizacij.

Dr. Wd. Wyss-Dunant pravi o njem, da je bil sijajen priatelj, očarljiv v svoji izvirnosti in prostodušnosti, kot raziskovalec pa nenavadno natančen, jedrnat v izrazu, obširen pa po delu za geografsko, zgodovinsko, topografsko in toponomično dokumentacijo. Na vseh vzponih je imel s seboj svojo beležnico, bila mu je važnejša od vrvi in od vsega, kar se je na vzponih drugega dogodilo.

O njegovem delu in njegovih spisih je tudi PV v rubriki »Razgled po svetu« vsa leta poročal. Njegova dela so prišla prav tudi slovenski himalaistiki.

VELEBIT

(Nadaljevanje)

Ing. Milan Ciglar

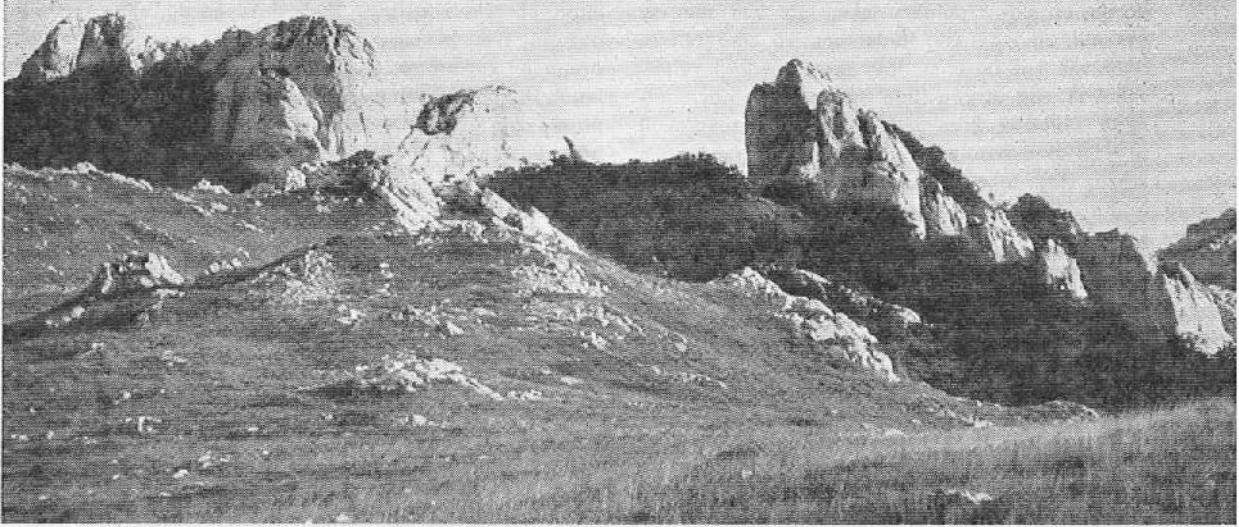

U gori je bila jesen in le poredke cvetlice so še rasle iz skalnih razpok. Rastje Severnega Velebita je zelo pestro in z mnogimi posebnostmi. Mnogi znani botaniki so proučevali in opisovali velebitsko floro. A čas za botanične izlete je tod v začetku julija. Presenetila me je kljub temu še vedno obilica pri nas bolj poredke kraljice planin (*Eryngium alpinum*), ki prerašča tod okoli tudi večje površine. Škoda, da je zaradi poznega časa že izgubila svojo vijoličasto srebrno barvo. Med skalnimi razpokami in v bolj zavetnih legah je rdečo škrlatnordeče ciprje (*Epilobium angustifolium*), s skal pa so živordeče žareli z rosnimi kapljicami obdani plodovi planinskega šipka (*Rosa pendulina*). V vetru so se pozibavale škrlatno obarvane glavice volnatoglavega osata (*Cirsium eriophorum*), izpod pritlikavega brinja pa je gledala še tu in tam kaka zapoznela zvončnica ter iz skalnih razpok le še rdečkasti plodovi progastega volčina (*Daphne striata*).

Prispela sva do Rožanske ali Rossijeve kolibe. Ime ima po hrvaškem botaniku Ljudevitu Rossiju, velebitskem planinskem pionirju še Izza druge polovice prejšnjega stoletja. Morda bi popotniku še lahko nudila zavetje ob nenadni nevihtni s točo in grmenjem, tedaj bi bilo notri nekoliko mirneje kot zunaj. A drugače ne bi kazalo v nji

iskati zavetja. Čeprav je zidana, bi bila z razbitimi okni in vратi in brez sleherne opreme, če izvzamemo nekaj trhlih razbitin, planincem, ki bi s kakršnimkoli upanjem stopili vanjo, zapekljenim po napotkih niti ne tako starega planinskega priročnika, v hudo razočaranje. Čas bi bil, da se takšna koča izbriše iz seznama planinskih postojank. Ko so jo leta 1930 slavnostno otvorili ob navzočnosti najznamenitejših hrvaških planincev, gotovo niso mislili na njeno tako žalostno usodo in konec.

Nama seveda zavetje ni bilo potrebno in sva pot kar nadaljevala. Do Rossijeve kolibe sva hodila stalno v višini kakih tisoč šeststo metrov, od tod dalje pa se je jela pot polagoma spuščati. Svet ni bil več tako divji in raztrgan, steza naju je vodila preko položnejših planinskih tratin, pa spet skozi bukove gozdove na Daščevcu, vedno bliže Alanu, tisoč tristo metrov visokemu prelazu. Nanj je iz Krasnega v Liki speljana zanimiva cesta in se tod nato spusti proti Jablancu ob morju. Prav nad Alanom, na Alančiču, sva po skoraj dveh dneh prišla prvič iz megle. Kazalo je, da sva tik pod njenim zunanjim robom, zagrijnjala je le vrhove Velebita, globoko pod nimi pa se je lesketalo morje v sončnih žarkih kasnega popoldneva. V srebrnem lesku se je ostro čitala obala skrajnega jugovzhodnega dela otoka Raba, za njim pa se je že začenjal otok Pag. Prehodila sva torej do tod že vso razdaljo od otoka Krka, vmesnih otokov Golega, Grgurja ter Prviča in vso dolžino otoka Raba. Otoki so pri hoji po velebitskih grebenih kar najboljše merilo za dolžino prehajene poti, saj te nenehno spremljajo in kažejo svoja popolnoma bela skalnata pobočja. Onstran Alanu je pogledal iz megle še Bili Kuk (1454 m) in ko sva se končno spustila do ceste, naju je izza meglenega roba pozdravilo tudi že

Grebenci nad Šugarsko Dullbo

Foto M. Ciglar

sonce. Na Alanu je veliko lesno skladišče, od tod vodi v strmih skokih prav do morja šest kilometrov dolga žičnica za prevoz lesa. Žičnica je s svojimi napravami ena največjih pri nas, vendar le delno služi svojemu namenu, ker veliko počiva, saj nima kaj prevažati. Na Velebitu, zlasti na njegovi notranji strani, so sicer veliki gozdovi, a ne tako bogati, da bi mogli pokriti požrešnost tako velike naprave. Marsikje pa se do sicer bogatih gozdov pragozdne oblike bolj težko pride, ker ni niti gozdnih potov niti cest. Sama žičnica, posebno še, ker so jo zgradili ob že zgrajeni cesti, je najbrže spomenik nekoga (ne nekomu), ki se mu je porodila v glavi »velika ideja«, kot je to pogosto v naši širši in ožji domovini. A priznati moram, da je bila ta v primeri z nekaterimi drugimi še prav nebogljena.

Na Alanu sva zapustila Premužičeve pot in zavila po cesti proti notranjosti Velebita. Po nekaj kilometrih pa sva cesto proti Krasnemu zapustila in zložno stopila v globoko, več kilometrov dolgo, z gozdovi poraščeno in od vseh strani zaprto kraško dolino Štirovačo, ta dan konec najine poti. Ustavila sva se v gozdarski koči na dnu doline in povprašala za prenocišče. Pri ljudeh svoje stroke sva se seveda kaj lahko zmenila. Večer

sva presedela med gozdarji in gozdnimi delavci, saj je Štirovača večje gozdarsko delovno središče. Pogovor se je sukal predvsem o tem, kako živijo, koliko zaslužijo. Ne bi mogel reči, da so delavci drugačni, kakor so pri nas, tudi z orodjem so podobno preskrbljeni kot naši, zaslužki pa so po njihovem pripovedovanju sodeč skoraj za polovico manjši kakor v naših gozdarskih podjetjih. Ob množici gozdnih čuvajev in logarjev, pa ob večji administraciji in, po pravici povedano, ob dokaj težavnih naravnih pogojih in zaprtosti gozdov, je to kaj kmalu razumljivo. Vendar pa, po njihovih besedah, so se razmere jele obračati na bolje. Nehote pomisli človek ob tem na to, kako relativno je pač tisto geslo »Vsakemu po njegovem delu...«, če ga razumemo enostavno in po domače.

Prebudilo naju je prelepo jasno jutro. Zadnje meglice so se lovile v gostih krošnjah smrek na dnu Štirovače, pobočja visoko nad nami pa je že obsijalo prvo jutranje sonce. Pa sva le pričakala sončno jutro! In najlepše: Pred nama se je na južni strani iznad doline dvigala Šatorina (1624 m), zaradi svoje osamele lege, po svojem videzu in pa razgledu precej podobna našemu Notranjskemu Snežniku.

Prijetno je bilo hoditi skozi jutranji gozd, kjer so v jutranjih meglkah prameni sončnih žarkov skozi vejeve smrek in jekl risali na zelenem mahu svoje zamotane podobe. Tišino gozda pa je zdaj zdaj zmotil ropot motornih žag in pa škripanje zavor z lesom naloženih tovornjakov. Visoki kipi zloženega lesa so ob cesti pričali, da je sečnja v polnem jeku. Ob tem sem se spomnil, da so nam študentom, ko smo bili tu pred več kot desetimi leti, prav gozdarji pripovedovali, da pripravljajo ustanovitev nacionalnega parka v Štirovači, da bi tako zavarovali to edinstveno stvaritev narave v našem gozdnatem krasu. Res, tako velikega mrazišča, poleg tega obdarjenega še s tolikimi naravnimi lepotami bližnje in daljne okolice, zlepa ne bi mogli najti. Kaže pa, da je tudi v tem primeru prevladala ona druga, bolj vsakdanja, gospodarska plat življenja in da je do »Nacionalnega parka Štirovače« danes že veliko dlje, kot pa je bilo pred desetimi leti. Škoda. Še posebno zato, ker so naši bratje Hrvati glede nacionalnih parkov in zavarovanja naravnih znamenitosti sicer dokaj prizadetni in širokogrudni, neprimerno bolj, kot pa smo pri nas v Sloveniji. To seveda niso tako enostavna vprašanja, ki bi jih bilo mogoče reševati v mejah in ob sredstvih ene, največkrat še revne občine. Žal pri nas za zdaj slabo kaže, da bi se takšnih in podobnih vprašanj lotevali na bolj široki, nacionalni in kulturni podlagi, tako kot se jih lotujejo drugod po svetu, na vzhodu in zahodu.

Prispela sva na Jovanovića Padež, eno izmed številnih svetlih jas na dnu Štirovače, ki po njih tudi pasejo. Ime kraja ni hrvaško in kaže na nemirna razdobja še iz turških časov, ko so se tokovi preseljevanja in umikanja pred Turki dotaknili tudi obronkov Velebita. Imen, ki izvirajo od novih priseljencev, je na Velebitu vse polno. Jovanovića Padež me je močno spominjal na naše gozdne planine na Pokljuki, le da žubori tu in se vije v številnih ovinkih bister potoček, ki nikoli ne presahne. Največja odlika Štirovače je prav obilica vode, ki je v takšni množini na Velebitu ni nikjer najti.

Tu se od ceste, ki se vije po dnu Štirovače, odcepi lepo speljana pot, tudi Premužičeve delo, in nas dokaj zložno pripelje prav na vrh Šatorine. Zanimivo je opazovati, kako se z naraščajočo nadmorsko višino spreminja gozdno rastje. Spodaj v dnu Štirovače so bolj čisti smrekovi gozdovi z značilnim pritalnim rastjem, mahovi in lišaji, podobno kot v našem gozdnem svetu na Jelovici ali Pokljuki. Le nekaj deset metrov višje, kjer so rastiščni pogoji, kar se topote in svetlobe tiče,

ugodnejši, uspevajo prekrasni mešani gozdovi jelke in bukve, vmes pa precej javora. Še višje popolnoma prevlada bukev. Ta je vedno nižja, vedno bolj skrivenčena, dokler se ne spremeni v gosto, vprav neprehodno grmičevje, ki tvori zgornjo mejo gozda. Nad tem se razprostirajo široke planinske tratine, ponekod bolj, ponekod manj obrasel z rušjem. Prehod iz gozda v neobrasel svet je oster, brez vmesnih prehodov, drugačen kot pri nas v Alpah, ko se gozd v višjih legah najprej močno razrahla, nato razčleni v posamezne gruče drevja, dokler v najvišjih legah ne preostanejo samo še posamezna drevesa — viharniki. Pri nas uspeva v najvišjih legah le smreka in macesen, tukaj pa najdemo ob zgornji meji gozda največkrat samo bukev. Spodaj, v nižjih legah, je opaziti vpliv žage in sekire, čim više pa sva se vzpenjala, tembolj je bil gozd divji in nedotaknjen. Stare bukve so raztezale svoje suhe veje proti nebu, prekobaliti nama je bilo marsikatero staro in trohneče deblo.

Ko sva prišla iz gozda, se nama je razgrnilo širno obzorje, razgrnila se je na vse strani modra daljava. Kar oddahniti se ne moreva, venomer in venomer gledava okrog sebe. Na vrhu, bi dejal, da je razgled popoln. Najprej nazuza nima oni del poti, ki sva ga prehodila včeraj v megli od Zavižana do Alana. Vsi nešteti »ku-kovi«, ki sva jih minila včeraj, ne da bi jih seveda videla, so daleč na severu. Res, dober kos poti je že za nama, a to je šele prvi del Velebita. Megla nazu je včeraj prikrajšala za marsikaj lepega, o tem sva sedaj prepričana. Proti jugu pogorju ne vidiva konca, saj zakrivajo obzorje nazobčani, gradovom podobni vrhovi njegevega srednjega dela nad Dabrom in Baškim Oštarijami. Do tja bi rada prišla še danes, a kje je še to. Na zahodni, morski strani nama zapira pogled na morje Maljević Breg (1614 m), skalnat in z rušjem obrasel greben, ne dosti nižji od najine Šatorine, proti vzhodu pa je pogled prost. Lika se izgublja v sončni meglici, za njo pa že vstajajo bosanske gore. A povsod okrog nazu, posebno še pod nama v Štirovači, gozdovi, sami gozdovi. Lep je ta kraški svet, lepoto pa mu daje prav to mogočno in nepregledno gozdro bogastvo.

Na vrhu Šatorine sva se morala odločiti za nadaljnjo pot: Ali naravnost proti jugu po širnem in kotanjamstem gozdnatem svetu, da bi tako prišla na pot, ki drži iz Štirovače proti Baškim Oštarijam, ali pa proti zahodu preko Maljević Brega in nato navzdol na staro Premužičévo pot, ki sva jo zapustila včeraj na Alanu. Odločila sva se za drugo, predvsem ker so nizu mikali lepi

razgledi na morje in otoka in ker sva si obetala tudi večjo preglednost pri samem iskanju poti. To iskanje je v komaj prehodnih gozdnih globelih in vrtačah bolj zamudno in utrudljivo kot izazenje po skalnatih pobočjih. Skrbelo naju je le rušje in prehodi v njem. Pokazalo pa se je kmalu, da sva srečno izbrala. Ko sva prešla lepo prehoden greben, ki veže Šatorino z Maljevič Bregom, sva našla v rušju izgubljeno, pred več desetletji nadelano stezico in ponekod celo obledene markacije. Verjetno je stezica že iz let po prvi svetovni vojni, kasneje pa je prešla kot že marsikaj v pozabko. Kdo ve, če sem sploh še zaide noga planinca. Tako sva prišla skoraj zložno na sam Maljevič Breg, ko kaj takega sploh nisva pričakovala, zato sva bila še toliko bolj vesela pogleda na skalnato belino otoka Paga, ki se je raztezal po vsej svoji dolžini prav pod nama, in na modrino morja okrog njega. A pogled naju vara. Med gledalcem in otokom je vmes najprej strmo obraščeno pobočje, nato široko kraško polje Mlinišče z obdelanimi njivicami in kamnitimi hišami, nato sledi še manjši in popol-

noma gol skalnat hrbet, nato pa šele strmo kamnito pobočje, ki se spušča globoko do samega morja. Potniki, ki se vozijo po avtomobilski cesti med Jablancem in Karlobagom, vidijo le najnižji del pustega pobočja, pa mnogi menijo, da vidijo že zgornji rob Velebita.

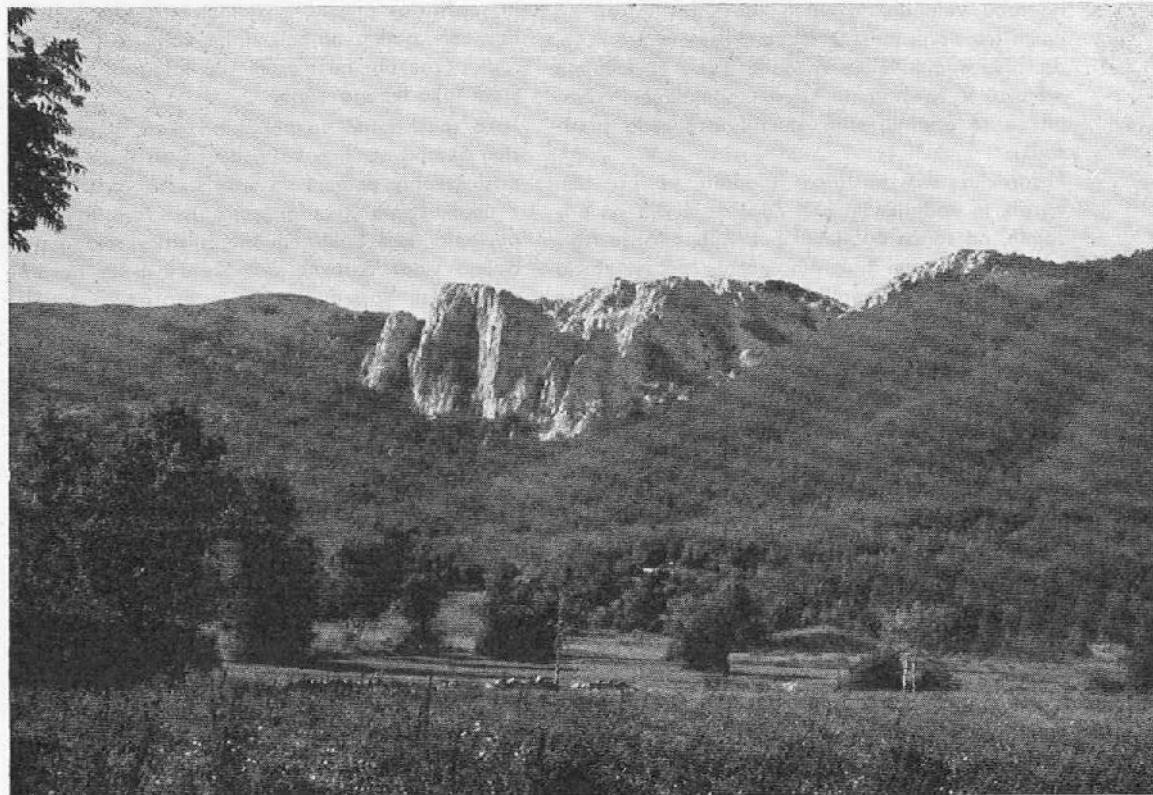
S pogledom se še zadnjič posloviva od najine lepotice Šatorine, saj je poslej ne bova več videla ter se spustiva po strmih vesinah proti Mliništu. Spet naju zagrne bukov gozd, ki pa se mu pozna še razmeroma visoka nadmorska višina, sončna pripeka in vpliv ostre burje. Gozd pa je tudi vedno bolj opustošen, kar je najbolj gotov znak, da se bližamo človeškim bivališčem.

Tik nad Mliništem prideva spet na najino zvesto Premužičeve pot, ta naju poslej varno vodi vse do trde noči prav v Baške Oštarije, ne da bi bilo treba samo enkrat samkrat iskati pravo smer in se po razpotjih ozirati za izgubljenimi markacijami.

Pri Mliništu sva se ustavila ob zeleni, lepo ograjeni košenici. Mlada žena je pasla tu živino, v roki je držala lepo izrezljano preslico, s spretnimi

Ljubičko brdo nad Baškimi Oštarijami

Foto M. Ciglar

prsti pa hitro sukala nit. Ob tem si je popevala zateglo pesem. Ni me slišala, ko sem se ji približal. Imenitna podoba za moj objektiv, sem si mislil, pritisniti pa nisem utegnil, ker me je najprej zagledala velikemu volčjaku podobna žival, ki je čuvala čredo samotne pastirice, pa seveda tudi njo, zarenčala je in predramila žensko iz zamaknjenosti. Oj, kako je spremenila obraz. Grdo me je ozmerjala, zaradi njenega nič kaj prijetnega čuvaja pa sem opustil sleherno misel, da bi jo slikol brez njenega dovoljenja. Poskusil sem zlepa, s prigovaranjem, potem ji bolj za šalo kot zares ponudil plačilo, zviševal ponudbo, a vse zaman. Še sedaj mi je žal za vsklajene barve njene slikovite noše, pa okrašeno preslico in njen zamaknjeni obraz. Ko je bila tako trdna v svoji odločitvi, sem jo le vprašal, zakaj se brani slikanja. Pa mi je odvrnila, da se kot mlada žena boji moža, ki je nekje v svetu. Saj bi jo ubil — tako je rekla — če bi videl njeni sliko kje v časopisu, jaz pa da sem gotovo »čovjek od novina«. Sploh se ne bi dala nikoli in nikomur brez njegovega dovoljenja slikati, pa tudi on ji tega gotovo ne bi dovolil. Seveda sem potem odnehal, a čudila me je vztrajnost in odločnost, ki bi jo morda še nekako razumel v muslimanski Bosni ali na Kosovem in Metohiji, ne pa tukaj, na robu Velebita, le nekaj kilometrov vstran od naših letoviških mest in avtomobilске ceste. Kaže, da niso samo velike razdalje tiste, ki ločujejo svetove. V zakotnih in tujcem odmknjenih krajih so se ohranili stari običaji in seveda predsodki.

Pozdravila sva pastirico, gledala je pri tem vstran, in nadaljevala pot. Zdaj se je vila po prisojnih, od sonca opaljenih pobočjih, zdaj je izginila v temачnem bukovem gozdu, potem zavila nekoliko više, prekobilala ta in oni greben, a vse približno enako visoko, brez kakšnihkoli strmih in napornih vzponov. Kar naprej in naprej sva hvalila Premužiča in njegovo delo.

Pot je samotna. Hodiva pravzaprav po obljudenem delu Velebita, a na poti ne srečava žive duše. Le zdaj pa zdaj zasišiva nad seboj zvonkljanje oddaljenih čred in pa zateglo pesem velebitskega pastirja, ki prepeva svoje neskončno dolge in otožne ter tožeče »rozgalice«, kot pravijo takšnim pesmim v Liki in Velebitu. Ali ni bilo čuti prav te pesmi in imeti prav to počutje pred dva tisoč in več leti nekje na planjavah antične Helade, ali ni tej isti melodiji izgubljenih čred in samotnih pastirjev prisluhnili stari pevec in filozof ter po njej ubral svoje strune in misli o popolnem svetu, enostavni in čisti harmoniji? Prav gotovo ni moglo biti drugače. Ali je mogoče,

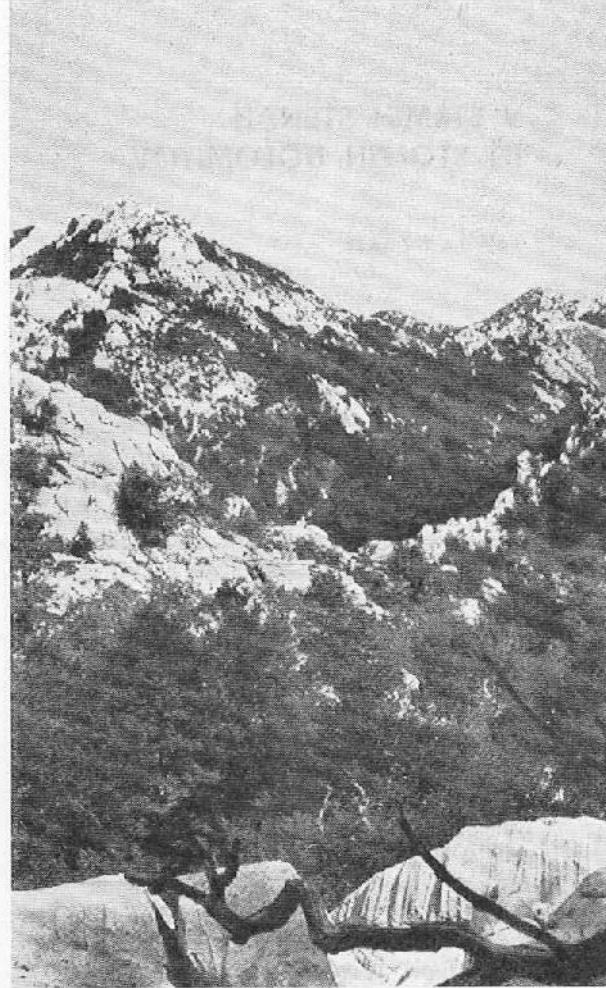
da more človek po tolikih stoletjih, tisočletjih, v tej naravni pravobitnosti spet zasišati isto popolno melodijo in občutiti vso prostranstvo notranjega miru in popolnosti, kot so to mogli občutiti ljudje, umetniki, filozofi nekdanjega starega sveta. Že za majhen, majhen drobec tega počutja in kratek trenutek takšnega spoznanja bi bilo vredno priti semkaj na Velebit.

Pravzaprav sva čudna popotnika. Hodiva isto pot, pa se včasih ne vidiha dolgo, po uro, dve, ali celo več. Ponavadi sem jaz spredaj, gledam za potjo, ugotavljam po karti in višinomeru, do kam sva že prispela, pa iščem prizore in poglede, ki bi jih kazalo posneti za spomin na tako zanimivo potovanje. Moj popotni tovariš pa se ogleduje predvsem po rastlinskih združbah, še posebno gozdnih, ustavlja se med potjo, si zapisuje, kakšno je rastje, tako da ga potem dolgo čakam na kakem parobku, kjer je lep razgled, ali na križpotju, da se morebiti le ne bi zgrešila. No, razpotrij je na Velebitu res malo, saj tudi poti ni veliko. Takšen način potovanja je prav prijeten, a vendar je njegova slaba stran ta, da včasih sredi popoldneva ugotoviva, da sva prišla morda komaj na polovico za ta dan odmerjene poti. Ostaja nama izbira, da ostaneva čez noč na poti, ali pa da ob večeru in že ponoči dirjava in »požirava« preostale kilometre tistega dne. Pri tem sem potem najbolj slabe volje jaz, ker zradi pozne ure ne morem več fotografirati in to sredi tako lepega sveta.

Tako spešiva tudi ta popoldan skozi majhno vasico Skorpovac. Ime kaže, da so tukaj od nekdaj pasli (skorup pomeni po naše smetano), se bavili z mlekarstvom in sirarstvom. Tri, štiri kamenita poslopja med bukovjem in pa zidovi okrog njih dajejo videz časovne odmknjenosti in nespremenljivosti. Vasica, kot da je prazna, prebivalci so najbrže odšli po živino, končno pa le najdeva staro ženico in malo z njo pokramljava. Ker vidim za hišo tudi fantička kakih desetih let, povprašam, kako je kaj s šolo. Skoraj ne bi mogel verjeti: Zgodaj zjutraj se ob zori odpravi tistih nekaj otrok dve uri navzdol do morja, nato pa še nekaj kilometrov naprej z avtobusom do Karlobaga. Popoldne pa nazaj in tako vsak dan, razen morda pozimi, ko je burja premočna in snežni zameti previšoki. Kako neenaki so tudi otroci pred življenjem in, če hočete, tudi pred družbo. Ali mora res biti tako? Naši mestni otroci odhajajo skupaj s šolo k posebnemu pouku na morje, pozimi na smučanje v gore, pa to ne le za denar svojih staršev, tu pa si predstavljam ubogega šolarja na strmi, kameniti poti, z volneno torbicó na ramih, štiri ure hoje sem in

tja, pa še avtobus; kje je potem učenje, kje igra, saj ga doma čaka potem še drugo delo. In se sprašujemo včasih po vzrokih, zakaj je pri nas toliko nepismenih in polpismenih ljudi. Tu je življenje drugačno, kot si ga predstavlja povprečen meščan. Nemogoče za vsakdanje pojme, a ljudje vseeno žive. Kako dolgo še? Gotovo je, da mora biti navezanost na rodno grudo, na rodno kamnjenje ob tolikem znoju in trpljenju nekaj posebnega, nekaj tako daleč od tega, kar morda čuti, pa največkrat še to ne, v sebi sodobni, tehničirani človek, ki so mu njegovi ideali in cilji največkrat v slepem gonu po denarju in vedno večjem namišljenem ugodju »rastočega standarda«. Noč naju je dohitela visoko nad Ravnim Dabrom. Toliko je bilo še svetlo, da sva v vijoličastih sencah videla pred seboj kraško polje, zdele se nama je krogu podobno, ki so ga od vseh strani obdajala strma, kamnita pobočja. Resnično, kot kje na mesecu. A za zadnje kilometre pred Oštarijami, ko naju je zagnila že gosta tema, mi je posebno žal. Nad seboj sva bolj slutila kot videla divji skalnat svet, ki je segal prav do zvezdnatega neba.

Iz noči naju je zdaj pa zdaj spomnilo od daleč pasje lajanje, da se bližava obljudenim krajem. A kaj je to? Iz teme prihajojo vedno bliže čudni, skrivnostni zvoki, postajajo vedno glasnejši in bolj določeni, na koncu spoznava hreščec glas radijskega sprejemnika in pa na sporedu domačo glasbo. In res, kmalu se iz teme izloči postava, ko pa pride do naju, ne da bi naju opazila, posvetim z baterijo. Bil je malce okajen »čuvar šume« v svoji zeleni uniformi, čez ramo je imel po domače obešeno lovsko puško, v roki pa je nosil tranzistorski sprejemnik, iz katerega so prihajali zategli zvoki bosanske sevdalinke. Če sva bila midva začudena nad tem, na kaj lahko naleti človek sredi temne noči na Velebitu, potem sva bila za najinega moža, celo sorodnega po poklicu prav gotovo izredne prikazni. Skoraj bi dejal, da se je malce ustrašil, saj takšna poноčna in nenadna srečanja niso ravno pogosta, posebno še, ker ni slišal najinih »gumijastih« korakov. Kmalu pa smo se vsi pomirili in ugotovili, da smo čisto navadni državljanji. Povedal je, da je tu blizu doma in da se vrača iz Oštarij, kamor je šel k svojemu nadrejenemu gozdarju po mesečno plačo, pa se je potem tam malo predolgo zadržal s kozarcem v roki. A to srečanje z njim nama je prišlo kot naročeno, saj sva tako izvedela, da je nekje v Oštarijah najin stanovski tovariš, celo nadgozdar, torej naju noč ne bo pustila na cedilu. In res, prej kot je minila ura, sva dobila prenočišče v »službeni sobi«.

Skalnata divjina nad Raminim Koritom Foto M. Ciglar

Naslednji dan naju je pozdravilo sončno, a zelo mrzlo jutro. Po koledarju je bilo še poletje, do morja pa po cesti ni bilo kaj več kot deset kilometrov, vendar je kazal topomer le pol stopinje nad ničlo. Njain gostitelj je pripomnil, da slana ob tem letnem času na Oštarijah ni ničesar posebnega. Veliko razliko v temperaturah pri morju in tu v gorah so bojda znali pred vojno tedanji turistični podjetniki bolje izrabiti kot sedanj. Na Oštarijah je bil tedaj celo hotel, ki je uspeval prav zaradi posebnosti, da si je lahko, niti ne tako petičen letoviščar, privoščil hkrati kopanje v toplem morju in hladen planinski zrak. Na hotel pa spominjajo samo še razvaline. Sedaj so Oštarije pusta, na pol prazna, razpadajoča vas. Ali jim bo prenovljena asfaltirana cesta iz Gospica v Liki v Karlobag na morju prinesla boljše čase?

(Se nadaljuje)

V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV

Janez Krušič

Pomladi 1967

Dežuje! Sedim doma v sobici in listam po Pau-sejevi knjigi: Sto izrednih vzponov v težki, kopni skali. Priznam avtorju, da je izbral v vseh Alpah od Chamoniških Igel v Franciji pa do Raxa v Avstriji res prave gorske »sladkorčke« za alpinistične sladokusce. Vse ekstremne plezarije seveda manjkajo, saj tam na meji človeških možnosti, ko binglaš v stremenih v težkih previših kot »salama v dimniku«, najbrže nihče več ne uživa. Opisane in ilustrirane so le zelo težke plezarije, ki zahtevajo dobrega gornika, a ne »superekstremita«.

Marsikaterega od navedenih »sladkorčkov« sem že okusil s prijatelji z gora. Spoznali smo Zob velikana (Dent du Géant) v Montblancu, Piz Badile v Berglu, »Greben upanja« v Piz Morteratschu (Bernina), drzni rog Cimone della Pala, »Pajčolanski raz« v Cimi della Madona (Pala skupina), južno steno Tofane, jugozapadno steno Male Cine, severozapadni greben Paternkofla, severovzhodni Seekofla (Karnske Alpe), zapadni raz Laserzwanda v Lienških Dolomitih, Stüdlgreben v Grossglocknerju, severno steno Hochtora v Gesäuse in seveda edinega zastopnika naših Julijskih Alp, ki je našel prostor v knjigi — Hornovo smer v Jalovcu.

Koliko lepih, nepozabnih doživetij. Ko sem listal po knjigi z znanimi obrazi gora — so mi zrasle pred očmi prave gore — vse nasmejane v soncu — pozabil sem na dež in sajasto dolino.

Vstolo je novo hrepenenje po neznanih smereh in novih ciljih — ki ga pomirijo le dejanja.

Avгust 1967

In spet me je vabil in izvabil pravljični svet Dolomitov. Pred odhodom mi je mati govorila, da bi bil že čas, da se umirim — in na dopustu raje počivam. A čemu toliko počitka, za počitek je še vedno čas. Je že tako, kogar so gore privilej v svoj objem, tega ne izpustijo več.

Tokrat sva za obisk Dolomitov zmenjena z mla-dim Omanovim Jožetom iz Martuljka. Prav tako

kot njegov brat Tone stanuje skromni, preprosti fant v gorah, živi le za gore, ki jih obiskuje z vso svojo mladostno zagnanostjo in navdušenjem. Mahoma kot samouk je dojel vso prelest kamenitega sveta. Nič težkega ni zanj pretežko. Ne-hote me spominja na pokojnega prijatelja z gora — Miho Ariha. Oba brata, Tone in Jože, imata najlepše možnosti, da postaneta odlična alpi-nista.

18. avgust — Kanalska dolina — Tolmezzo — Cimolais — koča Pordenone (1200 m)

Z Jožetom sva se v Trbižu javila pri prijatelju dr. Dolharju le toliko, da smo se zmenili za večerni sestanek v koči Pordenone. Vožnjo po Kanalski dolini vse do Tolmezza sem poznal iz prejšnjih potovanj. Tu pa sva se obrnila proti jugu na stransko cesto mimo jezera Ambiesta. Prek prelaza cesta šele asfaltirajo tako, da je »prijatelj« (AMI) komaj zmogel vzpon po odseku, ki je bil dobrih dvesto metrov nasut z debelim gramozom. Obirala sva še neke ozke, zakotne ceste nad Clauzettom, dokler nisva za Maniagom prešla v skalno tesen, po kateri teče reka Cellina. Skozi osem km dolgo sotesko, podobno našemu Vintgarju, je vsekana v živo skalo lepa cesta. Draga investicija! Končno sva bila v letoviškem mestecu Cimolaisu, od koder pelje 14 km slabe gorske ceste po dolini Val Cimoliana v osrje gorske skupine Monfalconi. Po štirih kilometrih vožnje po tem razritem kolovozu mi je avto od-povedal pokorščino. Šele z močnim doktorjem Piquetom smo na večer zmogli kolovoz vse do melišč pod kočo Pordenone (1200 m), kjer so nas sprejeli zelo gostoljubno. Potrebнega počitka nam nato niso motili številni planinci.

19. avgust — južna stena Campanile di Val Mon-tanaia (2171 m) tabor pred Cimolaisom

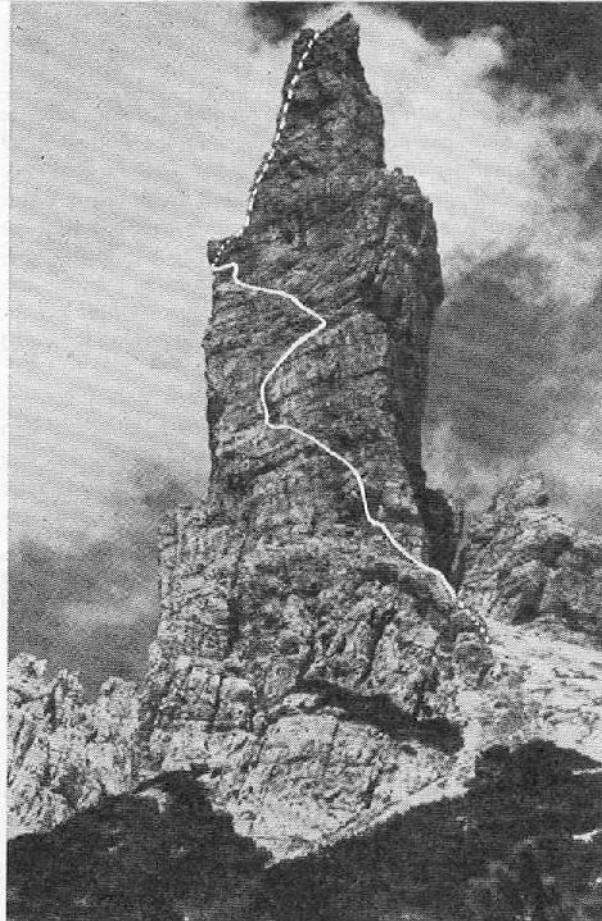
Skoro dve uri smo prtili v zgodnjih jutronjih urah po hudourniških skalah in meliščih doline Mon-tanaia. Končno je zrastel pred nami divji stolp (Campanile), ki je presegel vsa naša pričakovanja. Nemo smo strmeli v samotnega orjaka. Ali ga bomo zmogli? Znani alpski slikar Compton ga je nazval: Nelegična gora. Res je, sredi venca gora stoji velikan na planji brez vsake grebenske zvez. Čudovito delo narave!

Leta 1901 sta poizkušala vzpon na stolp Italijana Cozzi in Zanutti — le 20 metrov pod krožno polico sta kapitulirala. Leto kasneje pa sta uspela avstrijska alpinista Saar in Glanvell, ko sta našla ključ smeri v oporni prečki. Danes ima Campa-

nile več težjih smeri in variant v severni in zgodni steni, toda klasične smeri prvopristopnikov po originalni izvedbi ne dosega nobena. Takrat je vzpon predstavljal gorno mejo človeških zmognosti — še danes pa velja za zelo težko (IV) plezirijo po strogih dolomitskih ocenah.

Ko je sonce že zlatilo vzhodno ostenje Campanila, smo začeli s plezo. Šele v prvem težkem vrvnem raztežaju smo se znebili mogočega divjega skalnega kolosa. Naravni prehodi po policah, kaminih in zajedah so nas kmalu privedli na zelo izpostavljeni Cozzijev balkonček. Jože je splezal dalje po težki Cozzijevi zajedi z lahkoto kot mačka. Še hitreje pa je zmogel skrajno izpostavljeni oporno prečko. Sledil je doktor, ki sva ga varoval v prečki z obej strani. Občudoval sem izredno vitalnega 65-letnega moža, ki je telovadil po nekaj centimetrov široki polici kot kak akrobat, saj se je pod njim grezila 200 metrska previsna stena. In še je našel močnost, da je na tem kočljivem mestu (kot pri vsem vzponu in seskopu) lovil plezalne momente na svoj barvni film. Neverjetna hladnokrvnost! Še previsna Saarová poč, pa smo bili na široki polici, ki obkroža vso vršno kupolo. Odtod do vrha ni bilo posebnih težav, kjer smo si nasmejani in srčni po peturni težki plezi krepko segli v roke. Z Jožem sva iskreno čestitala doktorju, ki je v svoji skromnosti pripomnil, da je bila med dvema dobrima gornikoma vsaka bojazen odveč. Kakšna skromnost! Fotocaparati so bili v akciji. Na nekaj kvadratnih metrov širokem vrhu je na žici pritrjen bronasti zvonček, na katerem piše, da tu zvonijo samo drzni. Njegov kovinski zvok se je tudi danes odbijal od venca prepadnih okoliških gora. Na samotnem vrhu smo dolgo lenarili in uživali lepoto kamnitega sveta.

Čakal nas je še sestop, ki ni bil nič lažji od vzpona. Po lažjem gornjem pečevju smo sestopili prosti. Prek navpičnih plati in kaminov pod »krožno polico« pa smo se spuščali petkrat po vrvi. Doktor, ki se je spuščal po vrvi prvič v življenju, je težko preizkušnjo opravil z odličnim uspehom. Nekaj odrgniti na vratu in oguljene hlače — in že smo pozno popoldne srečno prilezli z orjaka. Rad bi »skočil« pogledat plopločevinasti bivak na severni strani Campanila, toda nastopajoči mrak me je odvrnil od namere. Po dolini Montanai smo sestopali hitro — lovila nas je noč. Na večer smo v gostoljubni koči Pordenone zazili vzpon... Še večerna vožnja po gorskem kolovozu vse do prijazne jase pred Cimolaisom, kjer me je čakal avtomobil. Šotor smo postavili kar mimogrede.

Južna stena Campanile di Montanai (2171 m) —— smer vzpona 19. 8. 1967

20. avgust — Erto — Longarone — prelaz Duran — Agordo — prelaz Aurine — prelaz Cereda — San Martino di Castrozza — taborišča pod prelazom Rolle

Ta dan sva se z Jožem v glavnem v deževnem vremenu »selila« v Pala skupino.

Dr. Dolhar se je vrnil domov pri naselju Erto nad nekdanjim jezerom Vajont. Tu se je 9. oktobra 1963 zgodila katastrofa, katere preživelci prebivalci nesrečnih naselij ne bodo nikoli pozabili. Ogromen zemeljski plaz se je sesul v akumulacijsko jezero, ki je s pljuskom uničilo pol vasi Erto in izbrisalo s površja skoraj vse mesto Longarone. Danes je od milijonov kubikov vode jezera Vajont ostala le majhna mlakuža in ogromna sesutina, ki pokriva polovico jezerske kotline. Razdejanje, razpadajoče ruševine, spomeniki s fotografijami ponesrečenih v Ertu, Longarone in drugod — vsi nemo obtičujejo krivce.

Iz Longarona sva vozila z Jožem mimo izpraznjene akumulacijske jezera Pontesei in se prek prelaza Duran spustila v Agordo. Takrat nisva

imela v načrtu obiska skupine Civelte, zato je ami spet požiral kilometre v prelaz Aurine (1299 metrov) in dalje prek prelaza Cereda (1369 m). Čudovita gorska cesta! Sploh so po vseh Dolo-mitih vse križem speljane krasne asfaltirane ceste, ki jih prevožijo milijoni domačih in tujih turistov. Mestoma sva naletela na ruševine hiš ob razdrapanih strugah hudournikov — in tudi poškodovane ceste. Posledica lanskih jesenskih neurij! Toda vse pridno popravljajo.

Dež naju je nato spremljal skozi dolino Cismon vse do letovališča San Martino di Castrozza (1450 m). Tik pod prelazom Rolle sva na prijazni josi postavila šotor, nad katero prebada nebo drzni rog Cimone della Palla, katerega sva preplezala pred dvemi leti s Pavletom.

Hladen veter, ki je vel prek prelaza, naju je zmrazil, da sva kmalu zlezla v puhaste spalne vreče, ki so naju čakale v šotoru.

21. avgust. S. M. di Castrozza — z žičnico na Rosetto — severovzhodni greben Pale di San Martino 2987 m — koča Rosetta (2578 m)

Jutro je bilo mrzlo — znak lepega vremena. Pustila sva šotor na jasi in se odpeljala v S. M. di Castrozza. Športne trgovine z novimi alpinističnimi rekviziti so naju najbolj zanimale. Pridružila

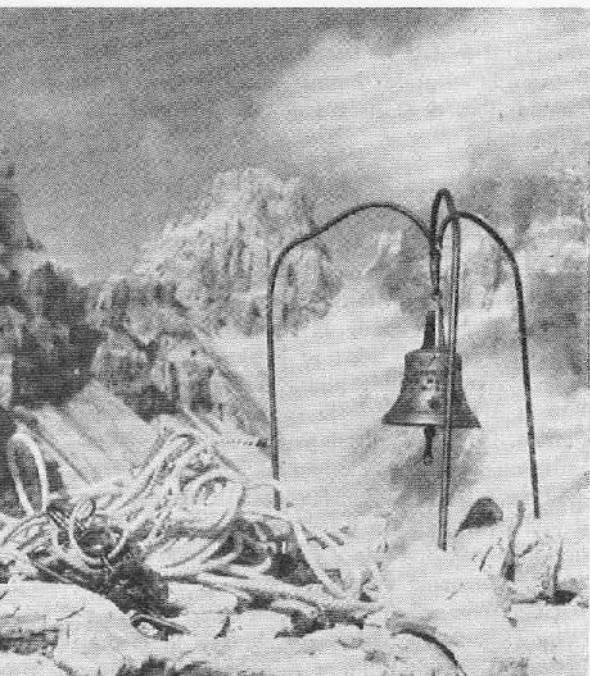
sva se skupini izletnikov, ki je hitela k spodnji postaji žičnice Rosetta. Kot gorski vodnik Planinske zveze Slovenije sem imel kar 40 % popusta pri nakupu vozovnice. Te ugodnosti žal na jugoslovanskih žičnicah nimamo. V prvi etapi se pelješ s sedežnico prek pašnikov in gozdov pod zapadni del Pala skupine. Z žičnico smo se nato dvignili prek prepadne stene na visoko planoto pod vrhom Rosette (2620 m). Kameniti, kotanjasti svet, podoben našim Kaninskim podom, mora biti pozimi mnogo zanimivejši. Hotela sva do bližnje planinske koče Rosetta (2578 m), kjer sva pustila vso odvečno kramo in si zagotovila prenočišče. Prijazni oskrbnik, verjetno tudi gorski vodnik, nama je dobro narisal skico vzpona po severovzhodnem grebenu Pale di San Martino — na-jine današnje informativne ture.

Nisva hitela — saj vzpon ni pretežak niti časovno predolg. Zahteva pa dober orientacijski čut pri iskanju prehodov v labirintu grebenskih stolpov, ki spominjajo na greben Rokav — Škrilatica. Pleza je lepa in zanimiva. Kako prav nama je prišla oskrbnikova skica! Malo sva se vseeno oddaljila od smeri s plezo skozi naravno okno in vzponom po krušljivi grapi v masivu. Pa je tudi šlo — čeprav težje. Po melišču vršne kupole je kar dobro izhajena steza. Končno sva prispela na zložni, precej raztegnjeni vrh, po katerem so se vlačile cunjaste megle. Počivala sva ob skalnem možicu. Sredi popoldneva sva sestopila v smeri vzpona in našla tudi vse zgrešene prehode. Samo spust po vrv iz četrtega grebenskega stolpa, vse ostalo pa sva plezala prosti. Ko se je sonce pogrezalo za Cimon della Pala, sva si že kuhalo večerjo pred kočo. Romanjanje deviz! Prijazni oskrbnik mi je kot vodniku priznal brezplačno prenočišče v koči.

22. avgust. Gran Pilaster v Pali di San Martino (2987 m) — Koča Rosotto — S. M. di Castrozza — tabor pod prelazom Rolle

Z dnem sva z Jožem že šarila po jedilnici. Uslužni oskrbnik ni hotel vzeti denarja niti za čaj. Tudi takrat nama je narisal skico vzpona po Gran Pilasteru in zaželet srečno pot. Med Rosetto in Cimo di Roda sva sestopala po zvijugani, zaprodeni stezi, ki naju je privedla pod mogočni jugozapadni steber Pale di San Martino — nazvan v alpinističnih krogih kratko — Gran Pilaster. Šeststo metrov visoki, izredno strmi steber sta leta 1920 preplezala kot prva nemška alpinista Langes in Merlet. Ocena zelo težavno (IV) je vsaj za vstopni sistem kaminov skoro prenizka.

Na vrhu Companile di Montagna

Majhen prigrizek pod vstopom nama ni teklil. Verjetno zaradi bližine neznane, mogočne gore, ki je videti skrajno nedostopna.

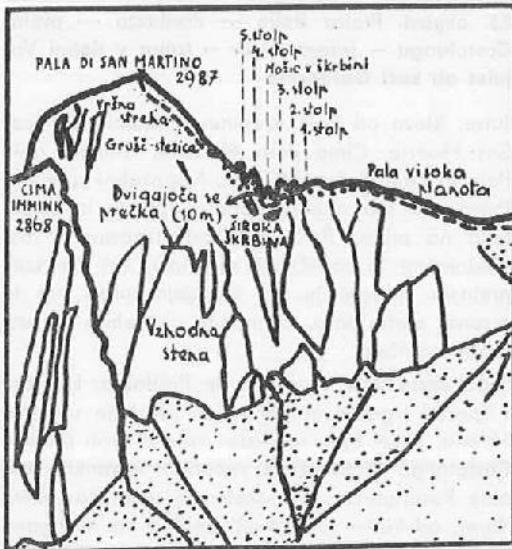
Glej, v sistem kaminov že pleza zgodnja naveza — moški in ženska. Torej ne bova sama. Vstopila sva v gladek žleb, ki privede na zapadene police, nad katerimi se dviga dolga vrsta težkih kaminov. Jože je plezal lahko, hitro in zanesljivo. Pravi gornik! Stari, zarjaveli klini v gladkih kaminih so povečevali nevarnost težkega vzpona. Dosegla sva stolp nad kamini, kjer naju je šele obsijalno sonce.

Tedaj pa je pričivščal blizu naju večji kamen, se odbil na plošči in se pognal v kamine, iz katerih sva pravkar zlezla. Smrtonosna pesem! Sprožila ga je naveza, ki je plezala nad nama v gornji tretjini steba. Nepazljivost bi prisodil ženski. Jože je prečkal iz stolpa levo na stebrov raz. In spet prosti pad drugega kamna z višine najmanj dvesto metrov, nato še tretji. Iskala sva kritje pod prevesami. Jožetu so popuščali živci. Tolajil sem ga, da vsaka krogla na fronti ne zadene, tako tudi ne vsak kamen v steni. Umiril se je. Nadaljevala sva plezo po čudovitem, izpostavljenem razu. Skala je trdna, dovolj razčlenjena. Uživala sva tembolj, ker je tudi vpadno kamenje prenehalo. Poči, plati, prečke, vse je narava izklesala za alpinista. Vzor dolomitske plezarje! Več vrvnih dolžin pod nama sva opazila še tretjo navezo. Kar dovolj obiska v Pilastru! Prilezla sva na polico, nad katero se dviga gladka, neprehodna poč. Smer vodi levo prek plati, v kateri je zabitih nekaj klinov, ki omogočajo prestop na vršno strmo rebro. Še en plezalni »sladkorček«! Nato so težave in strmina začele popuščati. Iz grebanske škrbine sva prešla v vršni greben in končno dosegla vrh po šesturni plezi.

Bila sva srečna, saj sva bila bogatejša za čudo-vito plezario in nepozabno doživetje. Za plačilo pa sva iz nahrbnika izvlekla še veliko dozo breskovega komposta. V skalnem možicu sva našla vpisno knjigo, v katero se nisva pozabilo vpisati. Gran Pilaster je danes doživel prvi obisk slovenskih gornikov.

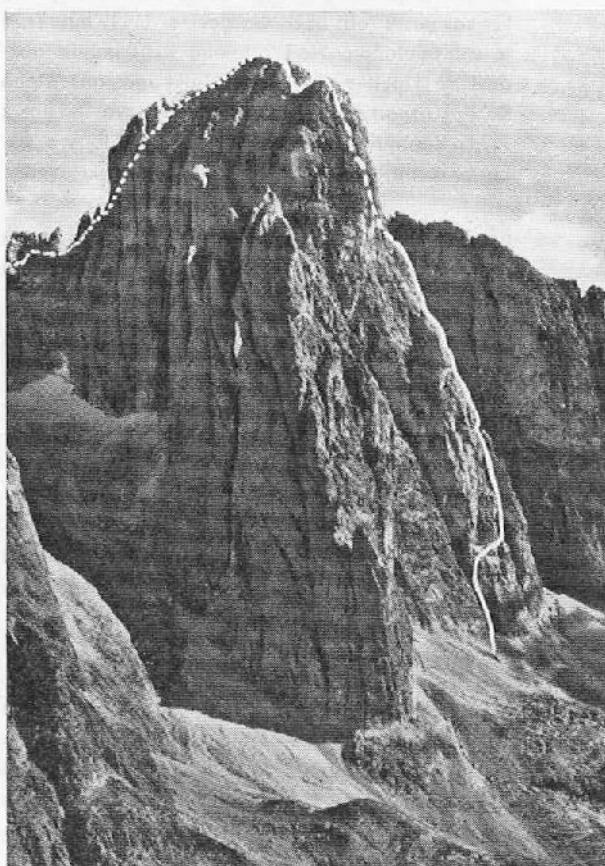
Povratek! Sestopila sva po istem grebenu kot prejšnji dan. Poznala sva vsako poličko, vsak kamen v labirintu grebenskih stolpov. Kar mimo-grede sva dosegla visoko planoto in kočo Rosetta. Oskrnik je bil vesel najinega uspeha — kot midva.

Z žičnico sva bila mimogrede v letovišču Castrozza in nato z avtom spet ob šotoru pod Rolle prelazom. Zadnji večer v naročju skalnih orjakov Pala skupine.

Severovzhodni greben Pale di S. Martino
— smer vzpona in sestopa 21. 8. 1967

Pala di San Martino (2987 m) — smer vzpona po Gran Pilasteru (22. 8. 67) . . . sestop po severovzhodnem grebenu

23. avgust. Prelaz Rolle — Predazzo — prelaz Costalunga — jezero Karer — tabor v dolini Vajolet ob koči Gardeccia

Jutro. Slovo od Pala skupine in skalnih znancev Sas Maorja, Cima dela Madone, Cimone dela Pala in Pale di San Martino. Nepozabni spomini! Pospravila sva najino taborno opremo in odpeljala na prelaz Rolle (1970 m). Trgovine z razglednicami in različnimi spominki, kot na vseh prelazih. Glavno je, da kupujejo turisti vse to pisano, svetlo šaro, čeprav je ne rabijo in tudi kmalu zvržejo.

Lepa cesta teče v zavojih do Predazza, kjer sva v športni trgovini kupila nekaj plezalne opreme. Moena, Vigol! Spet se cesta vzpenja proti prelazu Costalunga (1753 m) na zapadnih obronkih skupine Rosengarten. Še »skok do temnega jezera Karer, od koder je najlepši pogled na nažagane grebene Latemarja. Vrnila sva se čez prelaz do selišča Pera. Odtod drži kakih osem kilometrov dolga, precej zdelana makadamska cesta do konca Vajolet doline pod Rosengarten skupino. Precej truda, celo potiskanja je bilo potrebno, da je »priatelj« prikašjal šesto metrov višje od konca ceste ob koči Gardeccia (1949 m). Trud je bil poplačan. Nad zelenimi livadami in gozdovi so kipeli v nebo divji špiki in strme stene Rosengartna. Prav blizu gostišča sva našla z Jožem lep prostorček za šotor. Nabirala sva katorijske, lenarila in občudovala lepi gorski svet.

24. avgust. Koča Vajolet (2243 m) — koča Re Alberto (2600 m) — jugovzhodna stena stolpa Winkler (2800 m — Vajolet)

Cunjaste jutranje megle so se vlačile okrog Rosengartenspitze, da sva opustila obisk njene prepadne vzhodne stene. Dneva pa ne smevo zapraviti. Obiščeva pač stolpe Vajolet, ki so časovno mnogo krajevi, toda plezalno zahtevni.

Ob koči Vajolet sva počivala. Bilo je preveč soporno, da bi vreme dolgo držalo. Hitela sva navkreber vse do koče Re Alberto na planji pod južnimi nastavki stolpov Vajolet. Opazovala sva naveze v vseh stolpih. Največ jih je bilo v popularnem stolpu Delago. Katerega bi se lotila midva? V »Winklerju« je še najmanj gneče, zato ga obiščeva. Ta 150 m visoki stolp je preplezal prvenstveno avstrijski gornik Georg Winkler sam dne 17. 9. 1887. Za takratne čase veliko dejanje! Še danes, čeprav spleza nanj vsako leto stotine alpinistov, velja za zelo težaven (IV) plezalni vzpon.

Pri vstopu sva opazovala »mešano« navezo v Winklerjevi poči. Ženska se je »lovila« po izpostavljeni plošči kot pajek na steklu. Razburljivo! Hitro sva preplezala vstopni žleb in izpostavljeno polico, ki privede pod Winklerjevo poči. Stari klin naju je zapeljal na slabo razčlenjeno ploščo (kjer je prej telovadila ženska) desno ob poči. Šlo je kar hitro, čeprav je to mesto zelo težko in izpostavljeno. Nadaljnja pleza po strmih kamninah in kratkih prevesah je bila zaradi masivne skale pravi užitek. Dosegla sva vrh po poldrugouri težki plezi. S fantom in dekletom, ki sta plezala pred nama, smo si delili majhen zelo zračen prostorček na vrhu.

Povratek! Fant nama je ponudil svojo vrh za prvi spust z vrha. Tako je šlo hitreje. Za drugi 40-metrski spust v škrbino med Winklerjevim in Stabelerjevim stolpom smo uporabili obe vrvi. Jože, ki se je spuščal zadnji, je kavalirsko posodil dekletu plezalno čelado. Je manj lepo — a bolj varno! Še trije spusti po strmem žlebu, pa smo bili v podnožju. Poslovila sva se od novih plezalnih znancev. Pri sestopu v dolino Vajolet naju je že hladil in močil dež. O pravem času sva prelezla »Winklerja«.

25. avgust. Počitek v taboru Vajolet — izlet do koče Ciampedie (2002 m)

Po nočnem neurju se je prebudilo krasno jutro. Žal so bile vse stene premočene, zgoraj po policah celo pobeljene z novim snegom. Ta dan sva z Jožem določila za dan počitka. Napela sva plezalno vrh med drevje in razobesila nanjo vso vlažno in premočeno taborno opremo.

Dovolj je bilo tudi časa za pisanje precejšnje skladovnice razglednic domačim, znancem in prijateljem. Tudi dnevnik, ki je bil v zaostanku, sem spravil na tekoče. Ostali čas sva uničevala zaloge hrane, urejala opremo in lenarila. Sredi popoldneva nama je bilo brezdelja dovolj. Odšla sva na izlet do uro oddaljene gornje postaje žičnice Ciampedie na jugovzhodnih obronkih skupine Rosengarten. Lepa steza pelje skoraj vodoravno skozi macesnove gozdove vse do oblega griča, na katerem stoji gostišče in gornja postaja žičnice. Turisti se dvignejo iz Viga di Fasso kar za šeststo metrov v gorski svet s čudovitim razgledom na bližnji Rosengarten, skupino Sella, Marmolata, Latemar in drugam. Najini pogledi pa so se zamujiali največ v silni vzhodni steni Rosengartenspitze, ki sva ji obljubljala jutrišnji obisk. Z ugašajočim dnem sva spet našla zavetje in počitek v najinem šotoru.

ESMAISONOV ZIMSKI VZPON PO FRÉNEYU spada gotovo med večje dogodke v evropskem alpinizmu zadnjih let. Brez ozira na incidente, ki jih je Desmaison imel l. 1967, je ugledno glasilo francoskega kluba CAF in GHM dalo opisu tega Fréneya s širimi bivaki prvo mesto v svoji jesenski številki (okt. 1967). Članek je bogato ilustriran, čeprav slike niso najboljše, dovršena pa je celostranska podoba Fréneya z vrisano Desmaisonovo smerjo. Desmaison je vzel s seboj Pirenejca Flémattyja. Fréney je nedvomno najtežji pristop na Mt. Blanc. Desmaisona je zamikal tudi zato, da bi na najvišji vrh Evrope prišel tu čez pozimi. L. 1966 so bile razmere take, da je poskus odložil. Flémattyja je spoznal jeseni 1966 v Pirenejih. Ocena: alpinist prvega razreda, plezalski instruktor, specialist za smučanje, z vsemi fizičnimi in moralnimi sposobnostmi, izredno odporen, in »fant od fare«, s katerim ni težko delati v najtežjih razmerah.

V torek 7. februarja 1967 sta bila na Col de la Fourche pri —15⁰C, na vrh sta prišla v ponedeljek 13. februarja s širimi bivaki v steni. Desmaison je za vzpon pričel trenirati meseca oktobra 1966, da ne bi izgubil kondicije, ki si jo je pridobil v letni sezoni 1966. Treniral je v Fontainebleauju ure in ure, ne da bi se ločil od skale. Preizkušal je mišice, vadil hitro in dolgo hojo, terjal maksimum od srca in pljuč. V enem dnevu je v plezalnem vrtcu zdržema plezal 1000 m (manjkala je le realna višina stene), pomagal si je tudi z žičnico na Aiguille du Midi, da bi se utrjeval proti mrazu v višinah. »Moralna odpornost je odvisna od fizične forme, slabo pripravljen alpinist je občutljivejši za mraz, najboljši čevlj in rokavice ga ne zadrže in ne obvarujejo pred ozeblinami, vendar tudi najboljša oprema ne more nadomestiti psiko-fizične kondicije.« Pri takih težkih preizkušnjah, kot je zimski Fréney, je velika nevarnost v tem, če se preveč zaneset n. najboljšo možno opremo. Res pa je, da je moderna oprema zadnjih let omogočila vstop v take ture, kakršne so se nekoč zdele nemogoče.

Desmaison in Flématty sta imela s seboj po en par čevljev, normalne hlače in vrhnjavatirane hlače iz cylonja, ki jih je možno obuti in sleči, ne da bi snel dereze in čevlje, dva lahka puloverja, volneno srajco, štiri pare volnenih rokavic, vsak dva para naočnikov za višinske razmere in za nevihte, nepremočljive hlače, nepremočljivo kapuco, po en par brezprstnih rokavic tipa Makalu, veston (lažji od himalajskega), spalno vrečo iz vatinanega cylonja, poleg drugih navadnih stvari. V posebno opremo štejetaj še plezalski šotor, gorilnik z gorivom za 16 ur, dve čelnji svetilki, sprejemnik in oddajnik (ta zaradi oddaljenosti ni prišel v poštev, razen s Col du Géant), 2 vrvi po 50 m Ø 9 mm, 40 m pomožne vrvi Ø 5 mm, 30 klinov, 30 vponk, 4 stremena, rakete, 2 para smučarskih palic, cepine i. dr.

Računala sta s 4 dnevi in sta zato vzela s seboj 400 g suhega mesa, 4 velike tube mleka, 4 table čokolade, 1 škatlo tonimalta, 400 g sladkorja, čaj, juho, bonbone, 25 medenih keksov, za vsak dan po dve slani piluli po 0,50 g.

Plezala sta večji del pri temperaturi od —15⁰ do —20⁰C, v ponedeljek pa jima je živo srebro ušlo na —30⁰C v višini 4600 m, v hudem vetrju. Bila sta že blizu grebena Brouillard. Zjutraj sta popila samo nekaj tople vode, ob 13 sta bila na vrhu. Veter je ponehal. Nad njima sinjina nad belino alpskih vrhov in njuna sreča nad težko pridobljenim vrhom pa želja, da bi bilo do Grands Mulets čim bliže.

Vse dni sta višino brala z altimetrijo. Ustela sta se za en dan, sicer pa kljub težavam in preizkušnjem spričo sijajne telesne in duševne kondicije nista doživljala težkih križ. Zgledno opravljeno ekstremno delo v zimskih razmerah!

SEVERNA IN ZAPADNA STENA DRUJA sta zvezani z mnogimi slavnimi alpinisti zadnjih 30 let. V zgodovino je Dru stopil že l. 1879, ko sta po južni strani prečila na vrh Charlet in Straton. 1931 sta poskusila v severni steni Gréloz in Roch. L. 1935 pa sta uspela Allain in Leininger. Zapadno steno je Allain proglašil za nemogočo, le z zidarskim orodjem da bi morebiti prišli čez 17 let po tej Allainovi izjavi, l. 1952, je Magnone odprl prav tu novo stran v zgodovini alpinizma. Nato pride Bonatti, ki sam zmaga jugozapadni steber in užije občudovanje vsega sveta. Nato pridejo Amerikanci, Hemming in Robbins, nato Harlin z Robbinsom, nastopi direktna v zapadni, ki naj pomeni novo stopnjo v razvoju Magnonove dobe. smo v dobi direttissim: Velika Cina 1963, severna

stena Matterhorna 1965, Eiger 1966, vsaka narejena z drugo tehniko, enotna je le želja, premagoti najtežje. Katera tehnika je najboljša? Hiebelerjeva v Eigerju 1961? Anglosaška prav tam l. 1966, ekspedicijska? Ali tista, ki jo opisuje W. W. Sayre v knjigi »Štirje možje proti Everestu«: Štirje možje proti severni steni Everesta brez nosačev, brez izkušenj? Izzivali so dober okus, a vseeno prišli 8000 m visoko. Vse so nesli s seboj, nobene zveze z dolino niso imeli. Alpinizem v Himalaji! Ampak čisto tako pri zimskih direttissimah ne gre več! Mraz terja težjo opremo, za veliko turo 25 do 30 kg osebne opreme, čas vzpona se podvoji, potroji, sestop je daljši in težji. Vendar alpinizem kljub temu ne sme postati nekaj drugega kot šport. Treba se je pripraviti na tveganje, vendar imeti v vsem pravo mero — pravi Yannick Seigneur, ki se je lotil direktne smeri v severni steni Druja 5. februarja 1967. Njegovi sodelovalci so bili Claude Jager, Michel, Feuillarde, Jean Paul Paris. Izbrali so si Sayrovo tehniko, niso imeli šotorov, z dolino niso imeli zvez. Osem dni je trajalo osamljeno »podjetje« v steni, sedem bivakov v vrečah pri — 15 do — 25°C. Nekaj smo o njem že poročali, predvsem o tehniki, ki so jo nekoliko spremenjeno uporabili tudi dresdenski plezalci v našem Travniku. Prvi v prvi navezi je plezal brez nahrbtnika in opremil raztežaj. Drugi je imel nahrbtnik in izbijal kline razen tistih, ki so potrebni za pritrditev vrvi. Druga naveza z dvema nahrbtnikoma pleza z napravo, ki ji pravijo »jamar« (vitel), prvi v drugi navezi z njo poteguje oba nahrbtnika in vrečo z opremo, pokrito s plastiko, da lažje drsi (metoda »Bambine« v Eigerju 1966). Zadnji in drugi v navezi pobira pritrjene vrvi. Druga naveza ima tudi nalogo, da pripravi bivake. Imeli so s seboj tudi stenski šotor za dva, vendar samo za primer slabega vremena, dve vrvi po 80 m, in 250 m Ø 9 mm, 50 m Ø 7 mm, 80 klinov, 12 lesnih zagozd, 12 lednih svedrov »ražnjev«, 60 vponk, 2 vitla, 12 stremen. Navezani so bili vsi na plezalne pasove in opte. Od zdravil so jemali samo aspirin, vitamin C in kalcijeve pastile, eden je rabil mazilo zoper ozebljne (vasodilatatrix). Imeli so s seboj adhezivne povoje, tricosteryl za lažje rane in stimulativne injekcije (za ekstremne priebe — vendar odsvetujejo rabo). Hrano so si strogo racionalizirali in poskrbeli za dieto. Vsa južina je bila v posebni vreči, vse stehtano na grame. — Alpinizem postaja »znanost«, oziroma, rabi znanost, da bi dosegel čim večje, »nemogoče« uspehe. Če bomo hoteli tudi mi dosegati take uspehe, se bomo morali spriznati s tem. Če se ne bomo, bomo zamudniki — kar naprej. Treba se je učiti. To pa je težko!

LAVINOLOGIJA, znanost o plazovih, je bila dolgo časa doma v Avstriji, tam so izšle številne knjige na temo »Schnee und Lavenenkunde«. Zdaj pravijo v Avstriji, da temu ni več tako, da jim manjka strokovnjakov, veščakov, učiteljev za ta »predmet«, ki je tako važen, če hočemo po pameti izogibati se beli smrti. Zdaj vodijo ameriški lavinologi, mnogo novega so odkrili Poljaki in Japonci. Avstrija nima inštituta, kakšnega ima Švica. A tudi Švica ne dohaja Amerike. Največjo eksperimentalno snežno ploskev pa imajo Japonci. Večina avstrijskih inštruktorjev ima zastarane pojme o nivo- in lavinologiji. V našem glasili smo v letniku 1967 poročali — po švicarski literaturi — o neverjetnem napredku lavinologije v državah, ki so se do nedavna učile pri klasičnih alpskih smučarskih deželah. Avstrijski glas tudi nam trka na vest, čeprav — vsaj doslej — bela smrt pri nas ni bila pogostna. Če pa smo alpska dežela — in to zelo radi povemo — moramo vsaj poskušati, da ujamemo korak v znanju o snegu in njegovem gibanju.

GRANDES JORASSES se našim plezalcem še vedno upira. Pravzaprav tudi ni trdovratnih napadov od naše strani. L. 1967 so nas prehiteli Rusi in sicer Khergiani in Oničenko ter ponovno Čehi z Vojničkom in Zaharanskym. S tem se že skoraj moramo spriznati, težje pa z dejstvom, da so nas na tem mednarodno priznanem kriteriju odrinili Bolgari. Njihova naveza Kovandjev in Prodanov je preplezala to steno 28. do 30. julija 1967. No, Rusi so za nameček v Walkerju zarisali še varianto, ker se jim »ni čakalo v repu« pri nihalni prečnici. Iz počti je Khergiani plezal 50 m naravnost navzgor na črne plati in pri tem zabil en sam samcat klin. Lucien Devies, predsednik CAF, sam alpinist svetovnega imena, mu je dal epiteton »un grimpeur formidable« (strašen plezalec.)

PO VRHOVIH OKROG IDRIJSKEGA KOTLA

Lado Božič

a znani geološki prelomnici in razvodnici med Črnim in Jadranskim morjem leži idrijsko-cerkljanski svet. To je svet med Alpami in Krasom. Tu ni več pravih Alp, niti še pravega Krasa. Vendar je od vsakega nekaj. Konec Alp in začetek Krasa. Med njima pa se vriva grupa hudojške Idrijce in soteska njenega pritoka Zale. Zanimiv kot slovenske zemlje je to. Žal, še vedno je nekam zapuščen, čeprav tega ne zasluži. Ni samo njegova krivda, če je še vedno nekako zaprt vase in odmaknjen od ostalega slovenskega sveta, čeprav je zemljepisno zelo primaknjen slovenskemu središču in porinjen na rob ljubljanske kotline. Šele pred dobrim letom dograjena slobodna cesta je odprla idrijski dolini in svetu nad njo okna in vrata v svet in obratno.

Čeprav še ni v tem, po svoje čudovitem svetu dolin, grap, sotesk in vrhov, vsega, kar naj bi zadoljilo zahtevnega planinca in turista, pa ne moremo trditi, da so ti kraji nezanimivi in nepričični. Tudi lepi so. Ne poznamo jih, zato jim delamo krivico. Ali naj bodo zaradi tega še nadalje obsojeni na samotarjenje?

Svojevrsten idrijsko-cerkljanski planinski svet je razprostirl od črnovrškega Javornika na jugu do Porezna na severu in od Hudournika na zahodu do Veharš na vzhodu. Po tem svetu so razpostavljeni vasice in naselja, posejane številne zgodovinske zanimivosti in raztresene mnoge prirodne lepote in redkosti. Tu je doma krepka slovenska korenina, ki je v naših najhujših časih pokazala svoje srce, slovensko odločnost in trdo žuljavo pest v borbi za svojo borno in skopo ped slovenske zemlje.

Na tem svetu in ob takem človeku je tekla zibelka slovenskemu partizanstu v zahodni Sloveniji. Tu se je rodil in živel IX. korpus s svojimi enotami; tu sta bili ustanovljeni Vojkova in topničarska brigada; tu sta delovali bolnici »Pavla« in »Franja«; tu je ustvarjala tiskarna »Slovenija«. Še in še je bilo tu partizanskega življenja. Zadnjega sovražnikova ofenziva se je prav na teh tleh spremenila v temeljit okupatorjev poraz.

To je najnovejša zgodovina tega kota slovenske zemlje. O njej pričajo številna partizanska grobišča, vrsta spominskih plošč, mnogo umetniških partizanskih spomenikov, tu sta še vedno ohranjeni bolnici »Franja« in tiskarna »Slovenija«. Tudi obe partizanski središči Cerkno in Vojsko sta še živi in vabita v obiske.

Mnogo naravnih lepot, mnogo posebnosti in zanimivosti hrani ta svet v svojih nedrih. Samo pokazati jih je treba, o njih spregovoriti, do njih odpreti vrata, in po tej razkriti zemlji ne bodo več potovali samo planinski transverzalci.

Besede vlečejo, zgledi mičejo! Zato, dragi prijatelj, pot pod noge! Šla bova skozi naše kraje, po naših vrhovih in dolinah. Dihala bova planinski zrak, se razgledovala po idrijskem in zunanjem svetu, uživala krasote narave in se spominjala let, ki so nam sicer še blizu, vendar se od nas zelo hitro odmikajo in tonejo, žal, tudi v pozabo.

Vsega, lepega in veselega, trpkega in spomina vrednega bova nabrala v njen popotni album. Občudovala bova čudovito cvetje kranjskih in lepih jegličev, oranžnih in rumenih kranjskih liliij, turških liliij, lepega čeveljca, svišča, sleča, planika, murka in še mnoga drugih cvetnic, ki jih čuva ta svet. V spominu in na filmskem traku bova s seboj prinesla posnetke ljubke srujanj in ponosnih gamsov. Morda se bova srečala tudi z jelonom, volkom ali celo s pravim kosmatincem-medvedom.

Najprej morava ven iz kotla. Najina prva višinska točka je Mrutni vrh. Dviga se na vzhodni strani našega mesta, levo od cerkve na Gorah. Iz mesta ga zaradi gozda ne opaziš. Do njega bi jo lahko udarila po cesti čez Kovačev rovt do Rebra in od tu po cesti skozi Gore. Raje se bova cesti izognila in jo mahnila za markacijami transverzale skozi Veliko ravan. Prav pod vrhom bova stopila na cesto, ki veče Gore z Razpotjem. Še mimo samotne hiše onstran ceste in že sva na Mrutnem vrhu (891 m). Koj iz gozda naju pozdravi partizanski spomenik 47 padlim borcem tega območja. Par korakov višje je v zaraščenem vrhu še iz laških časov kamenit steber z razpadajočo orientacijsko tablo. Dokler drevje ne ozeleni, je od tu zelo lep razgled. Proti severu vzhodu leži vrsniška planota s Spodnjim in Zgornjim Vrsnikom, proti zahodu se vrstijo Govejk, Razpotje in pod Gradiščem Ledine. Prav pod nama je Idrišek. Na severnem obzorju se podajajo Juliji, Karavanke in Kamniške planine. Od vzhoda proti zahodu pa se za nama kažejo Slivnica, Snežnik, Javornik in grebeni Golakov.

S poti mimo Kolenca opaziva v dolini del idrijskega mesta, nad njim pa Cerkovni vrh in v njegovem ozadju Jelenk. Skozi bukov gozd se bližava Razpotju (704 m). Na razpotju cest v Idrijo, Žiri, Gore in Ledine sva tudi na razvodju med Črnim in Jadranskim morjem. Na to naju opozori posebna tablica na prvi hiši.

Za krajši čas se ločiva od transverzale. Greva po cesti do Govejka in nato levo na Vrsnik. Lepi vasiči sta posejani po planoti, ki jo mejijo v dolini Žirovnica, Poljanska Sora, vas Žiri in ozka dolina Osojnica. Sredi planote je cerkvica z lipo in partizanskim grobiščem. Prav tam na robu planote pa je gostišče. Vračava se nazaj do Govejka. Tu krenea po bližnjici ali pa po stari vojaški cesti skozi Srnjak in Krnice v Ledine. Tu se spet srečava s transverzalo. Lepa vasiča Ledine leži v podolu pod Gradiščem (995 m). V vasi si lahko ogledava gotsko cerkev iz leta 1666 in v njej sliko mojstra Janeza Šubic. Spominska plošča na kmetski hiši naju opozarja, da je bil v tej hiši rojen pesnik Anton Žakelj – Rodoljub Ledinski.

Ob hiši skočila v breg in že sva spet na cesti, ki drži na Mrzli vrh. V pentljastem cestnem zavodu je partizansko grobišče. Od tu ni več daleč do zavetišča na Sivki. V bunkeriu naju postrežejo s pijačo in vpisno knjigo.

Nad zavetiščem stopiva na levo skozi gosto borovičevje na vrh Sivke (1006 m). Razgleda ni posebnega. Onemogoča ga mlada smrekova rast. Najina pot se sedaj spušča navzdol do Lanišča. Zelo blizu Sovodna sva. Markacije kažejo ponovno v breg in na Bevkov vrh (1050 m). Znana Slabettova kmetija je tu. S hriba nad hlevom si privoščiva lep razgled na Triglavsko pogorje, Blešč, Ratitovec, Porezen, na Ermanovec onstran Sovodna in na Novo Oselico pod nama. Proti jugu je globoka dolina Idrije preko nje pa Jelenk nad Sp. Idrijo s svojim bogatim vrtom kranjskega in lepega jegliča.

Malo po cesti, malo po stezi in že je tu sedlo Kladje (834 m). Ob partizanskem spomeniku se cesta prevrne na gorenjsko stran. Hodiva po razvodnici, po bivši deželni meji, po sedanji občinski meji, po še vedno živi meji med Primorsko in postalno Slovenijo in po nekdanji državni meji. V gostilni naju lepo postreže dobrusošen gostilničar Vili. Nato pa jo mahneva za Štucinovo hišo po gozdnatem kolovazu, dokler ne stopiva na cesto, ki pride iz Cerkna in prevali v Kopačnico. Skočiva čez cesto in začneva vzpon preko senožeti, ki pokrivajo vzhodno pobočje hriba Škofje (974 m). Mimo senikov po stezah in kolovozih hitiva ob revnih bajtah, ki spadajo v Podlanišče.

Že sva okrog grebena, ki pada po tej plati v Kopačnico, in pred nama se odpre pogled na Blešč in Črni vrh. Pri prvih hišah v Zgornjih Novakih zavijeva proti Robidenskemu brdu. Sprejme naju planinsko zavetišče cerkljanskega društva. Streljaj od Brda je pod Bleščem prva gorenjska vasiča Leskovica.

V zavetišču, ki je v privatni hiši, naju sprejmejo prijazni ljudje. Za pijačo ni težav. Prav tako ne za hrano. Postrežejo ti po domače, s tem kar so skuhalni zase. Prav dobro se počutiš. Tudi za spanje je preskrbljeno v planinski sobi.

Gledava Blešč. Skok skozi Slugovo dolino na njegov vrh bi se prilegel in tudi izplačal. Če si že tako blizu tega plečatega in plešastega poljanskega očaka in napovedovalca vremena, se njegovemu miku prav gotovo ne boš odrekel. Blešč sicer ne spada med idrijske vrhove, je pa tako lep in privlačen, da se mu v resnicni ne moreš izogniti. Pa jo pobiriva proti njemu še midva. Pot nama kažejo zelo slabe in obledele markacije, so pa zato bolj zanesljivi drogovni električne napeljave. Ko sva se na vrhu naužila razgledov in dišečega vonja bujnega cvetja, krenea proti Črnemu vrhu, nazaj na nojino pot.

Spet jo ubirava po občinski meji. Po senožetih Črnega vrha se spuščava proti Davči. Na sedlu krenea na levo proti Poreznu. Na vrhu strmega gozda sva spet na prostranem svetu senožeti, sprehajava se po košenicah in uživava pogled na Ratitovec. V kotu med Humom, Cimprovko in Počansko goro hodiva. Lepo je tu, v teh senožetih, v času cvetja, lepo v času košnje, ko odmeva iz brega v breg pesem koscev in klepanje kos. Podolje se odpira v selško dolino, zapira pa se pred nama proti cerkljanski kotlini. V kotu obrneva v smeri Porezna po senožeti navzgor. Ob stezi opaziva še vrelec planinske studenčnice, ki pa je v poletnih dneh navadno suh. Pod košato bukvijo na vrhu sva spet na transverzali, ki sva jo zapustila na Kladju. Semkaj se vzpne iz bolnice »Franja« preko počanskih senožeti. Po transverzali jo ubirava po grebenu na vrh Porezna (1622 m).

Na najvišjem vrhu idrijske občine sva. Porezen je tudi ponos cerkljanske dežele in njenega človeka. Po pravici. Najvišje se vzpenja proti nebu, razgled pa ima tak, da mu zlepa ni para. Čez Trnovski gozd in Kras se oko upre na naše morje, nato pa hiti pogled preko Furlanije in Dolomitov do Triglava in od tu daleč tja na slovenski vzhod. Stojiš v središču obširnega sveta, ki ga omejuje daljnje obzorje. Strmiš v Tolminske hribe, v Baško grapo in vasice raztresene po njenih bregovih. Bača, Kal, Stržišče, Rut. V raztegnjenih pobočjih

Porezna so doma gamsi, srujad, veliki petelin in ruševci. Okrog vrha ti draži nos dišeča murka in drugo planinsko cvetje.

Vse to osrečuje, razveseljuje in sprošča. V to radost pa kane grenka in trpka misel in spomin. Prav na vrhu Porezna je spomenik 21 padlim partizanom. Prav do tu je segal plamen bojev. Spomenik je postavljen zelo visoko v naših planinah in je viden daleč naokoli. Poleg spomenika je še drug spomin. Plošča, ki spominja na prvo planinsko kočo, ki jo je postavilo cerkljansko planinsko društvo v začetku tega stoletja. Tu na vrhu sta se srečali naša preteklost in sedanost. Dva dokaza naše borbe. Za planinske slovenske vrhove v avstrijski državi, za svobodo in samostojno življenje pod okupacijo in tiranijo fašizma. Spomenika sta spomin in opomin.

Porezen je torej poln doživetij. Po vsem, kar sva čutila in videla, nama tudi skromno nočišče in oskrba ne zagrenita nadaljnje poti. Zgodaj morava na pot. Dolga bo. Preko Idrije morava. Na njen levi breg, na Šebreljsko planoto. Pred nama je pravi partizanski pohod.

Prečkava zahodni breg Porezna. Počasi se spuščava po skromni stezi, ki se vije skozi visoko travo in nizko grmičevje. Na grebenu morava

skozi lesa na južno stran. Ostanki italijanske »militiere« kmalu zavijejo v serpentinh navzdol. Pot je slaba, razpada, zato jo potegneva po nadelani stezi skozi senožet. Hodiva skozi vrste lepega in pisanega planinskega cveja, ki ga je na tem južnem pobočju Porezna obilno. Že sva na grebenu, ki se loči od Porezna in izboči proti proti jugu. Prišla sva na planino Otavnik. Planina je zanimiva po tem, ker je to edina planina v občini, na kateri pasejo živino. Planina je skromna, toda prebivalci vasi okoli Kojce preživijo na njej vsako poletje večilo število živine. Na planini je tudi staja in pastirska hiša. Tudi vodovod ima planina. Nad stajo se prekobaliva čez greben v sosednjo grapo. Pri studenčku se napijevo dobre planinske pižice, nato pa se počasi spuščava po senčnatem kolovozu do križišča poti, Vrh ravni (812 m). Poti se tu ločijo proti Jesenici, Zakojcji, na Kojco in proti hišam, ki samevajo onstran globoke grape pod Poreznom.

Po severnem pobočju lepe Kojce (1300 m) korakava. Lep, plečat pa tudi precej visok greben je to. Leži v smeri vzhod—zahod. Pokrivajo ga gozdovi in senožeti. Že sva iz gozda in pod nama je raztresena skromna vasica Zakojca. Ljubko, čedno in prijazno naselje je to. Domačija dobro-

Samotna, značilna kmetija pri »Klavžarju« nad Idrijskimi klavžami

Foto Lado Božič

srčnih hribovskih ljudi. Rojstni kraj pisatelja Bevka. Preden stopiva skozi vas, še malo poškiliva nazaj proti Poreznu. Grapa loči zakojsko polico od po- bočja Porezna. Onstran grape so v bregu, v strinah, pripete kmečke hiše. Da pa je strmin in vrtoglavosti še več, so hiše postavili še na novpično štreleče peči in čeri. V Robeh, pravijo tej odmognjenosti, Tu res ni bilo lahko življenje. Stari odmirajo, mladi pa se odseljujejo. V bajte pa se zasaja zob časa in jih počasi razjeda in uniče.

Vas Zakoja ima šolo, vodovod in elektriko. Zadnji blagodati so si pridobili in priborili s svojim delom. Tudi na žrte v vojni niso pozabili. Postavili so jim ličen spomenik.

Po grapi pod vasjo ni daleč do Hudajužine v Baški grapi. Z grapo vred sega v dolino tudi svet idrijske občine. V Baški grapi obogati Idrijska občina s pravo železnico. Nič več in nič manj, tako pravijo, kot celih 200 m tira železniške proge Most—Podbrdo teče preko ozemlja občine. Skromno, zelo skromno je tako uresničevanje vseh davnih načrtov in obljud, da bo Idrija dobila železnicu. Načrti so bili izdelani že pred prvo svetovno vojno, do njihove uresničitve pa sploh ni prišlo. Železnica, ki jo je Idrija pridobila s priključitvijo cerkljanske občine pred nekaj leti, sploh ni bila v tedanjih načrtih. In vendar ima občina danes železnicu, čeprav je mesto zelo daleč od nje. Tudi dolžina je zelo kratka. Vendar bolje nekaj kot nič. Ob progi, ki teče skozi občino, tudi ni nobene postaje in idrijski občani ne morejo vstopati in izstopati na svojem ozemljiju. Tako vlaki le sopihajo in hropejo skozi občino. Tu in tam morda včasih celo zapiskajo v pozdrav.

Lepa pot, ki je vdelana v zahodni breg Kojce, nato pelje v Bukovo. Nad samo baško železnicu in cesto hodiva. Gledava v dolino in nasprotno bregove, kjer se v soncu bleščijo vasice Znojile, Obloke, v dolini pa se stiskata Koritnica in Grabovo.

Bukovo leži na sedlu, ki loči idrijsko in Baško grapo, ter med Kojco in Bukovskim vrhom. Tipična cerkljanska vas je to. Tu sta doma živinoreja in sadjarstvo. Odkar imajo cesto skozi Orehek in Vrh križa v Cerkno, so si ti kraji v vseh ozirih precej opomogli.

Mimo partizanskega grobišča se spustiva precej globoko, nato pa je treba spet v breg Bukovskega vrha. Mimo redkih kmetij se vzpenjava skoro pod sam vrh. Mimo kmetije v lepi dolinici jo usekava skozi njive v mlad zaraščen gozd. S težavo rineva skozi protje po nevidni stezi, dokler ne stopiva na odprt breg. Po njem zdrsneva v

grapo, še okoli hriba in pred nama je idilična vasica Police.

Vas je dobila ime po ravnici, ki leži pod Bukovskim vrhom in nad dolino Idrijce. Zanimivo je, da so stisnili hiše prav v breg, ravnico pa si pridržali za njive, ki se širijo prav na rob terase. Tja na rob so zrinili tudi malo gotsko cerkev, v kateri je freska mojstra Janeza iz Loke z letnico 1536. Vasica nosi tudi pričevanje iz zadnje vojne. Sedež okrožnega komiteja za Baško grapo je bil tu, nekaj časa tudi partijska šola. O tem govori spominska plošča.

Prebivalci planote so zelo simpatični in nad vse gostoljubni. Vas je znana tudi po tem, da nima cestne povezave z dolino. V svet drže le steze, včasih prav kožje, le proti Lahornu se ponuja izmučen kolovoz samo z eno utrito kolesnico, drugo kolo voza pa mora teči po zraku. Prevoz je delno mogoč samo preko Šentviške planote in od tam v dolino. Stik s svetom je v tem oziru mogoč samo skozi drugo občino. Če niso Poličani še prišli do dobre ceste, imajo pa dober vodovod in lastno električno centralo in, kar je glavno, nadvse pridni in delavni so.

S planote je lep pogled tja preko Idrijce na Šebreljsko planoto, ki leži na isti nadmorski višini. Človek bi sklepal, da sta bili nekoč planoti eno in da ju je nato ločila Idrijca.

V dolino, do Idrijce morava. Po stezi za cerkvijo se spustiva v strmo grapo. Zaletavava se iz brega v breg in zaradi strmine dejansko pletiva z vso silo in naselje Laze ob glavni cesti proti Mostu na Soči. Nazaj morava po dolini do naselja Reka, tu pa obrneva po visečem mostu čez Idrijco na njen lev breg. Nad Idrijco in njenimi pritoki je skoro od izvira do izliva neštev visečih mostov in vlečnic, ki prevažajo ljudi in tovore. Po pravici bi to dolino lahko imenovali dolino visečih mostov.

Na bregu pogledava kvišku. Prav nad glavama opaziva na vrhu strmo odrezanega brega, na robu Šebreljske planote, majhno cerkev. Do nje morava. Mimo dveh hiš, že meriva korake po lepi beli stezi, ki je tu pa tam vsekana v skalo. Na vrhu si privoščiva pogled na najino pot, ki sva jo premerila izpod Kojce do tu. Lep razgled je. Šebrelje so lepa a zelo raztegnjena vas. Prav-zaprav so kar tri vasi. Spodnja, srednja in gornja vas sestavljajo Šebrelje, ki ležijo prav tako kot Police na terasi nad Idrijco. Prebivalci se tudi tu preživljajo z živinorejo in sadjarstvom. Daleč napokoli slovi njihova posebnost, šebreljski želodec. Med vojno je bila vas požgana. Lepo so jo obnovili, uredili vodovod, napravili greznice, postavili dve lokalni električni centrali, zgradili za-

družni in gasilski dom. Za dobro počutje skrbita dve zasebni gostilni. Tudi prenočišče je možno dobiti. Med obema vojnama je vas slovela kot letoviščarska točka. Tudi sedaj gre razvoj v to smer. Vse je torej v redu, le za spomenik padlim borcem se še niso zedinili, kje naj bi stal.

Spet rineva kvišku, proti Šebreljskemu vrhu. Bližnjic ni, treba je po cesti. Na vrh grebena, ki se vleče od Rzelja (1076 m) do Jelenka, prisopihava pri hiši, kjer pravijo Na stanu. Mimogrede skočiva še na Rzelj, ki tudi spada v najin pohod. Oglasiva se v hiši tik pod vrhom. Na stanu sva na cesti, ki vijuga proti vzhodu na Krnice, na drugi pa opleta v serpentinh in hitro pada na Oblakov vrh. Pod nama je Kanomeljska dolina, ki se zliva proti Sp. Idriji in zlige v Idrijsko dolino. Onstran doline se dvigajo obronki Vojskarske planote s Hudournikom. Na Oblakov vrh hitro pada po drčah in bližnjicah. Sedlo Oblakov vrh loči kanomeljsko in hotenjsko dolino. Lep pogled je čez Dolenjo Trebušo tja dol na Most na Soči. Na sedlu se križajo ceste v Sp. Idrijo, Trebušo, Šebrelje in Vojsko. Tu je tudi meja med idrijsko in tolminsko občino.

Po krajšem počitku se morava odločiti. Ali levo po stezi in nato po kolovozu ali desno po opuščeni in rušeči se vojaški cesti, na Vojskarsko planoto. Pred leti so živele želje, da bi to cesto obnovili v korist vojskarskemu turizmu. Želje se niso uresničile in verjetno se nikoli ne bodo. Občina prav gotovo nikoli ne bo imela toliko odvihnih sredstev, da bi jih naložila v to laško strateško cesto. Po tej strani torej ni mogoče z motorizacijo na Vojsko. Mimo nekaj samotnih hiš, ki stoje ob senci nekdanje ceste, prideva do kmeta Stržnikarja na planoti. Proti Hudourniku jo krenea po kolovozu skozi gozd. Kmalu se odpre hudourniška senožet in že stojiva v Hudourniku (1163 m).

Strme pečine, ki padajo globoko dol na Oblakov vrh, na robu Vojskarske planote, to je hudournik. Spet svojevrsten razgled daleč naokoli. Matajur, Kanin, Triglav, bohinjski hribi, Porezen, Blegoš, Bevkov vrh, Črni vrh in pod njim Cerkno, vasi pod Kojco in na Šentviški planoti, dolina Idrijce, Šebrelje. Obsežen razgled torej, lepa in zelo hvalična planinska točka, vendar zelo slabo obiskovana.

Proti Vojskemu sva namenjena. Oglasiva se še pri kmelu Žgavcu, ki naju vostoljubno sprejme. Po nekaj minutah sva že na največjem partizanskem grobišču v občini. To je grobišče na Vojšici. Nad tristo borcev počiva tu. Kamni na grobovih razpadajo. Razmislišti bo treba in stvari čim prej urediti. Istočasno bi bilo prav, da bi

primerno uredili celotno livado in jo na to zaščitili. Zaradi grobov in zaradi zaščitene flore, ki je tu okoli ne manjka. Malo naprej proti Ogalcem je najvišji vrh Vojskarske planote Planinica (1171 m). Pot naju vodi mimo kmeta Vojšicarja na Ogalce. Na kratek pomenek stopiva k Ogalskemu Petru, znanemu borcu in partizanskemu očetu.

S poti proti Vojskemu stopiva še v tiskarno »Slovenija«. Globoko v grapi, na kanomeljsko stran leži. Dol gre po dobro nadelani poti kar dobro, malo težje pa je nazaj. Gozdni sopari se pridružuje še odvišna sapa pljučnega meha.

Vojsko je znana vasica. V deželi Kranjski je bila tu najvišja fara. V drugi svetovni vojni je bilo Vojsko znano primorsko središče partizanstva. Po vojni je obetalo postati pomembna turistična točka s sijajnimi smuškimi tereni. Toda s tem zaenkrat ni še nič. Cesta iz Idrije je vsako zimo dalj časa zaprta kot prevozna. Dom sameva, opuščena smučarska vlečnica pa žalostno propada. Stopiva na Školj, ki se dviga nad šolo, nato pa pohitiva še na Škratovše, kjer si ogledava na hiši stare freske. Morda o Vojskem še eno zanimivost. Preko planote je tekla v prvi vojni peta avstrijska obrambna črta, ki pa ni prišla do veljave. Ostanke te vojne opaziš na Sončnem robu in dalje v notranjosti Golakov.

Z Vojskega proti Golakovu sva že hodila. Malce se bova ustavila le v Mrzli rupi, da bi si ogledala »šance« iz beneških časov in Taboršče iz še starejših časov. Sleme Mrzle rupe loči idrijsko in trebuško grapo.

Skoro pet ur hoje je pred nama. Mimo Hudega polja, čez Škrbino in Poslušanje bova tolkla kamjenje po cesti, po kateri se je v času borbe v trdi noči premikal transport težkih ranjencev proti Colu, Postojni in dalje na Notranjsko, od koder so jih avioni prepeljali v Italijo.

Vrhove Golakov pustiva ob strani, čeprav je do njih le slabí dve uri poti. Poznava jih že. Poleg tega pa niso v najinem načrtu. Ne spadajo več med idrijske vrhove, vsaj na kartah ne. Starejšim Idrijčanom pa so še vedno zelo pri srcu. Prvi Idrijski planinci so jih imeli za svoje, za toriče svojega planinskega dela. Tudi obiskovali so jih zelo pogosto, česar o sedanjih planincih ne moremo trditi.

V pripeki prisopihava na Malo goro nad Zadlogom. Z zadloške planote nama zaveje v obraz rahel vetrič, ki je nekoč vrtel vetrnice daleč na okrog znanega mlina. Malce se spustiva po cesti navzdol, nato pa stopiva v breg. Pot naju pelje mimo kmeta Kalarja. Kmetija je v pravi kraški globaci in kaj radi jo obiskujejo volkovi in med-

vedi, ki pridejo na obiske v idrijsko občino. Steza se vije mimo prve hiše na Križni gori, skozi gozdove in ob kmetijah v Mrzlem logu. Svet se je odprl in pogled se upre v Nanoško gorovje. Že stopava po pravem krasu. Na cesto Črni vrh—Col stopiva med hišo pri Cencu in gostilno pri Kampelcu. Na skrajni južni meji idrijskega sveta sva. Pred nama je še zadnji vrh: Javornik. Po cesti je dobrih 12 kilometrov. Pojdive raje po stezi, ki drži od gostilne v breg nad cesto. Na vzhodni strani hriba že zagledava kraške kotanje in dolinice, v katerih so postavljene skromne toda lične hišice prebivalcev po pobočjih Javornika raztresenega Kanjega dola. Mimo njih stopava proti končnemu cilju. Že sva ob temeljih stare Pirnatove planinske koče in par korakov dalje je najvišja Medvedova kmetija. Na levo gori, na preipihi, pa uzreva novo Pirnatovo kočo. Na levo preko goličave se dviga zaraščen vrh Javornika. Javornik (1240 m) je najvišja točka ozjega idrijskega sveta in idrijskega planinskega društva. Vrh je bil pred prvo svetovno vojno zelo privlačna in priljubljena planinska točka idrijskih planincev. Tudi po drugi svetovni vojni je začasno vzplamelo navdušenje za njo. Iz tega navdušenja je zrasla tudi nova koča, žal, na neprimerenem kraju. Burja na tem sedlu neusmiljeno gospodari. Kmalu pa je začelo zanimanje za Javornik v idrijskem kotulu kopneti in danes so zelo redki, ki ga še radi obiščejo. Peščem je predaleč, motorizacijo odvrača slaba pot in neprestano odprtlo vprašanje oskrbnika in oskrbovanja koče.

Z vrha je znan lep razgled, posebno po dežju. Doli na Jadranu se ti odpočije oko. Prav zaradi razgleda in pogleda na morje je bil Javornik nekoč deležen množičnega obiska. Koliko ljudi pa je tedaj videlo morje od blizu, z brega? Še redkejši pa so se v njem kopali. Danes ni razdalja Idrija—Koper nobena razdalja več in Idrijčani vsako leto v večjem številu romajo na plaže Jadranskega morja. Javornik je v tem oziru izgubil svoj pomen. Kako priljubljen je bil zaradi svojega razgleda, potrjuje šala: Znan idrijski šoljivec je v tistih časih zelo rad hodil na Javornik. S seboj ni nikdar pozabil vzeti daljnogleda. Poleg tega pa je za to pot obul vedno škornje. Ko so ga radovedneži spraševali, zakaj hodi na Javornik v škornjih, je važno in hudomušno odgovoril, da zaradi tega, ker mu daljnogled tako približa morje, da stoji v njem.

Razgled z Javornika so opisovali že neštetni njegovi obiskovalci. Daleč sega proti vzhodu in severu. Ob lepem vremenu vidiš v Ljubljano, ponoči njen razsvetljavo. Na dlani so vsi naši mejni vršaci na severu, notranjski hribi s Snežnikom na

jugovzhodu in Nanosom na jugu. Pogled sega čez Polhograjske dolomite tja na Zasavje, pod nama pa je ravnica Godoviča, Hotedršice z Ravnikom in logaško polje. Čisto na levi so vrhovi nad idrijskim mestom. Razgled vedno bolj zapira bukova rast in vrh bo kmalu izgubil svojo milavnost.

Na planinski koči sta vzidani dve spominski plošči. Prva je posvečena nestorju idrijskih planincev in prvem predsedniku planinskega društva v Idriji, profesoru Maksu Pirnatu. Postavljena je bila že pred šestdesetimi leti na prvi koči. Druga plošča pa spominja na težke borbe partizanov na tem območju in na številne padle borce.

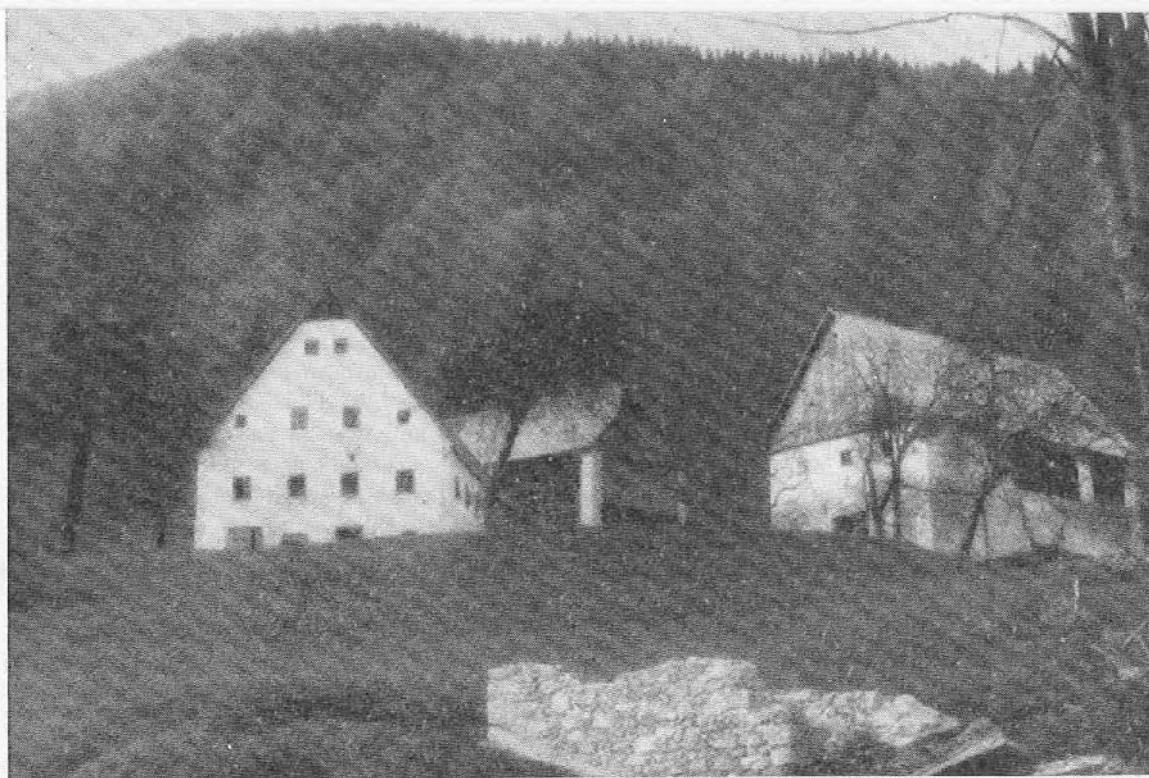
Z našimi vrhovi sva pri kraju. Pobočje Javornika se na severni strani strmo spušča mimo Lomov na črnovrško planoto, ki se raztegne proti Godoviču, nato pa obrne proti Hotedršici. Onstran Godoviča se to široko korito spet začne narahlo dvigati, vendar z najvišjo točko na Veharšeh ne doseže pomembne višine. Med Javornikom in Veharšem so odprta široka prirodna vrata Idrijske kotline, potem ko je v svojem podaljšku skozi sotesko Zalo premagala višinsko razliko med Barako in Godovičem. Tu teče tudi glavna prometna žila do Ralc pa do Bovca in Vršiča.

Veharše z Mravljiškim vrhom (867 m) so skrajno vzhodna točka idrijskega sveta. Svet začne spet padati proti vzhodu in severu, kjer se spusti skozi zadnjo idrijsko vasico, Zavratec, v sotesko Poljanske Sore. Proti zahodu leži dolanska planota, ki se konča na Gorah in Mrutnem vrhu, kjer sva začela najino pot.

Svet od Javornika dalje ni za naju več mikaven. Z Javornika jo pobereva čez Šajsno ravan v Črni vrh. Pot je zanimiva, saj pada proti dolini po nekakih širokih prirodnih stopnicah.

Mimo obeliska na partizanskem grobišču v Čnem vrhu sva na poti skozi Trebče v Koševnik. Onstran Trebč se loči cesta v Zadlog. Midva pa korakava po cesti in stezah proti Koševniku. Preden ga doseževa, obrneva po markaciji na Brinov grič. Tu je bil Vojkov logor, tu je junak umrl za rano, ki jo je dobil v dolini Idrije. V spomin je bila po vojni na tem mestu postavljena skromna lesena koča s spominsko ploščo.

Koševnik je bil nekoč priljubljena izletniška postojanka. Danes je tu pusto in tiho. Izogneva se cesti, ki se vleče po ključih v Idrijo in jo ubereva po gozdu na Pevca. Tu pospraviva še zadnji razgled, nato pa se spustiva po zahodnem in gozdnatem pobočju Pevca naravnost v dolino Idrije. Pri Divjem jezeru stopiva na cesto Idrija — Bela. Tako sva tudi z najino turo pri kraju. Obhodila sva mnogo vrhov, slemen in grebenov, ki se nizajo

Tratnikova domačija ob Gornji Idrijci, znana iz časov NOB

Foto Lado Božič

in vlečejo v svojem zunanjem obroču okoli idrijske kotline. Hodila sva po robovih idrijskega sveta, po mejah idrijske občine, po meji z Gorjenjsko, po razvodnici med Črnim in Jadranskim morjem, po krajih, kjer so se vrstile v zadnji vojni težke borbe in kjer je bila izvojevana zadnja in odločilna bitka z okupatorjem. Stopala sva po partizanskih stopinjah in poteh, obiskovala partizanska grobišča in druge spomenike, opazovala naravne lepote, živiljenje ljudi in se z njimi pogovarjala.

Prenočevala sva na Robidenskem brdu, na Po-reznu, v Šebreljah, na Vojskem in na Javoriku. V štirih planinskih postojankah in v enem gostišču. Zaradi najine skromnosti sva bila povsod več ali manj zadovoljna. Ni napača žal poti in znoja. Še se bova vračala v te kraje.

Lepa je bila pot po zunanjem obroču vrhov okoli idrijskega središča. Znotraj tega obroča je še en obroč. Ožji je in obit prav okoli samega mesta. Tudi ta obroč vrhov je zanimiv. Na njih gledaš iz samega mesta. Dvigajo se do višine nad 900 m, svoja vznožja pa potiskajo prav v rudniške rove, ki so razpredeni pod samim mestom. To so kosmata Tičnica na jugu, ki bo kmalu posejala svoje sinreke prav na trgu sredi mesta; Zagodov vrh na jugo-vzhodu, s katerega istočasno gledaš Triglav in idrijsko mesto; malo proti severo-vzhodu

porinjeno Gradišče; Cerkveni vrh in Kobalove planine na severni strani mesta; kopast Rejčev grič na zahodu ter Kodrov rovt, ki se naslanja na najvišji vrh, na Hleviško planino (907 m) na jugo-zahodu. Med obema obročema je ostal samo Jelenk (1106 m). Toda ta lepi vrh z vsem prostranim svetom pod seboj in s svojimi ljudmi zaslubi posebno pozornost in zato tudi poseben obisk in opis.

Letos bosta izšli dve zanimivi planinski knjigi: Mladinska knjiga bo izdala Izbrane spise Janeza Mikarja pod naslovom »Iz mojega nahrbnika«, Čankarjeva založba pa izbrane spise predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Mihe Potočnika.

Ljubitelje planinskega čita-va na obe knjigi že zdaj opozorjamamo.

Izšel bo tudi tretji razširjeni ponatis Avčinove knjige »Kjer tičina šepeta«.

vstriči pravijo, da je pravljica postala resnica, potem ko se jim je končno izpolnila želja, da obiščejo Pamir. Pamir v centralni Aziji, ki meji na jugu na Afganistan in Kašmir, na vzhodu na Kitajsko, na severu pa na Kirgiško stepo, ta Pamir, nedosežna strha sveta, je končno odprt. Tu se stekajo mogočne gorske verige: Karakorum, Kven-lun, Hindukuš in Tienšan, tu izvira Amu-Darja, grški Oxus. V 13. st. je po njegovi dolini prodiral na vzhod Benečan Marco Polo. Severno od nje teče starodavna dolina Alai, svilena cesta skozi Pamir. Stara, klasična dežela meji na malo znani gorski svet. Šele pred 40 leti so ugotovili, da je tu najdaljši ledenski kanal na svetu, ledenski Fedčenko, celih 70 km dolga ledena reka je to. Takrat so bili odkriti tudi tamkajšnji sedemtisočaki, eden od njih je dobil ime Pik Kaufmann, današnji Pik Lenina (7134 m). Nanj so prvi prišli l. 1928 Idrizjan Erwin Schneider, Nemec Karl Wien in Eugen Allwein z nemško-sovjetsko ekspedicijo. Potem ni bilo do l. 1965 nobenega tujca tod okoli. Tedaj je SZ tu odpirala oči Sir Johnu Huntu. Športna sekacija Avstrijsko-sovjetskega društva je izrazila željo avstrijskih alpinistov predsedniku N. Podgornemu, ko je ta obiskal Avstrijo. Prišla je 50-letnica oktobrske revolucije, priložnost za alpinistični zbor na Pamir (o tem nemški viri ne govore). In tako je doletela 15 Avstrijev sreča, da se povzpno na streho sveta, tako velika, da je zdruljila v skupnem prizadevanju ČAV, OTK in TVN. Izbrani so bili večinoma najboljši alpinisti, člani ČAK, pokroviteljstvo nad ekspedicijo je prevzel sam zvezni predsednik dr. h. c. Jonas, vodstvo pa sta prevzela Franz Huber in Erich Vanis, oba preizkušena vodnika ekspedicij. Huber, 31 let star, ima za seboj severno steno Matterhorna, Pointe Walker v Grandes Jorasses, Dhaulagiri II. in NF ekspedicijo v Ande l. 1966. Vanis je star 39 let in ima za seboj Eiger, vrsto najtežjih ledenskih v Alpah, dve ekspediciji na Kavkazu, s prvenstvenim vzponom v Ullu-Kara-Tau, Dhaulagiri II, Kibo, Mavensi. Ostali udeleženci so bili Richard Hoyer, Karl Kosa, ing. Peter Lavicka, Franz Michelmeir, Hans Schönberger, Helmut Wagner, Rolf Walter in Erwin Weilguni. Vsi imajo blesteč plezalski dosje, tudi najtežje vzpone v Kavkazu. O Pamiru bomo v tem letniku našega glasila še marsikaj brali, saj so imeli tudi slovenski alpinisti izjemno srečo, da dožive uresničeno pravljico in so od blizu gledali najbolj odmagnjeni, »zakriti« svet na planetu.

NEPALSKA VLADA je omejila število dovoljenj (permitov) za vzpone na himalajske vrhove, po katerih je speljala notranjo obrambno črto. Preko nje tujci ne smejo. Če je kdo zaprosil za cilj onstran nje, je Nepal zavlačeval z odgovorom in ekspedicija ni mogla na pot. Položaj se je poslabšal, ker so nekateri razglašali, da so na skrivaj prekoračili obrambno črto in ker so smešili vlado in njene eksponente v domačem tisku. Nepalski vlad je to seveda prišlo na ušesa in nič ni čudnega, če je take izpade označila kot kršenje gostoljubja. Znano je, da je nepalski kralj v najkrajšem času zvedel za ne preveč naklonjeno izjavo nekega tujega strokovnjaka o kralju. Kralj z njim — brez besede — ni več podpisal pogodbe. Nepal je zameril tudi razne tihotapske posle, nedovoljeno prodajo rezerv, lažne izjave spremnim oficirjem in posmehljive opombe na nepalsko religijo, prav tako nedovoljeno fotografiranje krajev, ljudi, obredov itd. Slabo vplivajo tudi trenja med sahibi. Šerpe marsikaj vidijo in poročajo. Zato so zelo važne osebne kvalitete udeležencev: konciliantnost, tovarištvo, uslužnost, uravnovešenost, vzdržljivost, dobrodošnost. Star — team, zvezdniška skupina, lahko opeša prej kot solidno sposobna. Situacija je danes taka, da je več vredna uspešna ekspedicija na šesttisočak kakor ponesrečena na sedemtisočak.

Vse kaže, da je nepalsko ukrepanje evropskim ekspeditionistom velik opomin. Razbili so mnogo porcelana, ki ga niso znali ceniti, ker niso dovolj čislali ljudi, ki so jim s permiti ponudili gostoljubje, s tem pa tudi pričakovali, da bodo spoštovali vsa načela dežele, ki gostoljubje nudi. Tako nekako sklepajo najboljši nemški, italijanski in angleški himalaisti, ko analizirajo nepalsko prepoved.

DRUŠTVENE NOVICE

SEJM BIL JE ŽIV

Zamejski goriški planinci so marinovali v Kobaridu

Spet se je plavi Petrobus pod vodstvom modrega maršala Petra dne 12. novembra 1967 zazibal z Martinovimi zagrizenimi pristojičez državno mejo iz Gorice v Gorico, iz Stare v Novo in po obmejnih vladostnostih pregledih sproščen zdrčol po dolini Soški, pod Krn, do Kobarida, kjer je na trgu zraven Gregorčičevega spomenika odložil dragoceno breme goriških zamejskih planinov. Vesel jih je bil pesnik Šime, se milo oziraje po njih, ko so vstopali v restavracijo Zvezda, kjer pa vsa drugačna »zvezda je migljala«. Pod večer je med gosti vzvalovilo veliko začudenje. Orlovski nos Krna je ozarel v tako nenavadni večerni zarji, kakor bi ga slikar težko dojel v tej barvitosti. V žaru te luči je Krn obšijal goriške svoje častilce, ki so se zgrnili ob Martinovi mizi in se vzradovali ob prihodu odpolancev Planinske zveze Slovenije (dr. Miha Potočnik, Tone Bučer, Rado Lavrič, Mirko Fetih) in neumrljivih članov kluba »Juventus fervida«, kakor tudi sosednjih planinskih društev PD Kobarid, Nova Gorica, Tolmin, Sežana. Bilo je do dvesto ali več veselo razpoloženih gostov.

Zadonela je fanfara. Predsednik SPD Gorica Slavko Rebec je vsem tem zastopnikom izročil dobradošlico. Vse posle vodeča dosmrtna tajnica Jožica Smet, ki je društu omnis et omnia, alfa et omega, je z vso tenkočutnostjo vodila prijetnozabavni celovečerni spored. Predsednik dr. M. Potočnik je društu in vsem navzočim izročil pozdrave vseh slovenskih planinov. Planinska skupščina 1967 je podelila odlikovanje tudi trem članom SPD Gorica.

Zlat planinski častni znak je predsednik pripel tajnici Jožici Smet s pripombo, da je pri vseh planinskih podvigih prava gornilna sila, pri zahtevnih turah neuklonljiva, svetel vzor planinske mladine, srebrn znak pa Karlu Kumarju — večletnemu predsedniku SPD, in Petru Čermelu, per-

manentnemu gospodarju, potnemu maršalu, poznavalcu planinskega cvetja in ženini cvetoče neveste Rodice. (Prvi zlati odlikovanec pa je bil tov. Bernard Bratuš, tedanji predsednik SPD Gorica in še danes marljivi planinski sodelavec.) Harmonike z bobnom, planinci s ploski, predvsem pa mladinski pevski zbor Prosv. društva iz Standreža pri Gorici, pa še odlikovanci sami s plamtečimi lici so dali pečat temu dogodu.

Peter Čermelj

Jožica Smet

Karlo Kumar

Za razvedrilo je zabavna tombola v napeti igri porazdelila 4 glavne dobitke (fazane, zajce), 10 dobitkov cinkvin (praktičnih) in tri takozvane tolažilne tombole (šaljive).

Za okrepcilo je Martinova večerja privezala duše in dušice vseh z novokrščeno rebulo, pri čemer pa so bili srečni dobitniki vsi. Kmalu so se ozivljeni duhovi začeli dvigati v višje sfere in so se rosne meglice ovjale preko namiznih vrhov, goriških stolov, dreženskih kozljakov, krnskih zaplazov, matajurskih ravni in kukov, benečanskih kolovratov. Tedaj se je z domišljavo fantazijo spoprijel homo alpinus aureus (takega ni odkril Janko Mlakar) in se je prečudil, da so se goriški zamejci, v planinstvu še plebejci, drznili povzpeti se na divje kozje steze in trate — med alpske vzvišene aristokrate (poomežnik je proti štabu)... Pa so le prav ti v Julijcih odkrnilili Zlatorogu gramček zlatá in po previsih vtrgali srebrne óčnice — trentarske pečnice. Saj: če postala je tajnica — Jožica zlata, dol k nji prifrli planincev cela jata. In če se je on res dvignil čez drn in strn — je že prav, da naš Karlo postal je srebrn. A Peter rastlinoljub? So zdaj Ciklaminčku vse rože srebrene, previdno izdira bodeče jim trne, srebrno solzico na óčnicu vtrne. Vse prav! Ampak zakaj ni modri zvezni predsednik prinesel s seboj še kaj tolažilnih znakov, kakor jih je imela tombola? Kakorkoli, k njegovi 60-letnici mu je zlata tajnica v imenu SPD

podarila zlato rebulo s šopkom goriških nageljnov in mu je moški zbor zapel triglavsko zdravice pod živahno takstirko Franca Eupinca, starešina Juventus fer-vida pa mu je še glasiral:

Ti, ki stopil si s Kavkaza
na Bezengje,
nogo vsestransko si postavil
v potu, v žaru svojega obraza,
v Tatrach še veljak si se postavil —
zbiraj, zbiraj, kar v planine
leze ino gre,
o, saj vedno še
ti v lici beremo mladeniške
poteze,

ej, predsednik ti, častitljive
Planinske zveze!

Vsem nevarnostim, prepadom,
vsem naporom smeji se v pest —
naš sotrin — na goro nosi
vdano križev šest!

Kakor si in boš prevzvišeni

Potočnik Miha —
vedi, da planinstvo v letih ne
presiha.

Na planini sončni in vetrovni,
čez vse Alpe — zrakoplovni,
živel naš — vrhovni!

Godba iz Podgore je udarjala vesele. Planinske karikature prof. Kovoča iz Ajdovščine so izpopolnile planinsko rojanje.

Sejm bil je živ, planinski kolektiv že v pozni uru si je duška dal,
A Petrobus — kakó domov
je prišel s sejma,
pa le ni znal...

Avtobus je pri povratku naletel na prometno oviro, da so brodomlomci vedrili vso noč na cesti in so se vrnili čez mejo komaj naslednj dan dopoldne. Kolika smola!

Ludvik Zorlut

PLANINSKO SLAVJE V PREKMURJU

Nakljub vsem težavam, s katerimi se morajo ubadati planinska društva pomurskega področja, je uspelo, da je PD Murska Sobota dokončno odprlo pomursko pot. Slovesna otvoritev je bila v nedeljo 22. oktobra 1967 ob idiličnem Bukovskem jezeru, ki ga od treh strani obdaja gozd. Udeležba pri otvoritveni slovesnosti je bila izredno lepa. Bilo je kar okoli 800 udeležencev. Zelo veliko je bilo mladićev. Otvoritev so se udeležili predstavniki vseh političnih in družbenih organizacij iz Murske Sobote, planinci sosednjih planinskih društev,

iz Maribora, Čakovca, Varaždina, Zagreba.

Slovesnost je odprl agilni predsednik koordinacijskega odbora pomurskih planinskih društev in hkrati predsednik PD Murska Sobota prof. Evgen Titan. Nanizal je zgodovino nastanka pomурсke poti in orisal težave, s katerimi se srečujejo planinci teh krajev, ki sicer nimajo visokih gora, pa vendar ljubijo gore in naravo.

O pomembnosti planinske poti v teh krajih je spregovoril predsednik Planinske zveze Slovenije tov. dr. Miha Potočnik, ki je ob tej priložnosti izročil srebrne častne znake Planinske zveze Slovenije štirim zaslужnim planincem iz Murske Sobote. Med njimi je bil tudi predsednik tov. Evgen Titan. Po govoru je predsednik PZS dr. Miha Potočnik odprl pot. Pri slovesnosti so sodelovali s prosvetno kulturnim programom člani planinske skupine iz Belinicev pod vodstvom znanega planinca Mirka Baligača — Dimeka. Na sporednu so bile recitacije in pesmi s planinsko vsebino. Tov. Baligač je sam občuteno zapel Gregorčičeve pesem »Zakriviljeno palico v roki«. Po otvoritvi je bila ob jezeru prijetna zabava, pri kateri se je

Dr. Miha Potočnik odpira »Pomursko pot«

izkazala prekmurska gostoljubnost. Vreme je bilo tež lepi prekmurski prireditvi zelo naklonjeno. Tov. Baligač je za ta dan prispejal na jezero svojo »ladjo«, s katero so se po jezeru prepeljavali domačini v narodnih nošah s harmonikarjem. Pomurska pot je dolga okoli 220 km. Cestam se skoro povsem izogne in je speljana po stezah in kolovozih. Ima 32 kontrolnih točk, na katerih so štampiljke, ki predstavljajo kulturno ali pokrajinsko posebnost tistega kraja. Za obiskovalce poti je PD Murska Sobota izdalo posebne dnevnike s skico poti. Dobijo se pri PD Murska Sobota, Mladinska 22, ki rada daje tudi druge informacije.

S. Kos

NOVICE O SLOVENSKI PLANINSKI POTI

Transverzala št. 1. in razširjena pot, ki predstavlja slovensko planinsko pot, vedno bolj zbuja zanimanje planincev, slovenskih in jugoslovenskih. Čeprav je slovenska planinska pot za neslovenske jugoslovenske planince precej odmaknjena, se mnogi od njih lotevajo te lepe in širok po Sloveniji razpredene poti.

V zadnjem času se vrstijo druga za drugim vprašanja zlasti za pogoje nove razširjene poti, ki je dopolnitve transverzale št. 1. Planinci, ki so že prehodili transverzalo št. 1, si želijo ogledati še kraje in vrhove, ki so predpisani za to pot. Obvezne in neobvezne točke so raztresene po vsej Sloveniji, kar posebno mika oddaljene planince. Od obiska ni izključeno niti Prekmurje, ki sicer nima slovečih vrhov, ima pa zato druge zanimivosti in mikanosti, zgodovinske, kulturne in pokrajinske. Od obveznih točk je v Prekmurju predpisan obisk zanimive romanske rotunde iz srednjega veka v Selu ter Gomile v Slovenskih goricah, kjer stoji visok razgledni stolp. Kdo ne bi z veseljem občudoval, ko hodi po Prekmurju, dolgonogih štokelj in njihovih gnez, ki so jih spleteli iz dračja na dimnikih ali slemenih streh in celo na vrhu drogov električne napeljave!

Kdor prehodi celotno slovensko planinsko pot, to je transverzalo št. 1 in razširjeno pot, dobi v priznanje ličen znak, ki simbo-

lično prikazuje stilizirano oblikovan bel Triglav. Ozadje je sinje in predstavlja nebo in morje. Prek belega polja se vijuga pot, pod katero je Knafeljčeva markacija. Na zlatem robu je besedilo: Slovenska planinska pot. Zanimivo je, da se za slovensko planinsko pot močno zanimajo tudi inozemci. Poročali smo že, da je transverzalo št. 1 prehodil Holandec. V septembru smo izdali častni znak za prehodeno transverzalo prvemu Poljaku. To je Josef Masički iz Pabianic, star 49 let. Pot je začel leta 1965 na Jezerskem pri Češki koči in tisto leto končal pri Tržaški koči. Nadaljeval je drugo leto pri Počačnikovem domu in prišel do Ankarana. Končal je transverzalo 3. 8. 1967 spet pri Češki koči, potem ko je tretji del prehodil preko Pohorja, Uršlje, Slemenja, Raduhe in Kamniških planin.

Razširjeno pot pa je kot prvi inozemski planinec prehodil dr. Ernest Pammer, višji sodni svetnik in predsednik senata v Gradcu. Transverzalo št. 1 je prehodil že prej. Spričo povraševanja o pogojih za hojo po slovenski poti iz kroga inozemskih planincev, bi bilo morda umestno, da bi se — vsaj zaenkrat v nemščini pripravil kratek povzetek o transverzali št. 1 in o razširjeni poti in o pogojih, ki veljajo za hojo po tej poti.

Mnogi planinci, ki pošiljejo Plavinski zvezzi Slovenije transver-

zalni dnevnik v potrdilo za časni znak, izražajo svoje veliko zadovoljstvo, da so prehodili to dolgo pot, na kateri so srečali takliko lepot in zanimivosti. Marsikdo pa mimogrede omeni precejšnje stroške, ki jih je imel, preden je pot končal, vendar mu ni žal zanje.

Stanko Kos

JUBILEJNI MLADINSKI PLANINSKI TABOR NA KOZJAKU

Obenem z letosnjem 10. letnico mladinskega odseka PD Kozjak-Maribor smo letos praznovali tudi deset let, odkar je bil postavljen naš prvi mladinski planinski tabor in to 1. 1957 pri Mariborski koči na Pohorju. Mnogo mladih planincev je od takrat do danes že obiskalo te tabore in tako smo letos razposlali več kot 50 vabil po vsej Sloveniji, saj smo hoteli čim lepše praznovati ta jubilej.

Otvoritev tabora je bila v soboto, 13. maja ob 20. uri s predavanjem Danila Škerbinka. Po predavanju smo prizgali kres. V nedeljo, 14. maja ob 7. uri je bil start pionirskeh, mladinskih in članskih ekip.

Ob 11.30 uri je bila slovesnost pri spomeniku NOB na Tojzlovem vrhu, na kateri je govoril prvoborec s Kozjaka tov. Zalaznik Leon.

Prapor MO PD Kozjak-Maribor

Popoldne ob 14. uri pa je bila osrednja slovesnost. Razvili smo prapor mladinskega odseka PD Kozjak-Maribor. Za pokroviteljstvo nad praporom smo zaprosili komite ZMS Maribor in tako je po pozdravnem govoru prapor razvil sekretar komiteja tov. Ivan Marolt. Hvaležni smo komiteju ZMS za njegovo pozornost, zahvaljujemo pa se tudi vsem, ki so poslali prostovoljne prispevke: Planinski zvezni Slovenske, Planinskim društvom Nova Gorica, Mariborski tisk, »Železničar« Maribor, Mežica, Hrastnik, Kamnik, Ravne, Črna, Kranj, PTT-Ljubljana; Samopostežni restavraciji Maribor, sindikalni podružnici zdravstvenega doma Maribor in Mariborski tekstilni tovarni. Lepo presenečenje so nam pripravili pionirji Podmladka PD »Bohor« iz Senovega, ki so sami prinesli spominski trak za naš prapor.

Po razvitju prapora je bila razglasitev rezultatov na orientacijskem tekmovanju.

Tabora se je udeležilo okrog 180 mladincev. Pripravljalni odbor je imel mnogo dela, saj je bilo treba poleg prenočišč poskrbeti tudi za primereno ozvočenje in nemoten potek orientacijskega tekmovanja, kakor tudi samega tabora. V nedeljo je bilo poleg udeležencev tabora še okrog 150 ostalih obiskovalcev. Da je tabor pritegnil tudi pozornost družbeno-političnih organov, je razvidno iz tega, ker se je tabor udeležil predsednik koordinacijskega odbora za proslavljanje meseca mladosti v Mariboru, tov. Jože Florjančič.

Orientacijskega tekmovanja se je udeležilo 10 pionirskev, 10 mladinskih in 14 članskih ekip. Med ekipami so bile tudi 4 ekipe JLA in 2 ekipe Počitniške zveze.

PLANINSKI POZDRAV IZ LIBIJE

Dva delovna člana PD Janeza Trdine-Menges sta uredništvu in preko njega slovenski planinski javnosti novembra 1967 poslala pozdrave iz Bengazija v Libiji, kamor jih je poklicala poklicna dolžnost. V pozdravu sporočata, da sta sicer zamenjala »prelepe skale za puščavski pesek«, vendar nanje ne bosta pozabila in ostala seveda tudi še naprej naša naročnika.

Potem Lavriču in njegovemu tovarišu želimo srečno bivanje v vroči Afriki in srečno vrnitev v naročje domovine.

T. O.

SREČANJE PLANINCEV PD PTT LJUBLJANA IN MARIBOR

Letos praznuje desetletnico obstoja Planinsko društvo PTT Maribor. To pomembno obletnico je društvo proslavilo na zadnjem občnem zboru, društveno delo pa je bilo v letosnjem jubilejnem letu še aktivnejše.

Tudi srečanje med planinci planinskih društev PTT Ljubljana in Maribor sodi k temu praznovanju. Prvo nedeljo v septembru so se v prijazni Poštarski koči pod Plešivcem (800 m), ki jo upravlja PD PTT Maribor, srečali planinci obeh društev. Kljub slabemu vremenu se je zbraleno nad 100 planincev. Dva avtobusa iz Ljubljane in eden iz Maribora so pripeljali udeležence srečanja do Sel, oziroma Rimskega vrelca, od tod dalje pa so ob zvoki harmonike nadaljevali pot do Poštarske koče. Ne blatna in spolzka pot, ne meglja in nizki oblaki, iz katerih je rahlo pršilo, niso pokvarili razpoloženja. Tudi koča je pričakala izletnike vsa praznična: slovenska in planinska razstava, govorniški oder, ozvočenje, nadve pa prijeten sprejem domačinov s šilcem domačega žganja, vročim čajem in toplim pozdravom. Pozabiljeno je bilo dejevno vreme in slaba pot, najvažnejše pa je bilo, da se je za vse našel prostor v dokaj mali koči.

Prehitro so tekle ure ob prijetem razgovoru, ob zvoki dveh harmonik, ubranem petju, objanju spominov. Nekateri so zunaj tudi zaplesali, ne meneč se za rosenje iz oblakov.

Pred odhodom v dolino je bil pred kočo zbor vseh udeležencev, ki se ga je udeležil tudi direktor PTT podjetja Maribor tovariš Martin Prevorčnik, eden izmed ustanoviteljev PD PTT Maribor. Predsednik PD PTT Maribor ing. Anton Gosar je z izbranimi besedami pozdravil planince PD PTT Ljubljana ter orisal zgodovino in delo tega društva od ustavnovitve dalje. Posebno je poudaril bratsko sodelovanje s PD PTT Ljubljana in zaželel tudi za bočo prav tako tesnega sodelo-

vanja. Potem je spregovoril predsednik PD PTT Ljubljana Jože Dobnik, ki je med drugim povedal, da ljubljanski planinci radi prihajajo v ta lepi kotiček koroške zemlje in na planine, ki ga obkrožajo. V imenu vseh članov PD PTT Ljubljana je čestital mariborskim PTT planincem ob njihovem jubileju in jim zaželel veliko uspeha. V spomin na ta jubilej in srečanje ljubljanskih in mariborskih PTT planincev pa je izročil predsedniku PD PTT Maribor umetniško planinsko sliko, darilo planincev PD PTT Ljubljana mariborskim PTT planincem. Prekmalu je minil lep dan, eden izmed mnogih lepih, ki jih vočkat pripravita PD PTT Ljubljana in PD PTT Maribor svojim članom. Udeleženci tega srečanja pa so povedali svojo željo, ki je tudi želja upravnih odborov obeh društev, da bi bila takšna srečanja planincev obeh društev vsako leto in to eno leto na Plešivcu, drugo na Vršiču, Torej drugo leto: Člani PD PTT Maribor, na svidenje na Vršiču!

-ik

ZGRADILI BODO NOVO POSTOJANKO POD ŠPIČKO (2050 m)

V preteklem mednarodnem turističnem letu, ko so se tudi naša planinska društva prizadeno vključila v domači in mednarodni visokogorski turizem, so bili doseženi lepi uspehi, ki so v čast planinskim jubilejem v l. 1968.

Planinsko društvo jeseniških železarjev slavi svoj 65. življenjski jubilej. Na Jesenicah je bila 19. aprila 1903 ustanovljena deseta samostojna podružnica SPD, za kranjskogorski sodni okraj od Bele peči do Žirovnice, še istega leta, 12. septembra 1903, je bila v Vipavi ustanovljena tudi ajdovskovipavska podružnica SPD.

V Ljubljani, Kamniku, Mozirju, Gornjem gradu, na Jesenicah, v Vipavi, Ajdovščini in v Mojstrani bodo ljubitelji gora slavili dolgoletni obstoj svoje planinske organizacije.

Jesenški planinci so se skupaj z železarji odločili, da zgrade nad Zgornjo Trento, pod čudovitim obeliskom Špičke nov, večji, sodobno urejen planinski objekt.

Staro lesenjačo pod Špičko so zgradili med obema vojnoma neposredni nasledniki slavnih trentarskih gorskih vodnikov Pavra, Mota, Špika in Medveda. Leta 1935 so ti poznavalci gorskega sveta na najlepšem mestu, ki je varno pred plazovi pod Špičko v višini 2050 metrov zgradili za Club Alpino Italiano (CAI), ki so jo imenovali Rifugio de Simoni. Koča je zgradila tržaška sekcija CAI.

Po osvoboditvi smo dobili v Rifugio de Simoni dokaj žalostno dediščino. Koča je bila izropana in popolnoma dotrajana.

Mimo nje smo hiteli z neučakanimi koraki v svobodni gorski svet.

Anton Blažej je bil motor pri večletnih prostovoljnih delovnih akcijah od leta 1948 do leta 1950 pri obnovi in povečavi stare koče. Nanovo urejena koča je dobila novo ime »pod Špičko«. Obnova in povečava stare italijanske koče je opravljila vložena sredstva, naprej v ljubezen.

Koča Pod Špičko je za sedanji vedno večji obisk številnih domačih in tujih ljubiteljev gora pretesna.

Čeprav so Jeseničani komaj zgradili Tičarjev dom na Vršiču, se ne plaše novih naporov in stroškov.

Vsaka druga lokacija, višje ali niže, bi bila napačna. Upoštevati je treba tudi možnosti nadaljnega razvoja visoko-gorskega turističnega smučarskega športa v tem čudovitem svetu bele opojnosti. V zatrepu gorenejte Trente vse do pod planine Zapotok je speljana in vzorno urejena avtomobilска cesta, ki omogoča komaj slutene perspektive za razvoj smučarskega športa ne samo pod Kanja sedlom, Bavškim Grintovcem in Velikimi vrtali, temveč tudi v krnici pod Pelci in Ozebniki. Zato bi bilo primereno že sedaj misliti na gondolsko povezavo smučarskega sveta pod Ozebniki in Pelci ter novega planinsko-smučarskega objekta pod Špičko z gojenjem Trento preko Vršiča s Kranjsko goro oziroma preko Bovca z jugom.

Uroš Župančič

NAJ NE BO POZABLJENO

Pred 895 leti, leta 1073 je Triglav prvič omenjen v orumelih urbarjih, v darovalni listini Hen-

rika IV., ki je Triglav in njegovo sosedstvo daroval blejskim, brik-senškim škofom.

Slavni zdravnik, botanik iz Idrije Janez Anton Scopoli je bil že leta 1758, pred dvesto desetimi leti na Storžiču in Grintavcu. Njegov naslednik v rudniku živega srebra v Idriji je bil še slavniji prvi naskakovalec Triglava Baltazar Hacquet, ki je že leta 1777, pred stoletinov desetimi leti kazal pot v triglavsko višave. Njegovi ljudje, ki mu jih je dal na razpolago baron Žiga Zois, so 26. avgusta 1778, prvi stopili za »ta vel'kim Jurjevcem« na »očakov kranjskih si'vga poglavjarju«.

Komaj petnajst let pozneje, leta 1793 se je povzel ustanovitelj ljubljanskega muzeja, grof Franc Hohenwart na Planjava.

Pred stoletinov desetimi leti, 2. septembra 1808 zabeleži očak Triglav prvič čisto slovenski obisk, na Triglavu: vodil je bohinjski gorski vodnik Anton Kos brata Jakoba in Janeza Dežmana. Jakob Dežman napiše o tem prispevu svojemu učitelju pesniku Valentini Vodniku prvi slovenski planinski potopis o vzponu na Triglav. Brat Janez Dežman pa napiše pomembne besede: »Moje največje veselje je na gorah.«

V tem letu se je povzel 20. septembra na Triglav tudi slavni gorohodec svetovnega imena Valentin Stanič, ki je preje že dosegel med prvimi ponosno teme Watzmann in Grossglocknerja.

Pred stotedenimi leti so obiskovalci Triglava poznali samo južne pristope preko Uskovnice, skozi Voje ali pa skozi Zajezersko dolino in preko Hribaric. Leta 1818 pa odkrijejo pa zasluge barona Žiga Zoisa tudi pristop skozi romantično dolino Krme.

9. julija 1858 se je rodil dr. Henrik Tuma, 19. julija pa sin slovenske matere dr. Julius Kugy. Sredi poletja leta 1878 zgradi pri Utah v Zajezerski dolini prvo planinsko postojanko, naslednico Zoisove planinske koče.

Pred šestdesetimi leti, 2. avgusta 1908 so na Okrešlju otvorili Frieschaufov dom.

Dvanajstega avgusta leta 1908 umre starosta slovenskih planincov France Kadilnik.

Pred šestdesetimi leti, 17. avgusta 1908, zahteva severna triglav-

ska stena prvi krvni davek. V steni se je smrtno ponesrečil samohodec Karl Wagner.

Pred šestdesetimi leti, 10. decembra 1908, umre na Hudi ravni na južni, trentarski strani Vršiča slavni trentarski gorski vodnik Anton Komac Mota, ki je bil poleg Jožeta Komaca-Pavra najboljši vodnik dr. Juliusa Kuhyja.

Pred dvajsetimi leti, 20. septembra 1948 je umrla zmagovalka severne stene Špika M. Debeljakova.

Uroš Župančič

SMUČARSKI TEČAJ

Ljubljanski AO že nekaj let posveča veliko pozornost turnemu smučanju. Če predstavlja alpinistika v bistvu gibanje v Alpah, je logično, da je turno smučanje velik del alpinističnega delovanja, oziroma bi moralo biti. Kljub množici smučarjev na urejenih pistah naših smučišč pa so zimske gore kljub vsemu zapušcene, celo alpinistov ni tam. Da bi turno smučanje med alpinističim bolj zaživel, prirča AO LJ. Matice vsako leto tečaje in pohode za svoje članstvo. Tradicionalni so postali že po-hodi in tečaji za praznik 1. maja in 29. novembra. Da bi udeleženci na turnem smučanju doživeli vse, kar le ta lahko nudi, je treba obvladati alpsko smučanje. Zato je bila tudi lani šola alpskega smučanja za članstvo AO na Vršiču v Erjavčevi koči od 27. XI. do 3. XII. 1967. Tečaj je bil združen z zaključkom plezalne sezone in sprejemom novih članov v vrste alpinistov. Na tradicionalen način je bilo sprejetih 5 alpinistov in ena alpinistka. Udeležilo se je tečaja 26 članov in pripravnikov.

Kljub slabim obtem pred pričetkom tečaja pa je novozapadli sneg že prvi dan zagotovil odlično smuko. Tri dni so udeleženci smučali na severnem pobojišču Solne glave na Vršiču. Za zaključek pa so se preselili v čudoviti gorski svet na Slemenu nad Tamarjem.

V lepem vremenu so presmučali dva dni v gorskem ambijentu. Sneg je bil odličen. Smuke na Slemenu se je udeležila tudi skupina medvoških alpinistov.

Vijak

PLEZALNA ŠOLA AO LJ. MATICA

Plezalna šola na ljubljanskem AO poteka takoreč že dve leti nepretrgoma. Izjema so le trije poletni meseci, ko je sezona na višku. Zajema plezanje v plezalnem vrtcu na Turncu pod Grmado, skupne izlete v gore, v zimskem času pa razne tečaje, zlasti pa predavanja z diapositivi. Sem in tja si slušatelji ogledajo tudi kak amaterski film. Stari način, ko je bila plezalna šola le dva meseca spomladis, se je pokazal kot neprimeren. Redno se je dogajalo, da so se obiskovalci večinoma razšli že pred koncem zaradi študija, ko se je šolsko leto bližalo koncu. Nov način je osvežil AO, saj pritegne in dalj časa zadrži mlade obiskovalce, aktivira obenem starejše člane na odseku s tem, da v »mrtvi« sezoni aktivno sodelujejo v življenju AO. Konec septembra, ko je končana glavna plezalna sezona, se prično predavanja, ki zajemajo zgodovino in razvoj planinstva in alpi-

nizma, ideologijo, tehniko, smučanje, prvo pomoč, samoreševanje in GRS, geologijo, morfologijo, vremenoslovje, favno in floro v Alpah itd. Teh predavanj je 18 in se vrste v jesenskih in zimskih dneh enkrat tedensko na društvenih večerih. Za popestritev pa poskrbe starejši člani odseka, ki posredujejo ostalim preko leta na vzponih in odpravah zbrano, bogato slikovno žetev.

Brž ko razmere dopuščajo plezanje, pa se dejavnost prenese v plezalni vrtec na Turncu. Poleg četrtekovih večerov v društvu so prijavniki zborejo enkrat tedensko na Turncu, kjer si pod vodstvom inštruktorjev nabirajo izkušnje v plezjanju. Ker je povprečno število obiskovalcev okoli 20, večkrat primanjkuje inštruktorjev.

Razumljivo je, da se iz takega širokega kroga vsako leto razvije tudi nekaj alpinistov, ki se prično resno ukvarjati z alpinizmom in kmalu dosegajo lepe uspehe.

Vijak

ALPINISTIČNE NOVICE

AVANTURIST IN ALPINIST HEMMING

V tistem delu Chamonixa, ki je daleč od velikega sveta, je zastonjski kamp, brez vode in vsega tistega, kar srečaš v sodobnih kampih. Tod se zbirajo alpinistična elita z vsega sveta, od Japancev, ki jih kar mrzli in ki jim pred vsako turo budistični menih v slovesni opravi razdeli nekakšne listke. S Hemmingom ob pravi jugoslovenski turški po kosilu. To je bila tudi past, da smo Hemminga ujeli k pogovoru, kajti sovraži intervjuje in vse, kar je z novinarstvom v zvezi. Ivan Meden, doma nekje z Notranjskega, ki ga je živiljenje že pred leti zaneslo na Francosko, njegov plezalni tovarš osemintridesetletni Roger Saint-Pierre, pa profesorica matematike Françoise, smo ji rekli kar Francka, in še fant iz Strasbourg, ki si je bil pri sestopu v steni izpahnil ramo, pa Franc Štupnik-Cicko, kemi-

graf iz Ljubljane, ki naču je varno vodil na vrh Mont Blanca in ki pravi, da bi se mu zgodila krivica, če ne bi zapisal, da je član alpinističnega odseka PD Ljubljana-matica... In še drugi, ki sem jih prvič videl, pa jim ne vem imena.

Predvsem, Hemming naj bi sestoval, kako naj se Ivan, Roger in Cicko lotijo zahodne stene Druja. Jaz pa sem hotel intervju. Pa sem imel lahko delo, saj sem postavil le prvo vprašanje, vse drugo je sretno kot le kaj spraševal Roger. »Dosti smo slišali že običajnih fraz,« mi je kasneje povedoval. »Ustvarimo si podobo o človeku Garryju Hemmingu.« Torej: »Kakšne načrte ima Garry Hemming v neposredni prihodnosti?«

»Načrte? S prvim vozilom in avtostopom na morje — v Calanque na francoski riveri, kjer počivamo.« Videti je, da je Hemming res že vajan novinarjev. Izognil se je odgovoru, kajti slišati sem hotel,

katerih sten se bo lotil v chamošniškem plezalnem paradižu. Dolg nekaj manj kot dva metra, s prodorno svetlomodrimi očmi, ki vidijo skozi tebe, ka te pogleda, z dolgimi zalisti in skuštrano plavolaso glavo in spriča vse njegove pojave začuda obrit, je z nasmehom in brez pomicanja odgovarjal na vprašanja.

V Chamonixu je že od junija. Kaj je počel?

»Sprehajal sem se. Pregledoval sem smeri in jih preučeval.«

S široko roko, značilno za alpiniste, je odrnil lase z oči in si otril pot, ki mu je v kapljicah visel skoraj na vsakem pramenu las: »Moram povedati, je zavzetno in kot v opravičilo pristavljam, da mi niti najmanj ne gre za slavo in da hodim v planine za svojo zabavo. Ne, mir in samoto najdem v steni. Ni mi za denar, niti do tega, da bi v vodništvom kaj zaslužil. Zdaj pripravljam knjigo o lepotah planin, honorar pa bom dal klubu za napredek alpinizma. Naslov knjige sem že večkrat spremenil. Zdaj je zelo prozaičen: Plezanje v Kaliforniji. Kalifornija je namreč moja domovina. Tako je lepa kot Francija. Sožitje planin in morja.«

»Sprehod v planine — je nadaljeval — to je zame lepota.«

»Lepota,« je povzel Roger. »Ali je to vsa lepota?«

»Nekoč sem bil v Notre Dame. Dopoldne. Sončni žarki so padali skozi poslikano okensko rozeto pod prav posebnim kotom. En sam pramen svetlobe v tematnosti neskončnega prostora. In orgle so igrale Bacha.«

»Ali uživaš mamila?«

»Ne, s seboj na plezalne ture jih pa nosim. Naj se zgoditi nesreča, človek pa je daleč od sveta in morij imam za lajšanje bolečin.«

»Kaj pa popevke, plošče?«

»Pustimo popevke! Od plošč imam najraje koncertne. Obožujem jih. Seveda s klasično glasbo. Na koncerete ne hodim rad. Preveč ljudi je na kupu. Počutim se med njimi zelo nesrečen. Sploh sem v množici nesrečen. Da o koncertni publiki posebej niti ne govorim. Parižani, na primer, pridejo na koncert in ga ne знаjo poslušati. Če hočeš kaj od glasbe, moraš imeti stik z njo, vstopiti se v njej. Zato moraš biti sam...«

»Kakšno hrano nosiš s seboj na nature,« je Roger prozaično presedlal na posvetne reči.

»Klobase, sladkor, beljakovine, kalorije. Nahrtnik je vselej težak. Največ je v njem plezalnega orodja.«

»Kdo je tvoj največji priatelj v steni?«

»Z Lotharjem sva najbljižja prijatelja.«

Lotharja je lani rešil v steni Druja. Njega in še enega Nemca. Drugim reševalcem to ni uspelo. Hemming ju je živa spravil iz stene. O tem še zdaj govore v Chamonixu. Po tem se je Hemming tudi proslavljal, celo bolj kot s svojo prvenstveno smerjo v Druju — ameriško.

»Kje pa sicer živiš?«

»V Parizu nimam stalnega bivališča, četudi veliko živim v njem. Kje? Pod mostovi. Ljubim Pariz, njegovo bogastvo umetnosti, galerije, arhitekturo...«

Naposled je vendarle izdal, v kateri steni je bil nazadnje. V Grandes Jorasses. Vstopil je v nedeljo. Pri nekem prehodu se je preveč zamudil in je odstopil. Pri koterem, ni povedal.

»Če pa hočete v zahodno steno Druja, morate na pot že zgodaj zjutraj in priti do bivaka v Rognonu. Čim prej boste prišli, boljše mesto si boste izbrali. Ne bivakirajte prvič v sami steni. Zgodaj zjutraj pa čez ozebnik. Ta je popoldne zaradi západnega kamena prenevaren.«

Dober nasvet, kajti naveza je nameravala bivakirati v steni in čez ozebnik popoldne.

Chamoniski samotar tudi na zadnje vprašanje ni okleval: »Moj poklic? Avanturist!«

Roko pa je trdno stisnil v slovo.

Vlado Jarc

NAVEZA GROSS-MANFREDA V TATRAH

20. avgusta 1967 sta Peter Gross in Marjan Manfreda, člana AO Lj. matice, skupaj s skupino slovenskih turistov-planincev odpovedala v ČSSR. V Pragi sta preko Poprada nadaljevala do Popradskega plesa v Mengušovsko dolino.

Vzponi, ki sta jih tam opravila v osmih dneh, so več kot odlični, razveseljiva pa je še posebej prvenstvena smer, ki sta jo v odgovor na češkoslovaške uspehe pri nas imenovala Špik.

24. VIII. sta ponovila J raz Vloove veže (III), smer Stanislav-

skega (V) in Puškašovo smer (V—VI), vse v isti steni.

25. VIII. sta ponovila Puškašovo smer (VI) v J steni Ošarpancev, v sestopu pa sta preplezala še J grapo v isti steni.

26. in 27. je deževalo in sta bila obsojena na počitek.

28. VIII. sta odšla čez Komanovo sedlo, pod steno Galerije Ganek. Tu sta ponovila »klasično smer« (IV) in smer Stanislavskoga (VI).

29. VIII. sta v isti steni preplezala še dve smeri, zadnjo navzdol. Smer »Orlovski« je ocenjena s VI, »desna« pa s III.

30. VIII. se jima je nameravani vzpon ponesrečil, ker sta se že takoj pri vstopu zaplezala, zato pa sta naslednjega dne uspela v novi smeri Vihodnega štita nad Zeleznim bronom. Smer je izredno težka (VI) in so se z njo pred njima že poskušali tudi razni češkoslovaški alpinisti.

F. S.

ALPINISTIČNO SMUČARSKO PRVENSTVO

Zadnja leta ponovno opažamo večji interes alpinistov za smučanje in istočasno tudi večjo kvaliteto. Eden najlepših dokazov za to je vsako leto večjo udeležbo na raznih memorialih in drugih tekmovanjih. Ceprav je predzadnji sestanek načelnikov (na Kalu) ovrgel predlog, da bi bilo potrebno sprejeti med pogojem za dosego naziva »alpinist« tudi smučanje, sodim, da misel o uvedbi tekmovanja za posamezno in ekipno alpinistično prvenstvo v smučanju sedaj ne bi bila več prezgodnja.

Težko bi bilo samo za to uvajati novo tekmovanje, saj so koledarji že tako prenatrpani, prav tako ne bi bilo prav, če bi že tradicionalna preimenovali, zato začasno predlagam tri tekmovanja, na katerih bi se doseženi rezultati točkovali za predlagano prvenstvo.

VTK memorial (vsako zadnjo nedeljo v maju) pod Jalovcem, v izvedbi APD, bo odsljek le za alpiniste in pripravnike, ker je udeležba vseh planincev že pre rasla zastavljene okvirje in tudi kapacitete doma v Tamarju. Drugo podobno tekmovanje s tradicijo med alpinisti je Kramarjev smuk pod Storžičem (navadno v začetku aprila), ki ga prireja PD Tržič. Tretje pa bi

bilo lahko tekmovanje na Kamniškem sedlu za Štuparjev memorial (AO Kamnik).

Propozicije (morda z uvedbo rezervnega tekmovanja) ne bi bilo težko sestaviti, prav tako ne dobiti pokrovitelja, ki bi dal nekaj praktičnih nagrad, potrebno bi se bilo le takoj lotiti dela in za tekmovanje med alpinisti in alpinističnimi odseki vzbudit zanimanje.

Franci Savenc

PLANINSKA IDEJA MED SLEPIMI

Kaj bi brez vida v gorah, se marsikdaj sprašujemo, ko opazujemo prekrasni sončni zahod ali ko iščemo prehod preko skal navzgor. Bili bi prikrajšani za marsikaj, si nehote mislimo. Da ni povsem res tako, sem zvedel čisto mimogrede in to iz prve roke.

Ko sem po svoji starci navadi povpraševal tovariše, kaj vedo nevga, da bi lahko napolnil eno ali drugo rubriko v »Delu«, sem zvedel za skupino slepih planincev, ki že nekaj časa hodi po slovenski planinski transverzali. Nazadnje so jih opazili, da so prečili Kamniške planine.

Stik z njimi ni bilo težko dobiti in kmalu smo se srečali v prostorih Kulturnoprosvetnega društva slepih, v Ljubljani na Groharjevi 2. Ceprav niso bili vsi navzoči, so mi toliko zanimivega povedali, da bi bilo dovolj skoro za celo knjigo. Kaj ne bi potem napisal vsaj skromno novico o njih, da jih zvede tudi ostali.

Začeli so pravzaprav s smučanjem, za katerega jih je navdušil njihov tovariš prof. Pavle Janežič. Tako kot on so nekaj časa zahajali le na snežne poljane in se večinoma odločili za smučarski tek. Vsako leto imajo še sedaj svoje prvenstvo in po letošnjem, ki je bil na Pokljuki, sta dva iz njihove skupine zasedla celo prvi mestni. Zato sta se skupaj s hravtških tovariši udeležila tudi tekmovanja na Norveškem in se solidno plasirala okoli desetega mesta.

Tudi v planinskih podvigih vedo povedati o predhodnikih. Menda je bila prva med slepimi na Triglav, fizioterapeutka z Jesenic — Jožica Kodrič. Prvi, ki je začel hoditi po transverzali, je bil Škofjeločan Franc Dagarin.

Na vrhu Skute (k članku »Planinska ideja med slepimi«)

Foto A. Novakovič

Naj predstavim še skupino, s katero sem mogel stopiti v stik. To so Ivan Komavec, Mirko Kumer, Matevž Kebe in Karel Ulaga iz Ljubljane ter Franc Mohorič iz Celja. Vsi so telefonisti in pravijo, da so jim refleksi, ki so si jih izurili pri poklicnem delu, tudi v gorah že marsikdaj prišli prav. Z njimi hodijo kot spremjevalci Ivan Bizant, Mirko Ramšak, Janez Košenina in Ante Novakovič, tako da vsak spremja po enega, le Karel Ulaga, ki še nekoliko vidi, hodi sam. Spoznali so se ob raznih priložnostih, večinoma pri kulturno просветnem delu. Odtlej so veliko skupaj in ta povezava je tudi porok, da na planinskih poteh vedno zaupajo drug drugemu.

Že leta 1962 so bili na Triglavu, leta 1964 so se s Češke koče preko Mlinarskega in Kokrskega sedla povzpeli na Grintovec in prišli na Kravavec. Leto za tem so začeli transverzalo in sicer na Pohorju. Prišli so do Slovenjega Grada, naslednjega leta pa do Logarske doline. Lansko leto (1967) so bili v začetku na Kriški gori in Tolstem vrhu, jeseni pa so opravili še že omenjeno pot, z Velike Planine do Češke koče. Letos jih čaka najtežji del, iz Mojstrane do Vršiča.

Tudi zanje je planinstvo del rekreacije in sicer celo eden izmed zelo bistvenih. Trdijo, da gore prav tako doživljajo kot ostali planinci. Vidijo jih sicer ne, toda prav zastavljena beseda spremjevalcev jim v veliki meri nadomesti to izgubo. Še ko se pripravljajo, jim pot opisujejo do najmanjših potankosti. Med potjo pa jih vodijo iz stopinje v stopinjo, okolico pa ilustrirajo z razumljivimi prispevki. Prav dosedanj izleti, so jim pomogali, da so med drugim tudi dobili pravo prispodbobo o »tretji dimenziji« in o reliefu.

Seveda pa svoje aktivnosti ne mislijo propagirati kot nekaj nujnega ali nekaj, kar naj bi našlo čim več posnemovalcev iz njihovih vrst. Predobro se namreč zavedajo, da bi brez načrtnega prilagajanja in odličnih spremjevalcev ničesar ne dosegli.

Najlažje hodijo tam, kjer je razpeta jeklena vrv, najtežje pa po prodiščih. Plezanje navzgor, kjer je dovolj oprimkov, jim je v pravi užitek in ga največkrat opravijo le pod »zvočnim« vodstvom, med tem ko po ravnih poteh hodijo tako, da se drže za nahrbtne. Vedno imajo pripravljeno vsaj eno rezervno varianto poti, če jih presenetiti slabo vreme ali če

spoznajo, da so si izbrali pretežko nalogu. Njihovo osnovno pravilo pa je, da ne tvegajo. Doslej jim je delala največ težav Streža, zavarovana plezalna pot na Skuto. Večji razmaki med klini, neraven teren in dokaj negotovo vreme so jih prisilili k počasnemu in zato tudi utrudljivemu napredovanju. Vse to je na vrhu odtehtal veter, ki je zapihal zdaj s tezdaj z druge strani in jim pričaral vtis »višine« in vrha. Tudi razgled so spoznali, saj so jim ga pokazale besede njihovih vadnikov.

Redki planinci, ki so prišli tedaj na vrh, niso ugotovili, da imajo pred seboj skupino slepih planinovcev vse dotlej, dokler jim tega niso povedali.

Franci Savenc

PLANINSKA PROPAGANDA V LETU 1967

Čeprav so objave o uspehih planinske organizacije in akcijah, naj si bo to v dnevnu tisku ali RTV, le del planinske propagande, lahko za preteklo leto mirno trdimo, da smo s propagando prvič uspeli. Res je, lahko bi bilo še bolje, bolj pestro in v nekaterih primerih bolj točno, toda

tudi to, kar smo dosegli, je nekaj. Stalna četrtkova rubrika v Delu PLANINE IN LJUDJE, ki je ne-pretrgoma izhajala od 25. V. 67 dalje in ALPINISTIČNE NOVICE v istem časopisu, dan kasneje (od 28. VI. 67 dalje), je bila za nas novost. Res so že bili taki poskusi, toda ne fiksirani na dan. V športni redakciji Dela smo imeli hvalenega zagovornika Jožeta Deklevo, na terenu pa nekaj dopisnikov, ki so redno pošiljali poročila, da smo imeli kaj pisati. Med njimi še posebej izstopajo: Stane Koflar iz Dovjega, Silvo Jošt iz Celja, Janez Krušič z Jesenic, Antun Filipčić iz Zagreba in Luka Kočar, vodja izletniškega odseka PD Lj. Matice. Tem smo dolžni izreči vso zahvalo. Niso bili edini, saj so občasno sodelovali dopisniki skoro iz vse Slovenije, toda oni so bili najbolj zanesljivi.

V prilogi Ljubljanskega dnevnika (petek) se je dalj časa držala rubrika »Gremo v planine«, žal je v mesecu oktobru iz neznanih razlogov usahnila. Na drugem programu Radia (ob nedeljah po 14. uri) je že dolgo časa na programu 15 minutna oddaja »Odmivi z gora«, ki jo ureja in vodi prof. Marijan Krišelj. V oktobru smo jo izpopol-

nili s preglednimi oddajami (vsako prvo nedeljo v mesecu), o akcijah in drugem v tekočem mesecu. Žal pa ta oddaja še nima pravega kroga poslušalcev, ker je na neprikladen dan in še na drugem programu. Želimo in trudimo pa se, da bi v letu 1968, ko slavimo 75 let organiziranega slovenskega planinstva, dobili primernejši čas na I. programu. Če razen tega upoštevamo še občasne oddaje med rednimi poročili v Radiu in reportaže ter posebne članke v dnevнем tisku, potem smo lahko zadovoljni. Pridobiti moramo še Ljubljanski dnevnik in nekatere lokalne liste, prav tako tudi TV. Dobiti moramo primeren krog sodelovcev in kino kamere na 16 mm film ter morda še male prenosne magnetofone. To naj bo naša naloga za jubilejno leto 1968.

F. S.

ODMEVI Z GORA

Čeprav so radijske oddaje pod skupnim naslovom »Odmivi z gora« na II. programu in za planince ob nepravem času, — v nedeljo, je nujno, da jih približamo članstvu, ker bomo šele

potem upravičeni zahtevati njihov prenos na I. program. Da bo to lažje, objavljamo program za leto 1968 do srede aprila (vsako nedeljo od 14, 15, do 14,30).

7. I. Planinci v januarju (napotki, novice, obvestila, opozorila);
14. I. Mirek Drašler: Bonattijev steber v Druju;
21. I. Demeter Miklič: O doživljanju v gorskem svetu (prevod A. Fendrich — Der Alpinist);
28. I. Franci Savenc: Med slepimi alpinisti;
4. II. Pavle Kemperle: Poglavlje iz mojih spominov z gora, I. del;
11. II. Planinci v februarju (napotki, obvestila, novice, opozorila);
18. II. dr. Rafko Dolhar: Obiski v tujih gorstvih (Cortina D'Ampezzo-Marmolada);
25. II. rezervirano za reportažo;
3. III. Planinci marcu (obvestila, novice, napotki, opozorila);
10. III. Janez Mihelič: V objemu gora (razmišljanje o človeku in gori);
17. III. rezervirano za reportažo;
24. III. Jože Zorn: Razglednica s Čavna;
31. III. Planinci v aprilu;
7. IV. Ing. Božidar Lavrič: Ljudje z modro značko.

V Turskem žlebu (k članku »Planinska ideja med slepimi«)

Foto A. Novaković

G. Warmuth

K. Richter

G. Kalkbrenner

VZHODNONEMŠKI PLEZALCI — MOŽJE IZ NAŠEGA TRAVNIKA so se 21. julija 1967 smrtno ponosrečili v severni steni Eigerja. Bili so izvrstni plezalci. Ostali nam bodo v spominu ne samo zaradi svojih vzponov, temveč tudi zaradi svojih značajev in osebnosti, ki smo jih mogli spoznati na srečanju z njimi v Ljubljani.

Bili so člani DWBV (Deutscher Wanderer — und Bergsteiger-verband) v DTSB (Deutscher Turn — und Sportbund), člani državne reprezentance DDR po imenu: Fritz Eske, Günter Kalkbrenner, Kurt Richter in Günter Warmuth. S Karлом Däweritzem in Helfriedom Heringom so odšli v Zapadne Alpe velikim ciljem na-

F. Eske

sproti v severni steni Matterhorna in Eigerja. 15. in 16. julija so bili kos severni steni Matterhorna in so s tem potrdili svoje uspehe v Elbsandsteinu, v Visokih Tatrah, v Prokletijah, gorah v Altaju, na Kavkazu, v Julijskih Alpah in v Avstriji. Iz Zermatta so v Grindelwald odšli brez vsake »publicity« in se v štirih dneh pripravili na veliko dejanje. V steno so vstopili ob 13.30. Spodnji del stene so hitro preplezali, nad »težko počjo« pa jih je zadel kameni plaz in jih sunil več sto metrov v globino. Däweritz in Hering sta takoj odšla v steno, nista pa mogla prav nič pomagati. Naslednji dan je švicarska GRS njihove ostanke prinesla v dolino. Günterja Kalkbrennerja niso našli.

Prezidij DWBV je izdal posebno žalno sporočilo. Naši redakciji ga je po Urošu Župančiču posredoval Karl Däweritz.

V naših gorah so zabeležili naslednje vzpone: Prvo zimsko ponovitev Aschenbrennerjeve smeri v severni steni Travnika, prvo ponovitev (zimsko) skalatke smeri v severni steni Špika in drugo zimsko ponovitev Prusik-Szalajyve smeri v severni triglavski steni. Poleti pa so plezali Aschenbrennerja, zajedno v Štitah, Comicijev raz v Jalovcu, skalatko v Špiku, Kočevarjevo v Stenarju in več smeri v Durmitorju in Prokletijah. Štejemo jih tudi med ugledne sotrudnike našega lista. Opazujamo posebej na Richterjev opis zimskega vzpona v Travniku. Iz njega je razvidno, da je vzhodnonemško planinstvo v resnici izgubilo svoje najboljše moštvo, dobre, zveste, radožive in možate plezalce, ki so v nekaj letih dosegli nivo najboljših na svetu.

T. O.

FELICITAS VON REZNICEK je v nemškem svetu prevzela nalogu, da opisuje zgodovino »ženskega« alpinizma in opisuje glavne začetnice ekstremne alpinistike zadnjih 70 let. Pred dvema letoma se je obrnila tudi na uredništvo našega lista za podatke o naših alpinistikah. Po smrti Mire M. Debelakove pri nas nimamo tako zveste in natančne registratorke ženskih uspehov v gorah. Skrajni čas je, da nekatere stvari, posebno iz časov od 1. 1948 do 1. 1960 zapišemo in objavimo ter tako ohranimo zgodovini. Pisimo F. V. Reznicek je redakcija sporazumno z UO PZS in AK izročila prof. Barbki Lipovšek, ki je prevzela nelahko dolžnost, da poskrbi za kroniko in označitev našega ženskega alpinizma. Navedimo nekaj dejstev iz svetovne zgodovine:

Pred prvo svetovno vojno imenujmo Lucy Walker, ki je bila prva žena na Matterhornu, 40 let prej, preden je bil preplezan greben Furggen. Osem let pred njo je bila na Gréponu Angležinja Netleton s svojim možem. Plezala sta brez vodnika. L. 1908 je Poljakinja Wanda Jeronim kot prva v navezi pripelzala na Apostolski stolp v Tatri. Ona je bila prva tudi na vrhu Wielna Wolova Szeresbina. Umrla je strašne smrti v taborišču Ra-

wensbrück. Angležinja Welch je l. 1913 prva preplezala severno steno Titlisa z vodnikoma Hessom in Kusterjem. Leto poprej je Dorothy Brown z bratom Super-saxo preplezala severozapadno stran Obergabelhorna.

Švicarke in Angležinje so ustanovile svoj klub, ker jih nacionalni klubi niso priznali. Angleški Pinacle-club je bil tak ekskluzivni ženski GHM, ki se je uveljavil po prvi svetovni vojni. Dorothy Thompson iz tega kluba je l. 1933 prečila Mt. Blanc (vzpon po Bionnasay, sestop po Peutereyu).

Med obema vojnami nastopa že cela vrsta dobrih plezalk. Našejmo jih: Gubler, Hutton, Häusler, Wills, Murrey, Lexer, Leuthold, König, Monzutta, Durand, Resegotti, Molinari, Flair, Erica Stagni. Slednja je z Lamberтом in Gallayem prečila *Aiguilles du Diable* in to pozimi v zelo težkem vremenu, po njej so se zgledovale Hanni Lechner, ki jo je rod vzel s seboj Welzenbach, Milana Jank in Julia Huber, ki je l. 1933 z Brunhuberjem prečila Alpe od Schneeburga do Mont Blanca (od decembra 1933 do maja 1934). Po alpinističnih klubih se je razpohola srdita debota, ali naj sprejemajo v klube ženske ali ne, plezalke so sem in tja odgovorile z ustanovitvijo ženskih klubov pod gesлом: »Pokažimo koj zmoremo v stenah same!« In spet cela vrsta imen v tridesetih letih tega stoletja: Poljakinja Steczkova, Miriam O'Brian, Alice Damesme (še danes je znana Miramina smer v Torre Grande, vodila sta brata Dimai). Damesme je bila članica GHM, imenovali so jo »la Vedette«, naredila je 9 prvenstvenih smeri, bila je na 129 visokih vrhovih, vodila je 16 ženskih navez in sklenila plezanje pri 60 letih v Campanile Basso, v Fehrmannovi smeri. Sledile so Nea in Micheline Morin ter Yvonne Vacher.

Naši plezalci Debelakova in Ješihova spadata med najvidnejše plezalke na svetu. Reznicekova ju je postavila v vrsto s Paulo Wiessinger, ki je plezala s Stegerjem in l. 1930 zmogla severozapadno steno Civette. Obe sta prišli do šeste stopnje in je njuna ocena do danes veljavna. Prava zastopnica šestice pa je bila Mary Varale (rodila se je 1895 in umrla predlanskim). Ple-

zala je s Cassinom, Comicijem, Zanuttijem, Andrichem in Bianchetom. Te tri so utrle pot k uspehom Lououl Boulaz, ki je uspela v Walkerju v Grandes Jorasses in zbrala doslej največ težkih ženskih vzponov. Kdo bi verjel, da se v tej drobni, čeprav čvrsti postavici skriva toliko energije! Ko smo jo l. 1965 videli nastopiti v Trentu, smo lahko poleg te ugotovili še nenavadno skromnost. Prav isto bi lahko rekli o Yvette Vaucher-Attinger, ki pleza z možem Vaucherom in ima za seboj vsaj tako težke vzpone kot Lououl. Zadnje čase se omenja Vitty Frismon-Steinkötterjeva iz Trenta, Čehinja Silva Kysilkova, Švicarka Sutterjeva, žena dr. Klier Henriette Prohaska, Anna Escher iz Tržiča, ki je plezala s Comici-

jem, Lipovcem in Mallyjevo, Nini Pietrasanta, Denise Escande, Helma Schimke idr. Pisateljica F. V. Reznicek prebiva zdaj v Engelbergu v Švici. Samo se šteje tudi za plezalko. Plezala je s slavnim Fr. Nieberlom in drugimi znanimi plezalci. Njeno knjigo bo založila založba »Berglandbuch« v Salzburgu. Knjiga bo izšla verjetno še to zimo. Pisateljica ima, kar zadeva naše plezalke, zanesljive in zadostne informacije.

Prof. Barbka Lipovšek je gradivo, ki ga je zbrala, odpolnila. Pridobljeno leto se bodo v Švici zbrale alpinistke, ki so pri tej knjigi sodelovale, nam je povedala naša Barbka, ki po svojih dosedanjih alpinističnih uspehov nedvomno sodi v svetovni vrh ženskega alpinizma.

T. O.

VARSTVO NARAVE

BUSSARD (*Buteo galapagoensis* Gould 1837) je ime ptici, ki ga je IUCN (Union Internationale pour la Conservation de la Nature et des Ressources) vpisala v »rdečo knjigo ogroženih živali« (Red Data Book Volume 2 Aves, IUCN 1966). Preko 300 ptičjih vrst je v tem seznamu, mnoge med njimi žive le na oceanskih otokih in so torej nujno maloštevilne in zato še bolj ogrožene. Arhipel Galapagos ob Ekvadorju ima ogrožene pingvine, kormorane in busarde. Slednji je najbolj v nevarnosti. L. 1924 ga je bilo še precej, po tem letu pa izginova, ker ga preganajo ljudje. Busard ne leti, ujameš ga lahko na roke. Danes šteje kmaj še 200 komadov in to na otokih Isabella, Santiago, Pinzon, Espanole, Santa Fé, Bartolomeo in Fernandina. Ustanova Charlesa Darwina se je odločila, da bo za tega redkega ptiča poskrbel, WWF pa bo pri tem pomagala, obe svetovni ustanovi pa bosta svojo pomoč nudili raziskovalni postaji Santa Cruz.

CIPRA je kratica za Commission internationale pour la protection des régions alpines. Komisijo so ustanovili l. 1953 na predlog dr. Charlesa Bernarda, predsednika

švicarske zveze za varstvo narave v Bernu. Članice CIPRA so Francija, Italija, Avstrija, Jugoslavija, Nemčija in Švica, ki je prevzela predsedstvo in sekretariat. Vsaka država ima delegata in zastopnika, sodelujejo pa tudi druge organizacije, ki imajo varstvo narave v programu. V CIPRA je udeležen tudi UNESCO oziroma njena CICNR (Commission internationale pour la conservation de la nature et des ressources, od l. 1967 pa tudi UIAA. Predsednik CIPRA je zdaj dr. E. Dottrons, kustos Prirodoslovnega muzeja v Ženevi (Musée d'histoire naturelle). Naloga komisije je, da obravnava splošne probleme varstva alpske narave, pa tudi lokalne, da nudi strokovno pomoč in nasvete. Sredi junija je CIPRA zasedala v Garmisch — Partenkirchenu. Imela je pet sej in tri ekskurzije, na katerih je obravnavala nevarnosti, ki preže na naravo zaradi brezobzirnega turizma. Med drugim so obravnavali varstvo voda, posebej pred hrupom motornih čolnov, vodnega smučanja ipd., ter varstvo prostora v širšem smislu, tako npr. zaradi gradnje velikih naftovodov, ki bodo tekli čez Alpe. Dalje so bili na dnevnom redu lovski problemi in za-

ščita divjačine nad gozdno mejo, gradnja cest, weekendov, vodovodov in vprašanje odplak v alpskem svetu. Tekla je beseda o vzgoji mladine po načelih varstva narave. Posebej so govorili o zaščiti orla. Ponekod je njegov obstoj že rešen, v Franciji pa je v zadnjih letih zdrknil za 70 %, tako da ga cenijo komaj še na 25 parov. Ustavili so se ob letališču južno od Münchena, zaradi katerega bi moralo pasti 3500 ha (polovico Gornje Savinjske doline) visokega gozda v predalpskem svetu, o delni zaščiti Ziljske doline, Grand Paradiso idr.; o conah, ki naj se v alpskem svetu namenijo množičnemu turizmu, in o drugih, kjer ne bi smeli utrgati nobene cvetlice, ujeti nobene mušice, o eksploraciji gozdov in pašnikov in jo spraviti v ravnovesje z enakimi področji, kjer bi bili sezinja in paša prepovedani.

Razgovor je pokazal pestrost razmer v posameznih deželah, za vse dežele pa je značilno, da so ogrožene po turistični industriji, z gradnjo cest, bivališč in elektrarn, s tem pa je ogrožena narava kot človekov uravnovešeni življenski prostor.

NATURA VIVANTE je naslov bilanca, ki ga v Clermont-Ferrandu izdaja la Société pour l'Etude et la Protection de la Nature. Ta organizacija za varstvo narave s sedežem v Clermont-Ferrandu skrbi za zaščito narave v desetih departmanih, med njimi tudi v departmanu Loire in Haute Loire.

V ŠVICI je začel veljati zvezni zakon o varstvu narave. Zakon določa organizacijo zvezne komisije za varstvo narave, katere sekretariat bo oskrbel inšpektorat za gozdarstvo. Zakon zagotavlja tudi vire sredstev in njihovo razporeditev na lokalna, regionalna in državna področja. Priložen je seznam zaščitenih živali in rastlin. Toksična sredstva za uničevanje škodljivcev se bodo po tem zakonu smela uporabljati v minimalnih količinah, če se ugotovi, da lahko škodujejo zaščitenim živalim in rastlinam.

ANTILOPA NYALA V ETIOPIJI je ogrožena. Živi samo v etiopskih gorah. Angleški znanstvenik Leslie H. Brown je to žival raziskoval

val I. 1966. Ugotovil je, da je te živali samo v Monts Bale še 4000 komadov, brez težav pa bi se stalež povečal na 6000 do 7000. Če bi to dosegli, bi žival ne bila več ogrožena. Etiopska vlada se na izredno negušivo željo močno prizadeva za ohranitev vseh redkih živali v Etiopiji.

VARSTVO NARAVE NA BERMUDI ima velike naloge, saj so Bermudi, odkar so jih odkrili kot mikavno področje, močno ogroženi, tako favna, flora in vsa pokrajina, ki jo tehnik brezobzirno načenja. Danes na Bermudih že skoraj ni mogoče dobiti deviške zemlje v prvobitnem stanju. Nekdanji živalski simbol Bermudov, ptič pterodroma caspia je na tem, da izumre do kraja. Ornitologi so že obupali nad njim. L. 1950 so našeli komaj še 70 komadov.

Varstvo narave na tem lepem arhipelu je zdaj naredilo načrt, kako bi ohranilo bermudske spomenike in to predvsem favno in floro.

PTICE ROPARICE, dnevne in nočne, so z zakonom zaščitili v Belgiji, Bolgariji in Španiji; v Franciji, kjer bi bilo to še bolj potrebno, pa se za to še niso odločili in so nekatere ujede zaščitene le v času lovne zapore, nekatere pa splah ne.

TUMUCUMAGUA se imenuje pokrajina v severni Braziliji, zdaj proglašena za nacionalni park. Brazilski Kongres je v I. 1967 sprejel nov zakon o varstvu narave, ki daje vladu velika pooblastila in določa občutne kazni zoper kršilce varstva narave.

NACIONALNI PARKI NA NORVEŠKEM. Na Norveškem imajo zakon o varstvu favne in flore že od I. 1910. L. 1954 so sprejeli nov, sodoben zakon, ki je določil področja za 16 nacionalnih parkov v korist znanosti, zaradi lepote in posebnosti. Vlada je za dobo štirih let imenovala posvetovalni organ za varstvo narave, šest članov tega organa mora imeti prirodoslovno izobrazbo. Od I. 1960 imajo inšpektorja za varstvo narave, podobno kakor na Finsku. Njegova pooblastila so velika. Od I. 1965 je varstvo narave vključeno v komunalno ministrstvo. Privatna društva za varstvo narave pa na Norveškem pozna

že od I. 1924. Društva so skrbela predvsem za rekreativna področja v prosti naravi.

to

VРЕМЕ НА КРЕДАРИЦИ

V novembri 1967

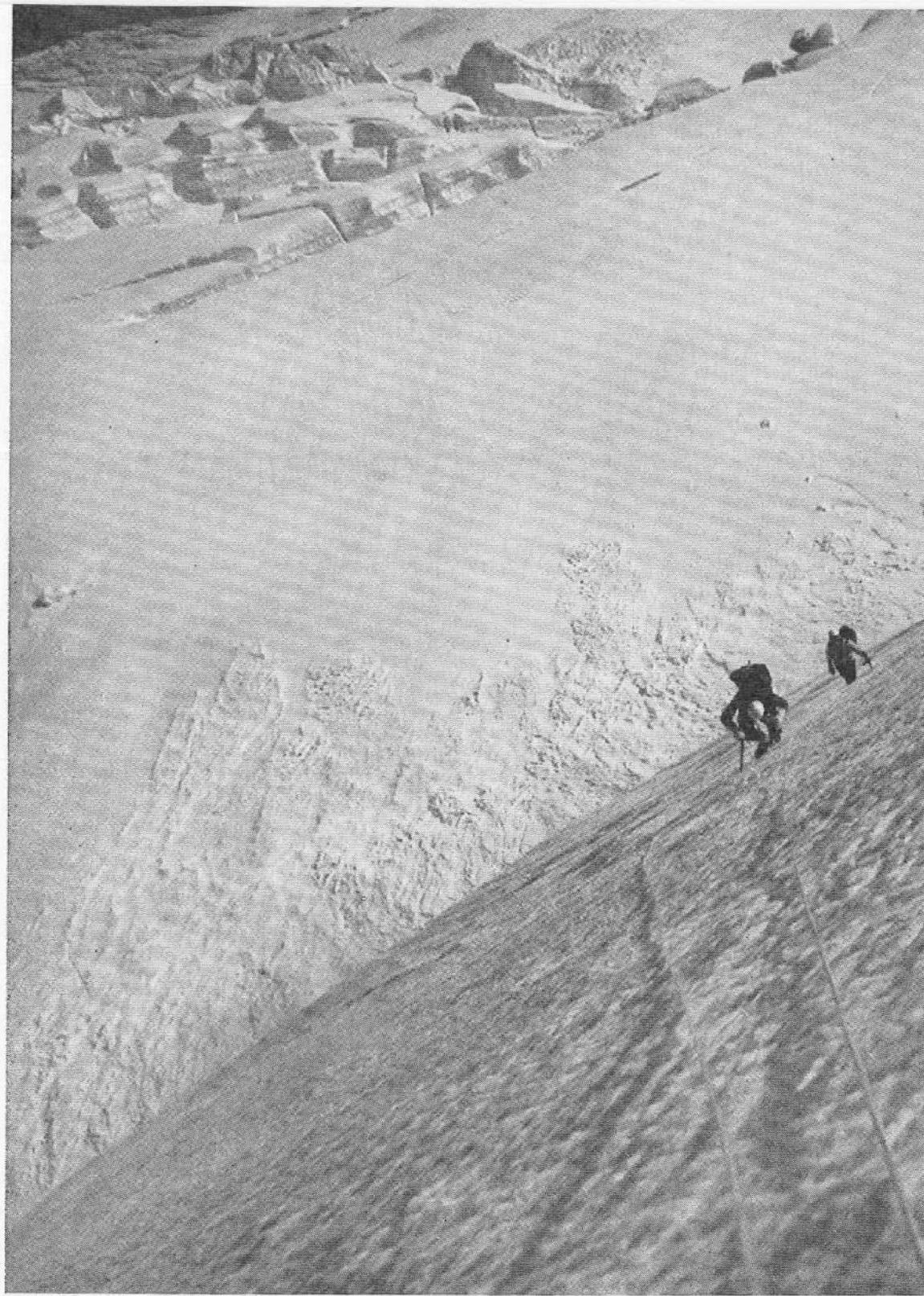
November v I. 1967 se je po vsej Sloveniji odlikoval z razmeroma visokim pozitivnim odklonom temperature zraka ter s prekomerno višino padavin. Prav tako značilnosti razberemo tudi iz novembrskega mesečnega poročila meteorološke postaje na Kredarici. Tamkajšnja srednja mesečna temperatura je znašala $-1,8^{\circ}$. Bila je torej za $2,2^{\circ}$ nad povprečkom obdobja 1954–64. To je bil istočasno tudi največji odklon temperature v vsej Sloveniji.

Novembrski maksimum temperature je bil zabeležen 14. novembra, znašal je $9,3^{\circ}$. Najvišja novembrska temperatura obdobja 1954–64 znaša prav toliko. Možno je, da se ob izrednih pogojih novembrski temperaturni maksimumlahko še nekoliko dvigne, vendar je ta verjetnost razmeroma majhna, kajti od leta 1954 naprej je bila komaj drugič zabeležena tako visoka temperatura v novembri.

Premik temperature na pozitivno stran je ocenil tudi pri minimalnih temperaturah. Mesečna minimalna temperatura je znašala $-10,6^{\circ}$, dne 11. novembra, medtem ko je bila najnižja novembrska temperatura (po letu 1954) skoraj enkrat nižja: $-21,0^{\circ}$.

V novembri vlada na Kredarici že prava zima. Snežna odeja je ležala ves mesec, vendar se je njen debelina spremenjala. Najdebelejša je bila dne 6. novembra, ko je merila 74 cm. Prevladovale so sicer padavine v obliki snega, vendar je nekajkrat vmes tudi deževalo. Skupno je padlo v novembri na Kredarici 261 mm padavin v 15 padavinskih dneh. Padlo je — če primerjamo s povprečkom obdobja 1954–64 — 35 mm ali 17 % padavin več, kot znaša normalna vrednost.

Dnevi maksimum padavin je bil izmerjen dne 6. novembra, znašal je 51 mm. Ta vrednost je razmeroma nizka, kajti novembrski dnevi padavinski maksimum na Kredarici lahko preseže tudi 100 mm.

Motiv iz severne stene Matterhorna (zadnji posnetek naših znancev iz Travnika)

Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,3 (povpreček obdobja 1954—1964 znaša 6,5). Bila je torej znatno pod desetletnim povprečkom. Zato je tudi število ur sončnega sija razmeroma visoko. Heliograf na Kredarici je registriral 103 ure sončnega sija ali 34 % od možnega trajanja. Glede na ta podatek zaključimo, da je imela v minulem letu Kredarica največ sončnega sija v Sloveniji.

Temperaturne razmere, kakršne so vladale na Kredarici v novembру 1967, imamo v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in Celju še le v januarju. Ob morju pa so srednje mesečne temperature zraka pod lediščem izjemne. Od leta 1964 naprej se je primerilo, da je bila srednja mesečna temperatura pod 0° samo enkrat. Februar leta 1956, je bil po vsej Evropi izredno mrzel. Zato se je tudi področje ob morju močno ohladilo in srednja februarska temperatura zraka v Kopru je padla na $-0,8^{\circ}$.

V decembru 1967

December, prvi zimski mesec — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — je bil po vsej Sloveniji hladen in suh. Tudi na Kredarici je bila srednja mesečna temperatura, ki znaša $-9,1^{\circ}$, za $2,4^{\circ}$ pod povprečkom obdobja 1954—1964. Nad lediščem se je dvignila temperatura le nekajkrat in še tedaj komaj za kakšno stopinjo, o čemer nam priča najvišja mesečna temperatura Kredarice v minulem decembru, ki je znašala komaj $2,4^{\circ}$ (dne 3. dec.). Najvišja decembska temperatura obdobja 1954—64 pa je znašala $7,4^{\circ}$. Temu nasprotno se je spustila minimalna na $-20,0^{\circ}$ (dne 8. dec.). Najnižja decembska temperatura Kredarice od 1954. l. naprej pa je $-25,8^{\circ}$. Kakor iz navedenih podatkov povzemamo, je bil premik temperature na Kredarici v negativno stran očiten. Kot zanimivost naj navedemo, da je bila najnižja temperatura minulega decembra zabeležena v ravniškem svetu, v Murski Soboti: $-20,6^{\circ}$, dne 13. decembra.

V minulem decembru so na Kredarici prevladovale snežne padavine, vendar je enkrat tudi še deževalo vmes. Snežna odeja, ki je ležala ves mesec, je spremi-

njala debelino. Njena največja debelina je merila 130 cm. Skupno je padlo v decembru 94 mm padavin (= 69 % od 10-letnega povprečka) v 16 padavinskih dneh. Dnevni maksimum padavin je bil izmerjen dne 26. dec., ko so namerili 26 mm padavin. Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,5 in je bila blizu decembrskemu povprečku obdobja 1954—64, ki znaša 5,7. Zato je bilo tudi število ur sončnega sija razmeroma visoko. Heliograf na Kredarici je registriral 112 ur

sončnega sija ali 41 % od možnega trajanja. Ta podatek tudi pove, da je imela v mesecu decembru Kredarica največ sončnega sija v Sloveniji.

Našo primerjava temperaturnih razmer Kredarica s temperaturnimi razmerami drugod po Sloveniji moramo tokrat opustiti, kajti tako nizke srednje mesečne temperature, kot jo je imela Kredarica v decembru, imamo drugod po Sloveniji le v izredno mrzlih zimah.

F. Bernot

IZ PLANINSKE LITERATURE

GUSTAV RENKER, tudi pri nas znan po romanu »Pet mož graditi pot«, je v starosti 78 let lani umrl v Švici (Langnau v Emmentalu). Ljubitelji gora in narave so ga poznali po njegovih romanhrih z gora in po prirodoverskih feljtonih. Rodil se je v Švici, po rodu je bil Avstrijec. Na dunajski filozofski fakulteti si je pridobil doktorsko čast, nato pa študiral na konservatoriju. Neavadno dobro je poznal Julijanske Alpe in nam je kot tak blizu.

to

40-LETNICO SCHYNIGE PLATTE v Berner Oberland so v Švici lani skromno proslavili. L. 1927 so začeli skromno, zdaj pa je ta alpinetum po vsem svetu znan in je postal že znanstveni rezervat. Obsega 8233 m² v višini 1950 do 2000 m. Iz Interlakena je lahko dosegljiv z električno železnicijo. V njem raste 500 do 550 rastlin, ki rastejo v Švici nad drevesno mejo. Med ustanovitelji je bil najbolj delaven avokat Hans Itten, ki je okoli sebe zbral 50 sodelavcev. Ti se niso ustrašili gospodarske krize, ki je tedaj že stala pred vrtati. Itten je pri svojem 78. letu dobil naslov častnega doktora. S tem se je univerza zahvalila za usluge, ki jih mladim botanikom nudi ta edinstveni alpski vrt.

to

GEOGLACIOLOŠKA RAZISKOVANJA so v zadnjih letih prišla do tega, da skalnatih in kamnitih material tudi v majhnih množinah in razsut v ledniku lahko spre-

meni fizikalne značilnosti ledu tako glede na plastičnost, na deformacije in intenzivnost ablacija. Usihanje lednikov v zadnjem času je za geoglaciološko raziskovanje zelo ugodno ne samo na terenu, temveč tudi v laboratoriju, kjer se material preizkuje petrografsko in mineraloško glede na proporcije, granulometrijo, oblike elementov itd. Do novih spoznanj je ta znanost prišla tudi na periglacijsnem področju predvsem glede na genetične pogoje. Literatura o tem: J. P. Portmann, Geographica helvetica 1960, G. Østrem, Geog. Annalen 1964.

to

ALTITUDE je naslov alpinistični reviji, ki jo je predlanskim prvič izdala GPHM (Groupe Pyrénéiste de Haute Montagne) in prinša vsako leto enkrat uspehi pirenejskih alpinističnih specialistov, v glavnem na biltensko-kronični način. Revijo skrbno urejujeta Jean in Pierre Ravier, sedež pa ima v Bordeauxu, rue de Talence, 33.

to

KAVKASKE GORE je skušal Evropi približati P. S. Rototajev (njegovo poročilo o delu sovjetskih alpinistov, ki ga je poslal predsedniku PZS dr. M. Potočniku, smo objavili v I. 1967) s tem, da je raztolmačil njihova imena. Kavkaške gore imajo, kakor druge po svetu, več nazivov, saj jih poimenujejo z različnih strani različno, vsako ljudstvo, ljudstve, narod, način po svoje. Tau pomeni v

turško tatarskem jeziku goro, su vodo (Adyl-su), baši glavo, kaja skalo (Bjelaja kaja), kol sotesko (It-kol), ullu velik, (ullu-aus), kičkine majhen. Po gruzinsko pa je gora mta, po svanetsko ba, osetsko hoh.

Ker smo Slovenci na Kavkazu že skoraj »domači«, čeprav ne še tako, kakor bi želeli, naj iz Rototajevega članka navedem nekaj njegovih razlag. V Centralnem Kavkazu vlado v imenih velika pestrost. Tu po dolinah žive Balkarci, Kabardinci, Čerkezi, Svaneti. Zato ima tudi Elbrus več imen. Turško tatarski naziv je Džiu — padisah, kar pomeni kralj duhov, iransko ime zanj je Albrus, visoka gora, čerkeško Kuska-Maf gora, ki prinaša srečo, kabardinsko Ošhomaha, gora dneva, Balkarci ga imenujejo Mingi-tau, tisoč gora, Abharski Orfi-tub, gora blženih, Gruzinci Jalbuž, goro snega.

Slava Užba (Uš-ba) pomeni turško tatarsko uč-baš, troglava gora, torej Triglav (uč je tri, baš glava). Iz Svanetije ima »Učbares tri glave. Svanetsko uš je burja, torej gora burje. Baksan bi v čerkeščini pomenilo penasto vodo (bahe pena, sane napoj), Adyrsu strma reka, Adyl-su prekrasna reka, Ullu-Tau, velika gora, svanetsko ime za isto goro je Čana, do nebes segajoča, nebatična. Škelda (Šchelda, prav Scheldy-Tau) pomeni v turško tatarskem jeziku goro brusnic. Donguzorum-baši pomeni v istem jeziku goro nad prašičjo loko (dongus je prašič, orum je ograda, loka, mlaka). Nakra-Tau pomeni v svanetsčini topa gora, It-kol v turško tatarščini pasja dolina, Dych-Tau visoka gora, Caner visoko sedlo, sedlo, ki drži v nebo. Kazbek ali Kazi-bek se gruzinsko imenuje po starem Kinvarceri, gora ledenikov, ali Urs-hoh, bela gora.

Naši alpinisti, ki jih je gnala predvsem potreba po zgolj športni afirmaciji, za take stvari niso mogli imeti časa, pri roki pa tudi ni bilo gradiva za to stran spoznavanja eksotičnih snežnikov. Upajmo, da bomo tudi za to kdaj imeli čas in priložnost.

to

BONATTIJEVO SMER v severni steni Matterhorna so tudi l. 1967 preplezali češki plezalci. To pot sta počela uspeh Kangar in Vaček iz Strakonic. Češki alpinisti

napredujejo na vseh področjih. Močno se pospešuje tudi alpinistična kultura. Češke planinske knjige naletavajo na priznanje tudi v obeh sosednjih Nemčijah. L. 1967 je, na priliko, v NDR izšla knjiga »Expedice Kavkaz« (Heckel - Černík 1965).

to

LEHNE JORG IN PETER HAAG sta bila vodilna člana zimske ekspedicije v severni steni Eigerja l. 1966. Ob tej doslej najbolj popularizirani direttissimi sta napisala knjigo, ki jo je založil Chr. Belser Verlag v Stuttgartu, Lehnerjev delodajalec. Naslov knjige: Boj za direttissimo v Eigerju, 30 dni v severni steni Eigerja. Ima 160 strani teksta in 58 slik, med njimi 26 barvnih. Knjiga bo verjetno našla mnogo bralcev in plezalci direttissime mnogo občudovalcev. Brali pa jo bodo tudi tisti, ki jim ob direttissimi ni bil všeč časnikarski prijem, saj je bila »publicity« ves mesec na delu, svetovni magazini ves mesec na delu, tako da je bilo pri roki vse tisto, kar alpinizmu kot športu najbolj manjka, publike. Zanimivo je, da se Lehne ni odločil za ime direttissime, ki ga je predlagal Hieber — za »direttissimo Johna Harlina«.

to

JANE WERNER WATSON, SVET ZNANOSTI

Prevel dr. Lavo Čermelj, Mladinska knjiga 1967 — Ljubljana

Mladinska knjiga je ljubiteljem narave gotovo ustregla s to Watsonovo knjigo, v kateri bo tudi v znanosti nerazgledani bralec dobil osnovne pojme iz tistih ved, ki mu zagotova pojasnjenje in razlagajo tisoč in eno skrivnost narave in njenih pojavov. Planinca bodo gotovo mikala predvsem geognostična poglavja iz geologije, glaciologije, seismologije, geokemijskih in geobiologije. Komur je pri srcu botanika, bo s pridom bral vse o rastlinski ekologiji, pravzaprav pa pravega ljubitelja narave zanimata vse, kar je v zvezi z njenimi zakonitostmi in njeni preobrazbo, o kateri tudi govori zadnje poglavje o tehniki. Ostala poglavja zajemajo še astronomijo, matematiko, fiziko in kemijo.

Knjiga obsega 211 strani, na vsaki strani se zvrsti po več barvnih slik, nekaj pa je tudi celostranskih. Pisana je poljudno, za poljuden prevod jamči že ime dr. Lava Čermelja, zaslужnega popularizatorja znanosti, dolgoletnega urednika »Protresa«. Za splošno izobrazbo selennika je knjiga pripraven priručnik, opremljen tudi z abecednim indeksom, pripravna pa je zlasti za šolsko rabo, saj nudi odgovore stotinam vprašanj, o katerih vsek dan bere tudi naša mladina. Cena za šole znaša zato 40.00 N din, za druge 50.00 N din. Mladinski knjigi gre zasluga, da je v našem jeziku izdala prvo knjigo znane newyorske založbe, ki je v zbirki »Golden Press« izdala že celo vrsto popularnih znanstvenih knjig.

Knjiga »Svet znanosti« je namenjena predvsem mladini. Njej bi rada povečala žejo po znanju in ji razložila pomen znanosti, ji povedala, s kakšnimi problemi se ukvarja danes vrhunska znanost, kakšne metode uporablja, ji vzbudila veselje do osnovnih ved fizike, kemije, biologije in posebej do matematike.

Zato jo priporočamo vsem, ki imajo opravka v vzgojno izobraževalnim delom, kakor tudi mladini.

to

POLJSKI FILM — »Dan na Mazurskih jezerih« je dobil prvo nagrado »San Ambrogio d'oro« na VIII. festivalu turističnega filma v Milanu. Poljski turistični urad, ki se je predstavil s tem absolutnim prvkom, je dobil prvo mesto tudi s filmoma »Zakopane« in »V visokih gorah«. Ostali nagrajenci so bili: Condor-film iz Zuricha, Lufthansa, Južna Afrika, Japonska turistična zveza, Romunija, Vzhodna Nemčija, Španija, Francija, Bolgarija s filmom »Robinson Crusoe« itd. Festivala so se udeležile tudi SZ, Kitajska, Izrael, Kanada, Indija, Egipt, Anglija in druge države.

Po udeležbi je bil festival daleč nad trentskim, imel je »planetaren« značaj. Propozicije festivala so bile poslane tudi našemu PZS in TZS, vendar se Jugoslavija festivala ni udeležila, sodeč po biltenu, ki ga je vodstvo festivala v okviru »Expo 1967« naši redakciji poslalo s prošnjo, da ga objavimo.

to

30 LET PROTEUSA

Jeseni 1933 je pod okriljem Prirodoslovnega društva zagledal beli dan prvi letnik Proteusa, lista za poljudno prirodoznanstvo. Zakaj prav to ime je razložil tedanjki urednik Pavel Grošelj, najprimernejši za to dolžnost, saj je poznal domala vse panege prirodoslovja. To ime je dobil, ker je tudi pravi Proteus, človeška ribica, le naša posebnost in naš ponos. Tedanja želja, da bi bil »Proteus« simbol požrtvovanega ljubezni do prirode in domače zemlje, se je doslej v vsakem pogledu uresničil. Seme, ki so ga ustavnitelji lista zasejali med prirodoslovce in ljubitelje prirode, je bogato obrodilo. List je vzgoyil vrsto domačih strokovnjakov in razširjal ljubezen in zanimanje za prirodu in prirodne pojave med široko občinstvo, predvsem med mladino, o čemer priča tudi visoka naklada.

List je star sicer že štiri leta več, vendar to gre na rovaš medvojnega kulturnega molka.

Proteus je spremjal predvsem silen povojni razmah vseh panog znanosti in je to v prijetni in dostopni oblikah posredoval bralcem. Ni nudil le slike novih izumov in odkritij, prikazoval jih je v skladu z miselnostjo in navori ter z metodami, na katerih je zgrajen obstoj naše družbe. Sicer skromen krog sotrudnikov si je prizadeval, da je obveščal bralce o zanimivostih in novostih s področja fizike, medicine, geografije, matematike, geologije, biologije itd.

Glavna zasluga pri napredku lista gre njegovim urednikom. Pri temu je poudariti predvsem njegovega prvega urednika Pavla Grošlja, dr. A. Peterlinja in naslednike, predvsem L. Čermelja, ki list urejuje že od desetega letnika dalje. Pred več kot tridesetimi leti je P. Grošelj s Proteusom pričel približevati pol-drugemu millionu Slovencev naravo, da ga tako navduši za lepote domače zemlje in da mu omogoči v domačem jeziku brati in pisati o vedno novih problemih, ki jih odkriva znanost modernega časa. O uspehu tega dela jamči trideset letnikov Proteusa. Posebej lahko poudarimo še to, da se je v tem času slovenska beseda v naravoslovju nesluteno razvila. Za lepo šte-

vilo pojmov imamo zdaj dosti domačih in novih izrazov.

V prvi številki tridesetega letnika Proteusa sodelujejo s prispevki vsi trije še živeči uredniki. Po-sebej je zanimiv članek Antona Peterlinja Znanost na Slovenskem in v svetu v tridesetih letih, ki posebej poudarja, da vedno več Slovencev sodeluje v odkrivanju novih poti v znanosti bodisi doma ali na tujem, kjer z veseljem sprejemojo naše ljudi in marsikateri naš znanstvenik je v tujini zasedel vodilni položaj. Podčrtuje, da je naravoslovje in vse njegove panege vedno bolj pogoj za uspešno izobraževanje in da je odslej najpomembnejše vprašanje za nas, kako naj naš znanstvenik koraka vštric z razvojem. Temu problemu se ni več moč izogibati.

V letošnjem tridesetem letniku se bodo zvrstili sotrudniki, ki so s prispevki sodelovali v vseh preteklih letnikih. Vsebino bo to vsekakor popestriло. Kot izredni zvezek letnika bo tudi tridesetletno kazalo, kar bo posebej važno za vsakega prirodoslovca. Upamo, da list odslej ne bo manjkal na knjižni polici pri nikomer, ki se vsaj malo zanima za prirodu.

D. Novak

IN ALTO je glasilo SAF (Società Alpina Friulana). Izhaja že 56 let. Med sodelavci najdemo tudi dr. Oskarja Soravita, ki je bil konec oktobra 1967 naš gost na sestanku treh dežel. Dr. Soravito je l. 1932 preplezel z Gilbertijem severni raz Agner. 30 let kasneje je z Villaggiom ponovil ta znameniti vzpon v spomin Celsa Gilbertija. SAF je s svojimi člani, med katerimi imenujemo še Perottija, Pitottija, Pascattija in Spezzottija, alpinistično in literarno ugledna sekacija CAI.

T. O.

NANGA PARBAT je pred očmi sveta že 70 let. Znana dunajska založba je lani izdala o tej »nemški gori« knjigo, ki jo je spisal dr. Karl M. Herrligkofer, ki smo ga v Vestniku kot ekspedicionista spremljali petnajst let. V plimi himalaistične literature, ki poplavlja Evropo in druge kontinente, je ta knjiga — čeprav je na avtorja padla večkrat kaka senca — izjema. To ni

ravno lahko, saj poznamo šabloni himalaističnega ekspedicionskega. Ta se včasih upira celo tistim, ki berejo to literaturo po dolžnosti (ladja — pot do baze — strajk nosačev — postavljanje taborov — vrh ali pa umik zaradi monsuna, kar je največkrat formula, v kateri lahko beremo tudi razne pomankljivosti v organizaciji, spori med sahibi ipd.). Herrligkofer je verjetno napisal to knjigo bolj zaradi svoje ekspedicije I. 1953 kot zaradi vseh drugih do Mummaryeve preko nemških do angleške I. 1950. Kaže, da je postal Herrligkofer Buhlu gorak še po smrti, čeprav je spor z njim po tolikih letih skušal razčleniti objektivno. Herrligkofer sklepava poglavje s trditvijo, da je bil fenomenalni Buhlov vzpon na vrh rezultat vsega moštva, ki je kot ekipa dobilo odlikovanje (Richthofnova medalja). To seveda ni res. Ves svet ve, da bi brez Buhla tudi ekspedicija I. 1953 potekla brez uspeha kot sedem prejšnjih. Največja vrednost knjige je v drugem delu, ki popisuje nemške ekspedicije Diamir (1961, 1962) in Rupal (1963, 1964). V desetih letih je dr. Herrligkofer seveda napredoval tudi kot ekspedicionist in poglobil svoje poglede na »usodno nemško goro«, s katero ga veže spomin na Willyja Merkla, s katerim je v sorodu. Vsekakor ena od himalaističnih knjig, ki jo bo vsak vzel v roke s posebnim zanimanjem.

T. O.

SMUČARSKE POTI PO DOLOMITIH je naslov Hiebelerjevi knjigi, ki je izšla pri Schrollu na Dunaju in v Münchenu, torej na tržišču, ki jamči knjigi velik uspeh. »Das Dolomiten Skibuch« bo spričo odprtih mej tudi pri našem kupcu, stane pa 29 DM. Obsega 108 strani, 48 slik na umetniškem papirju, mnogo risb in zemljevidov, priložen je še kratek vodnik po »Alta Via«, to je po smučarski transverzali od Sustertala do Belluna. Hiebeler ne obravnava samo velikih smučarskih centrov, temveč odkriva tudi skromne smučarske kraje. Alta Via pa je dolga 150 km in povezuje v srcu Dolomitov 62 km spusta, pač edinstvena smučarska pot skozi alpske lepote, nič manj senzacionalna od švicarske Haute-Route.

T. O.

RAZGLEJD PO SVETU

KRVNI IZVID in legitimacijo o njem pri nas najbrž ne nosi s seboj v stene noben naš alpinist, čeprav je naša GRS to sem in tja že obravnavala. Francoski kirurgi, ki delujejo v alpskih predelih, pozivajo vse francoske alpiniste, naj ne vstopijo v steno, ne da bi pogledali, če imajo dokument o izvidu s seboj. Če pride do nesreče, tak izvid utegne prihraniti odločilne minute in ohraniti življenje, ki visi na nitki.

ALPAMAYO (6120 m) je najbrž najlepša gora na svetu, čeprav bi se Švicarji potegnili za Matterhorn. Imenujejo ga »kristal pod južnim nebom«. Odkar so ga alpinisti oblezli od vseh strani, je s konkurenco stopil K2 v Karakorumu. L. 1966 se je mudila na Alpamayu British Andean Expedition 1966: Amatt, Bathgate, Burnell, Gray, Kelly in Smith. Hoteli so prelezati severni greben. Tu so se že l. 1948 poskusili Švicarji pod vodstvom Bernharda Lauterburga. Ne mnogo pod vrhom so padli Lauterburg, Schmid in Sigrist 200 m globoko, ne da bi se hudo poškodovali. L. 1951 je v severnem grebenu poskusil Georges Kogan z ženo Claude, Leiningerjem, Lenoirom in Jorgenom. Ta francosko-belgijska ekspedicija je prišla že blizu vrha, na 80 m. Premagati bi morali še 200 metrov grebena, na ježenega z nevarnimi opastmi, pravzaprav malo a dovolj, da je odšla praznih rok domov.

20. junija 1957 pa so južni greben prelezali Günter Hauser, ki ga poznamo iz Himalaje in iz časov, ko je bila na Kangbačenu naša ekspedicija, Huhn, Knauš in Wiedmann. Tudi Amerikanci so morali v tem grebenu odnehati l. 1958 in l. 1959. L. 1962 so se poskusili Japonci pod vodstvom Hisao Jošikave v zapadnem grebenu, pa niso uspeli. V tolažbo jim je bila prva ponovitev vzpona na južnem grebenu.

Sele l. 1966 sta Bathgate in Burnell dosegla severno sedlo (5400 metrov), tri tedne nato pa so prišli po severnem grebenu vsi ostali člani ekspedicije: Annatt, Burnell in Gray. Bilo je 11. julija

1766. Zaradi filmarja Kellyja so pritrdili 1200 m vrvi. Tako jim je pripadel tretji vzpon na vrh. Še istega leta so Nemci iz DAV (sekcija Aibling) dosegli četrti vzpon, vendar po zapadnem grebenu. Isti dan sta Johanna Koch in Schmidt ponovila vzpon po severnem grebenu. Tako so se »vdali« vsi grebeni veličastno lepega orjaškega kristala pod južnim nebom.

TRENTSKI FESTIVAL planinskega in raziskovalnega filma stane mesto Trento in ostale, ki k stvari prispevajo, kakih 70 milijonov starih dinarjev. Na prvi videz veliko. Če pa pomislimo, da festival vsako leto zbere nekaj sto vidnih alpinistov in planincev iz 20 do 30 držav, je vsota opravičljiva. Festeval že nekaj let opozarja, da film razvoju slabo sledi, da je precej »anemičen«, brez prave vsebine, da mu manjka tiste mikavnosti, ki bi jo moral spričo množičnosti planinstva za vsoko ceno ustvariti. Mestu Trentu in komiteju, ki že 15 let vodi festival, pa je treba priznati, da s svojim delom opozarja, budi in priganja k delu in k novim prijemom. Trentini (Trentariji) se ukvarjajo z mislijo, da bi srečanje alpinistov v Trentu postala nekaka »alpinistična akademija«. L. 1967 so obravnavali temo »Planinstvo zunaj Evrope« in iskali pot, s katero bi v drugih deželah oziveli vrednote klasičnega alpinizma. Diskusije so se udeležili Alfonzo Bernardi, znan planinski avtor, o katerem smo dvakrat poročali v rubriki »Iz planinske literaturo«, Piero Nava, plodovit planinski publicist, neizogibni Tonella, časnikar iz Ženeve, Vaucher, renomirani ženevski alpinist, Kurt Diemberger iz Avstrije, Pierre Mazeaud, Pavel Vavro iz ČSSR in Toni Hiebeler.

Poleg diskusije so v okviru festovala priredili razstavo o arhitekturi v gorah, razstavo o reševalski tehniki, kongres gorskih vodnikov iz trentinske pokrajine in še to in ono. Priznati je treba organizatorjem dr. Morghenu, dr. Beliju in dr. Grassiju, da opravljajo nekaj, kar bi svet danes težko

pogrešal. Razume se, da se teme ponavljajo, saj tudi današnji pojavi v planinstvu niso bistveno novi, vselej pa je potrebno prizadevanje, da planinstvo uveljavimo v novih razmerah, ki jih prima čas, in to vse njegove telesnovzgojne, športne in kulturne vrednote.

BIVAK IZ PLASTIČNE MASE so leta 1960 postavili v Canadian Rockies na prelazu Balfour. Prelaz veže nacionalna parka Yoho in Banff. Po materialu in obliki je bivak povsem svoje sorte: je iz steklenih vlaken in ima obliko igluja, kar je avtohtona arhitektura severnokanadskih Eskimov. Ima 12 aerodinamičnih sestavnih delov, ki jih je mogoče sestaviti v nekaj urah, visok je 2,60 m, premera 4,30 m. Ni ga težko razstaviti in premestiti. V njem lahko prenoči 12 oseb. Tretji bivak na prelazu Balfour je dobro izhodišče za 3300 m visoki Mt. Balfour in za sniučarsko prečenje lednika s snežiščem Wapta. Pravijo, da se imenito obnese.

ROMUNSKI ALPINISTI nočajo z ostati za Evropo. V svojih Karpatih so doslej naredili šest vzponov VI B in devet VI A. Pro VI B so prelezali Chiru, Matei in Drimia v Politele Bardosolui, desno od prelaza Bicaz. Stena je visoka za 12 raztežajev in je 150 metrov samih previsov, mestoma takih, da visi vrh 5 m onstran trdnega sveta. V steni je običalo pri prvem vzponu 220 normalnih klinov in 11 svedrovcev. Plezalci so delali tudi ponocni, v luči avtomobilskih žarometov. Nicolae Naghi in Emilian Vrajitoru sta prelezala smer Hornul Cri-nului de Munte, ki ima 12 raztežajev VI. stopnje. V Bucegih pa je najtežja smer »Traseul Anotimpurile« v steni Portita Caraimanului. Prelezala sta jo Nicolae Zbircă in Mihai Szalma. Alpinizem poganja korenine po vsem planetu. Toliko večjo vlogo bi morali imeti pri njegovem napredku nosilci njegovih klasičnih tradicij.

MAGALIES se imenuje pečina v Južni Afriki v bližini Johannisburga in Pretorije. Meščani teh dveh mest jih uporabljajo kot plezalni vrtec. V njem se pode pavijani, rastejo kaktusi, pa tudi tako grmičevje, ki plezalskim novincem rabijo namesto klinov, zank in oprimkov. Plezalec naleti tudi na

osirje in gnezda divjih čebel. Ker se te selijo, zaradi njih nekatere smeri dobivajo prisilne variante. Plezalec pa mora biti pravljjen tudi na srečanje z jastrebom ali orlom, kar v steni ni ravno prijetno. Opice pa so najnevarnejše nahrbtniku, če ga plezalec dobro ne zaveže.

ATHABASCA je ime prelazu med Alberto in British Columbijo. Nekoč je bil to ključni prelaz za prekupčevalce s kožuhovino. Leta 1910 ga je oficielno kot pod odprtih David Thompson, ker so mu sovražni Indijanci plemena Piegan prepovedali uporabiti južno od tod ležeči prelaz Howse. Leta 1927 je sem privočoval Škot David Douglas, botanik, in se povzel v petih urah na goro, ki leži severozapadno od Athabasca. Goro je po znarem botaniku imenoval Mt. Brown, ji prisodili 17 000 čevljev (5181 m) in jo oklical za najvišjo goro Severne Amerike. L. 1829 je izšla karta, ki je goro ponizala na 4877 m. Kasneje je več ekspedicij iskalo to veliko goro. L. 1893 je iz Toronto prišel dr. Coleman in izmeril — 2760 metrov, kasnejše meritve pa so goro povišale na 2793 m. Douglas se je uštel torej za celih 2388 m, vendar mu zgodovina ni zamerila, saj je bil eden prvih alpinistov onstran velike luže, v danes ne vse strani odprtih Rocky Mountains v Canadi.

CAF (CLUB ALPIN FRANÇAIS) je l. 1967 v glavnem izvolil staro vodstvo. Ponovno je predsednik Lucien Devies, ostali odborniki so bolj ali manj znana imena: Alain de Chatellus, Bouscau, Graizer, George, Moussa, Didier Olivier — Martin in Philipp Traynard.

Na skupščini aprila 1967 so vodilni možje CAF ugotovili velike uspehe v inozemskih gorah in izboljšano delovanje v klubu na vseh področjih. Člani CAF so bili l. 1966 in 1967 v Peruji, v Iranu in na Spitzbergih. Članstvo je naraslo na 49 240. 76 000 delavnih dni so posvetili pouku v plezanju, visokogorskih turah in izletništvu. V smuških šolah so dali 17 000 dni mladim smučarjem pod 20 let, pri čemer je sodelovalo 42 učiteljev prostovoljcev. Kolektivnih izletov je bilo za 63 000 dni. Jamarji CAF so predili osem taborjenj, dve v Turčiji in Iranu. CAF ima tudi letal-

ski krožek, Koče, zavetišča in bivaki so zabeležili 100 118 nočitev, 10 000 več kot l. 1965. V CAF deluje tudi znanstveni odsek. Nedeleč od njega je varstvo »planinskega patrimonia«, pri čemer se CAF ozira predvsem na nacionalne parke v Pirinejih in v Alpah.

Na skupščini je bilo poudarjeno, da klub ni samo tehnična institucija v športnem smislu, marveč organizacija, ki povezuje vse, ki v gore usmerja navdušenje in ljubezen v duhu solidarnosti z namenom, da bogati človeku osebnost in ohranja vrednote, ki to bogatitev omogočajo. CAF zato tesno sodeluje z FFM in drugimi planinskimi organizacijami.

NAVEZOVANJE IN NAVEZNI PAS BOLJE NAVEZNE OPRTI so v zadnjih nekaj letih doživele precejšen napredok, ki se pri nas najbrž premalo uveljavlja in uvaja. Pierre Henry, ki smo v zvezi z alpinistično opremo že večkrat citirali in ga bralci PV poznaajo tudi iz poročil dr. ing. Fr. Avčina, je o teh stvareh v La Montagne 1967/6 napisal strokovno beležko, v kateri je obdelal francoske novosti in priložil tudi risbe. Sodeč po tehničnih označitvah posameznih navezovanj in pasov so te novosti v primeru nesreč mora važnejše kakor pasovi za avtomobiliste, ki jih seveda na naših cestah tudi ne vidimo toliko, kot bi bilo pametno. Glavni razlog najbrž ni nevednost, ampak cena, ki tudi za plezalske pasove, naravnice in vse drugo, kar spada k otvezi, ni ravno majhna.

MONT BLANC DE TACUL ima v vzhodno-severovzhodni strani pravo mrežo smeri, kar 12 po številu. Počeniš z leve na vzhodu je tu znaten ozebnik ob Aiguille du Diable, z dvema izstopoma, od katerih pride eden na skrbinu Isolée (Samico, Osamelko, Zapuščeno); sledi Hudičev steber (Pilier du Diable), nato steber »des trois pointes«, po katerem tečeta dva strmi smeri, sledi Gervassutijev steber, nato centralni stolp, ki ga imenujejo tudi po Boccalatteju, rdeči stolp, smer »la Quille«, na skrajni desni strani pa popularni Gervassutijev ozebnik z dvema izstopoma, od katerih eden drži naravnost na vrh Mt. Blanc du Tacul. L. 1964 sta prvič preplezala steber »des

trois pointes« Parat in Seigneur, smer, ki so jo prvič ponovili leta 1966 Chamoy, Dornier, Dumas in Labry. Februarja 1917 so Contaminovo smer, eno najtežjih v tem predelu, ponovili plezalci iz Turina Barbero, Bartotto, Bonomi in Ratto.

NOVE ZIMSKE PRVENSTVENE SMERI so nastale v l. 1967 v slavnih letnih smereh: V Brenvi, na priliko, vrsta zimskih direttissim, v Spaloti di Fai, v Paganelli, v Picolo Dain, v Marmolado di Rocca, Torre Venezia, Torre Trieste, Cima del Bancon, Monte Agner, Campanile Dürfer. Tako sta v Marmoladi di Rocca plezalca iz Innsbrucka, mladi Spitzentäter in Wiedmam plezala smer Vinatzer-Castiglion in s tem opravila nekaj, na kar je prežalo mnogo navez. V Monte Agner so v severni steni v treh dneh v hudenem mrazu uspeli Avstrijec Mayer in Italijana H. in R. Messner. Andrichev raz v Torre Venezia sta februarja v 6 in pol urah preplezala Achille in Redaelli. Achille, Dotti in Redaelli so marca meseca prvi prišli čez severno steno Cima del Bancon, Achille in Redaelli pa isti mesec preko zapadne stene Torre Trieste. Kaže, da plezalci iščejo »nov svet« v zimskih razmerah in to sistematično v vseh Alpah.

ŠVICARSKI PLANINSKI MUZEJ je po preureditvi zbirk in eksponatov v l. 1966 obnovil tudi svojo fasado, zašel pa je v težave zaradi večjih javnih dajatev, ki mu obremenjujejo proračun, čeprav se ne more pritožiti, da bi bernska občina ne znala ceniti njegovega kulturnega in turističnega pomena. V l. 1966 je bilo v muzeju 14 633 obiskovalcev. Muzej je pridobil dva velika stereoskopa in relief področja Baltschieder. SAC in posamezne sekcije skrbe za dodatno financiranje, za njim pa stoji lep krog privatnih mecenov. Letni proračun znaša 221 692 sfr.

DR. WALTHER RYTZ, dolgoletni direktor švicarskega planinskega muzeja, je jeseni 1967 umrl v 85. letu starosti. Nekaj tednov pred smrto je osebno prinesel v muzej svoje dereze. Po stroki je bil botanik, od l. 1920 akademski učitelj, nato direktor botaničnega vrta in sostanovitelj alpinetuma na Schynige Platte.

DYHRENFURTH, KARL WEBER IN ALEXANDER GRAVEN so bili jeseni na skupščini SAC (Švicarski alpski klub) v Bernu izvoljeni za častne člane te stoletne planinske organizacije. Prvi je svetovno znani himalajski kronist, drugi predsednik svetovno znane švicarske ustanove za raziskovanje gora, tretji pa zermatski vodnik, ki je izvršil več prvenstvenih vzponov v Himalaji. Na skupščini so bili kot gostje navzoči zastopniki avstrijskega, nemškega, italijanskega in holandskega AV, med drugim znani geograf univ. prof. dr. H. Kinzl. Predsednik SAC je razpravljal o dveh problemih, ki jih bo SAC moral rešiti, če bo še hotel imeti vodilno vlogo med švicarskimi planinci: vprašanje novih koč in vprašanje vzgoje novih članov. Pritok mladine v planine je tolikšen, da mu SAC ni več kos. Vzgaja se v tečajih, ki jih prireja državna prosjeta, vendar bi se kantoni radi znebili te naloge in jo prepustili planinskim sekcijam, ki bi za to doobile od zvezin in od kantonov sredstva. Vodstvo SFAC (ženski SAC) in NF (AN – prijatelji narave) sta se že izjavili, da bi vzgojo mladine preveli. Obstoji pa v Švici še tretji problem, to je varstvo narave, to pa predvsem zaradi naraščanja turistične industrije v gorah. SAC si ne lasti monopolja, išče pa kompromis v okviru švicarskega narodnega gospodarstva, s katerim bi določene vrhove in predele ubranili pred napadom tehnik in tako ohranili naravni »patrimonij«. Predvsem so opozorili na ogroženost voda.

WEEKEND NA ATLASU imenuje dr. Karl Bruch turo, ki jo je naredil iz Alžira v Saharski Atlas. Tu na alžirskem jugu je divji zapad v nekdanji Ameriki, tu ni nobene policije, nobene kontrole, ni treba seči po nobenem dokumentu, vse, kar je, človeka sprošča. Saharski Atlas ni čisto na jugu, je pa ločen od ostalega sveta, Družba dr. Brucha je hotela doživeti vtič, ki ga ponujajo gravure v pecinah, o katerih smo pred leti poročali. Navadno jih daturajo v mlajšo kameno dobo. Ker so v bližini našli mnogo puščic in na podobah človeške prizore, sodijo, da so nekoč, ko Sahara še ni bila tako brezupna puščava, tu živelha črnska ljudstva. Puščava je ljudi in živali pregnala na jug, kdor je ostal,

je degeneriral in izumrl. 1000 km od tu so sredi puščave ohranjeni štori dreves, s premerom 70 cm, priča nekdanje rodovitne Sahare. Gravure so našli pri oazi El Richa. Imenujejo jih Hdžra Maktuba – popisani kamni. Za kaj so nam to zapustili ljudje, ki so živelii pred več tisoč leti? Tedaj so tu živelii leopardi, sloni, nosorogi, nilski konji. To kaže podoba, na kateri slonči išče zaletje pri slonici, zasleduje ga leopard. Zakaj je črni človek poselil po črtalu in to za vse čase zapisal v skalo? Na razpolago so nam samo domneve: čarovne podobe v pomoč lovcom, obredne podobe, molitev za plodnost? Zakaj je delalo podobe več rok? V različnih slogih, časih? Sfisifa, kjer so te podobe, je redek spomenik »nekdanjih časov silam«. Naslednji dan jih je vodil tod dr. Borkovec (naše gore list?) Obiskali so »marabute«, to je svetnike, ki naj bi potekali od Alija, zeta preroka Mohameda. Marabut ni samo svetnik, ampak tudi njemu posvečena kapela (koubba). Ni nujno, da je grobnica svetnika, je le znamenje, kakorkoli etiološko povezano s svetnikom. Marabuti so lahko tudi sveta drevesa in grmovje. Vsi marabuti delajo čudež, kjer pa se je čudež zgodil, mora stati vsaj skromna »koubba«. Ženske poljubujejo monolite, ki stoejo na samem. Verjetno gre za obred v zvezi s plodnostjo, muslimanska varianta na grške (in celo vrsto drugih) falične bogove in navade. Weekend na Saharskem Atlasu! Če imaš čas in denar, je to danes za soboto in nedeljo komaj še koj posebnega, vožnja z letalom traja 12 ur sem in tja – od srca Evrope do Sahare, z reaktivcem pa trikrat manj.

AVSTRIJCI NA PAMIRU. Vse kaže, da je avstrijsko zastopstvo hotelo doživeti Pamir z veliko žlico. Stopili so na devet vrhov, vsi so prišli na vrh Pik Lenin, tretji najvišji vrh v SZ, naredili so prvenstveno smer po vzhodni steni te gore, dve navezi sta sestopili po severni steni, tretja naveza pa je prečila severovzhodni in severozapadni greben.

NA WEISSFLUHJOCHU, v znamen inštituta, so za l. 1966 izdali poročilo o raziskovanju in znanstvenem delu skupin iz evropskih dežel, ki pošiljajo tja svoje strokovnjake. 12 raziskovalnih

skupin je opravilo 1160 delovnih dni, belgijska 651, Nemčija 9, Francija 41, Italija 47, Švica 413. Belgiji so proučevali posnetke sončnih spektrov v infrardečem in ultravioletičastem področju. Imeli so na razpolago teleskop s 76 cm premera, vendar še ni bil montiran, ker še niso dogradili večje kupole. Belgija je dobavila računalnik (computer), ki dopušča, da se meritve nanašajo na čisto majhne absorbცije, tako da bo inštitut za astronomsko spektrografske raziskave močnejši. Skupina iz bernskega fizikalnega inštituta že nekaj let registrira jedrske komponente kozmičnega sevanja z aparatom IGY – Neutron – Monitor Pile. L. 1966 so napravo predelali, da je postala občutljivejša in zanesljivejša. Na inštitutu so raziskovali tudi fiziologi delovanje pljuč v velikih višinah (v zvezi z olimpiado v Mehiki). Merili so tudi volumen lednika Aletsch. Staro kupolo na Sphynxobservatoriju so s helikopterjem prenesli na pomočni observatorij na Gorngrat nad Zermattom, novo večjo kupolo pa so sestavljeni na mestu in to po kosih, ki jih je prinašal helikopter, kar seveda ni šlo brez težav, saj je to možno le ob lepem mirnem vremenu, tega pa je na takem sedlu bolj malo. Razstava, ki jo ima inštitut v skalnatih kaverni, je bila dolj časa v bernskem planinskem muzeju, ker so kaverne obnavljali in utrjevali.

88 ŽRTEV LEDENIKA Allalin v Saastalu pri Matmarku v Švici niso mogli pokopati, ker je bila ledeniška plazovina prevelika. Ledenik pa prinaša svoje žrtev na dan čez leta. Tu je bilo treba čakati dve leti, da so lahko pokopali še 87 žrtev. O nesreči smo pred dvema letoma obširno poročali. Vprašanje je, če so bili delavci res žrtev zgolj objektivne nevarnosti, ki je prežala z ledeniščem v baraki, ponoči v trdnem spanju. 54 od njih so bili Italijani.

3500 CAMPINGOV je v Evropi po stanju iz l. 1967, tako beremo v novem »Europa-Camping und Caravaning 1967/68«. Tudi naša domovina ima že kar ugledno številko, vendar v primeri z majhno Avstrijo, ki ima kar 200 campingov, ne preveč. V knjigi je natančno popisano vsako šotorišče z vsemi napravami. Čena

knjige je visoka, zato pa imajo kupci oz. lastniki te knjige popust pri ceni za prostor v campingu.

110 LETNICO OBSTOJA je lani praznovala Johannishütte (2121 metrov) na južni strani Venedigerja. Ime ima pa po nadvojvodji Johannu, enem od brihtnih, delavnih udov dunajske cesarske rodbine. Zgradili so jo pet let pred ustanovitvijo DuÖAV. Leta 1871 je kočo prevzela praska sekcija. Še danes je dokaj važno planinsko oporišče.

ARARAT je za Evropejca zanimiva gora z zgodovinskega in geološkega stališča. Z vrha nudi pogled na tri države, na Perzijo, (Iran), SZ in Turčijo, je Evropi najblžji pettisočak, njegova zgodovina pa, no, o tem smo že večkrat pisali.

Iz Istambula do vasi Dogubajásita je 1500 km, avtobus pelje tja tri dni za 30 DM. 25 km od tega mesteca na turško-perzijski meji se z 2000 m visoke planote vzdiжуje bela ledena kopa Ararat. Nemeč Storp je s prijateljem Gerdom hotel obiskati njegov vrh I. 1964 s posebnim dovoljenjem turškega ministrstva v Ankari. Ko pa sta prišla do Dogubajásita, civilno dovoljenje za turški obmejni garnizon ni veljalo. Komendant je terjal posebno dovoljenje od notranjega ministrstva in se mu Nemcu, ki sta prevozila 4000 km, da bi prišla na Ararat, nista prav nič smilila. Kljub temu sta se odločila za vzpon. Obmejnimi organom sta rekla, da gresta v Perzijo, štopala kamion, se z njim peljala 5 km iz mesteca, izstopila, pričakala tam noč in jo nato usekala po 10 km dolgi planoti Araratu nasproti. Bivakirala sta na prepereli lavi, naslednji dan pa že popoldne naletela na sneg v višini 3700 m in se tu pripravila za bivak. Tretji dan sta se opremila z drezinami in ob treh popoldne brez težav dosegla vrh, uživala pogled na Kavkaz, na armensko glavno mesto Eriwan, sicer pa jima je razgled kalila megla. Kako sta prišla mimo garnizona nazaj gredre, ne poročata. Najbrž ni bilo prehudo.

VZDRŽEVANJE PLANINSKIH KOČ ima drugačne potrebe kot vzdrževanje dolinskih objektov. Materiali v višinah nad 1200 m hitreje propadajo itd. V sosednj

Avstriji so sklenili, da bodo »bika zgrabili za roge«, ne za rep, zato so na glavnem odboru ÖAV odločili, da bodo 40 sekcijam razdelili 4 000 000 aS za koče, 140 000 aS pa za poporavila potov, posebej pa 255 000 aS za planinske naprave, ki so utrpele škodo pri vremenskih katastrofah.

19 000 AVSTRIJSKIH ŠILINGOV stane izlet od Dunaja v Mehiko. Vračunana je cena vožnje z letelom traža 14 dni in je v rednem programu dunajskega ÖAV. V isti senci, ko društveno glasilo objavlja ta, rekli bi, planetarni izlet, objavlja tudi notico o kresnem dnevu v Ziljski dolini v Šmohorju, kraju, za katerega se skoraj več ne zapisiše drugače kot Hermagor (tudi za Dobroč nemška glasila dosledno uveljavljajo »učeno« ime Villacher Alpe). Notica pravi, da se je ziljskega praznika udeležilo 1000 ljudi. Gorska reševalna služba, ki jo vodi W. Kanavc, pa je prižgalila kresove na petih vrhovih, od katerih sta slovensko podobo za silo ohranila Poludnig in Golz. V Šmohorju je nekoč delovalo slovensko planinsko društvo, blizu tu je najlepša, najdaljša koroška kosa, tu so se rodili mnogi pomembni Slovenci, tu je končno Lipa, Kugyjev rojstni kraj.

GORE V SLUŽBI ČLOVEKA je bilo geslo Avstralije, ko se je I. 1949 lotilo ene največjih gradenj na svetu sploh z namenom, da bi ublažila sušo. Avstralija je namreč najbolj suhi kontinent na planetu. Naredili so načrt, da bi obrnili tok Snowy River, ki se izlivlja v Tasmansko morje na jugu, na vzhod. Dela bi zasegla 4500 km², ki jih obkrožajo gore in bi obsegala: devet velikanskih pregrad in vrsto manjših, 160 km predorov, 140 km visokih akveduktov, naprave za zajemanje hudournikov in njihovo usmerjanje v kanale in rezervoarje. Elektrarne v tem visokem sistemu bi proizvajale 5000 milijonov KW letno, dve in pol milijardi m³ vode bi po potrebi namočilo razsene pokrajine in dvignilo letno producijo na 300 milijonov sfr. Za realizacijo projekta bi rabili 4 milijarde avstralskih funkov. Samo elektrika bi vrnila polovico te vsote.

Seveda je tako gradnja tudi za Avstralijo problem. Nima dovolj materiala ne ljudi, celo zemljevidi niso izdelani. Ni znana količina

vode, ne geološka sestava tal. Najeli so 600 strokovnjakov, večji del nemških emigrantov, za raziskave, sicer pa sodeluje pri tem 30 nacij, pravo kozmopolitsko delovno taborišče, v katerem so organizirali jezikovno šolo, da bi olajšali sporazumevanje. Naredili so 1000 km cest za dovoz materiala, medtem 200 km avto cest, za razmeščanje ljudi in prehrano skrbi tudi aviacija. Uredili so 120 postaj za merjenje vode, 50 za proučevanje snega, 24 meteoroloških postaj, opazovalnice za 2500 hudournikov. Vsi dnevno pošiljajo podatke v študijski center, kjer jih elektronski stroji proračajo v ažurni »planning«. Kje pa so problemi starih vasi, mest, nastajanje novih, življene, ki se poraja ob akumulacijah!

Za nas je Avstralija hipereksočna dežela. Človek pa bi rad tudi tam, kakor povsod, iztrgal naravi čim več.

THREDBO je avstralski smučarski center, ki spominja na Švico. Smučarske proge so relativno strme in dolge. Ena je priznala svetovna smučarska organizacija FIS za mednarodna tekmovanja. Žičnic in sedežnic je na pretek 100 km od Melbourne je gorovje Victoria, ki nudi lepe smučarske izlete. Na Mont Buffalo je bil prvi avstralski smučarski center. Zahtevnejši smučarji pa bolj čilajso Falls Creek, ki omogoča užitek smučarjem vseh kategorij. Tu so I. 1957 zgradili prvo avstralsko žičnico.

AMERIKANEC CHOUINARD, znan kot pojem moderne plezalne opreme, ki je odprla novo dobo alpinizmu, je bil poleti 1966 v Alpah. Z L. Korom sta v les Courtes preplezala švicarsko smer z deseto ponovitvijo.

Popravek: V pregledu planinskih nesreč v I. 1966, objavljenem v PV 12/1967 v prilogi, je pod tek. št. 29 napačno naveden vzrok smrtne nesreče. Sestavljalec se je zanesel na prvi zapisnik, ki so ga kasneje poizvedovali ovglo.

Uredništvo

IVAN TOMAZIČ, Visokošolski dom »Korotan«, Wien, Albert g. 48, je za tiskovni sklad »Planinskega Vestnika« prispeval 37 N din. – Hvala za darilo in za pozdrav z Dunaja!

GEOLOŠKE EKSURZIJE V LETU 1968

Slovensko geološko društvo že dve leti z velikim uspehom prireja geološke ekskurzije po Sloveniji. Prvo leto so ljubitelji narave hodili po Gorenjskih planinah pa po Dolenjski. Letos so se geologi odločili za razne pokrajine. Dve ekskurzije bosta na Primorsku, tri v Zasavje, ena na Dolenjsko in ena v okolico Vrhnik na rob Ljubljanskega barja.

Zlasti v zasavskih hribih bodo tudi planinci pršli na svoj račun. Vse ekskurzije pa so zanimive za vse tiste ljubitelje gora, ki hidijo po odpitimi očmi po nošli lepi domovini. Geologi, ki vodijo izlete, se nameč trudijo, da bi bila njihova razlagajo razumljiva vsem. Obenam so na mnogih geoloških ekskurzijah tudi botanični, hidrologi, speleologji in razni drugi strokovnjaki. Vsi ti med potjo opazirajo na različne naravoslovne, zgodovinske, umetnostno zgodovinske in druge zanimivosti.

Geologi imajo za letos v načrtu naslednje ekskurzije:

31. marca. Ljubljana–Kozina–Črni Kal (poleolitska postaja) – Hrastovlje (geologija okolice, ogled fresh v cerkvji) – Kubed–Buzet–Pazin (med potjo geološke, botanične, zgodovinske ter umetnostno zgodovinske zanimivosti).

21. aprila. Litija–Vate–Kresnice (rezultati novejših geoloških raziskav, arheološke nootide).

26. maja. Ljubljana–Idrija (geologija okolice, opis rudnika) – Most na Soči–Gorilška Brda (geologija, geomorfologija, zgodovina).

9. junija. Gorjanci (geologija in botanika).

15. septembra. Kum (geološka zgradba okolice).

20. oktobra. Šava–Partizanski vrh–Izlake (geološke zanimivosti, toplice).

10. novembra. Okolica Vrhnik (geologija Barja in obrobja, hidrologija, ugotovitve novejših raziskav).

Na ekskurzije vabimo vse ljubitelje narave. Podrobnosti in morebitne spremembe bomo sporočili v "Delu".

Odbor

STALNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967–68

1. – JULIJSKE ALPE:

Blejska koča na Lipanci, »Murka« na Bledu, Planinski dom »Zlatorog« v Trenti, Dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršiču, Dom na Vrsnem, Litostrajska koča na Sorški planini, Dom na Komni, Koča pri Savici, Dom v Tamarju.

2. – PREDGORJE JULIJSKIH ALP:

Zavetišče na Robidovem brdu, Zavetišče Ravne, Dom na Šmarjetni gori, Slovkov dom na Golem brdu, zavetišče pri Beru v Dražgošah in Pri Urbanu v Dražgošah, zavetišče Prtovč in Lojše.

3. – KARAVANKE:

Pristava v Javorniškem rovnu, im na Peči, planinske postojanke:ovo, Mihev, Helena pod Poco, Poška koča pod Plešivcem, Dom Zeča.

KAMNIŠKE ALPE:

Logarski dolini, Mozirska koča teh, Dom na Šmrekovcu, Pudom v Kamniški Bistrici, Pri Koprivi, Koča pod Olševo, dom na Slemenu.

5. – PREDGORJE KAMNIŠKIH ALP:

Planinski dom na Veliki planini, Stari grad nad Kamnikom, Dom na Kravcu, Koča ob žičnici na Kravcu, Mengška koča na Gobavci, Koča na Reševi nad Sentjurjem.

6. – POHORJE:

Mariborska koča, Planinski dom Zarje, Ribnitska koča, Koča na Pesniku, Koča na Osonkarici, Ruška koča, Dom pri treh kraljih, Grmškov dom pod Veliko kopo, Koča pod Kremžarjevim vrhom, Na Brinjevi gori.

7. – BOČ:

Dom na Boču.

8. – GORIČKO:

Koča Tromejnik na Doliču (po dogovoru).

9. – KOZJAK:

Dom na Kozjaku, Koča na Žavcorjevem vrhu, Podlipje.

10. – ZASAVJE:

Koča na Bohorju, Tončekov dom na Lisi, Dom v Gorah, Dom na Kalu, Dom na Mrzlici, Koča na Kumu, Koča na Šmohorju, Dom r. Jančah, Koča na Zasavski gori, Dragov dom na Homu.

11. – GORJANCI:

Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih, Dom na Polomu.

12. – DOLENSKO GRICEVJE:

Dom na Mirni gori, postojanka v Črmošnjicah.

13. – POLHOGRAJSKI DOLOMITI:

Dom na Govejku.

14. – TRNOVSKI GOZD:

Koča na Čavnu, Koča pri izviru Hublja, Dom Kekce na Katarini.

15. – IDRJSKO HRIBOVJE:

Zavetišče na Jelenku, Koča na Hleviški planini, Pirnatova koča na Javorniku, Planinski dom Ruder Vojško, Dom na Goropekah.

16. – NANOS:

Vojkova koča na Nanosu, Furlanovo zavetišče pri Abramu.

17. – NOTRANSKI KRAS:

Koča Mladika na Pečni rebri, Dom na Slinici.

OBČASNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967–68

1. – JULIJSKE ALPE:

Koča dr. Janeza Mencingerja v Bohinju ob nedeljah, Vodnikova koča na Veleni polju od 15. 4. do 15. 5., Koča pod Bogatinom od 23. 12. do 10. 5., Dom na Uskovnici od 25. 11. do 31. 3., potem od 28. 4. dalje; za Tičarjev dom na Vršču bo javljeno pozneje. Mihov dom in Koča na Gozdru na Vršču ob sobotah, nedeljih in državnih praznikih; za kočo pri Triglavskih sedmih jezerih bo javljeno pozneje.

2. – KARAVANKE:

Koča na Naravskih ledinah do 15. 4. vsako soboto od 17 h do nedelje 18 h, ob državnih praznikih enako. Sprejem rezervacije za navedene dneve za manjše skupine (PD Rovne). Dom na Kofcah do 15. 2.

3. – KAMNIŠKE ALPE:

Dom Kokrskega odreda na Kališču ob sobotah in nedeljah. Letos bo v zim-

ski sezoni v oskrbi PD Kranj – sekcija »Sava« – Dom na Čemšeniku nad Kokro bo stalno odprt do 30. 4. 1968. Koča na Kriški gori ob sobotah in nedeljah.

4. – PREDGORJE KAMNIŠKIH ALP:

Dom na Menini planini ob sobotah, nedeljah in praznikih, če se prijavi nad 10 obiskovalcev (PD Gornji grad).

5. – POHORJE:

Koča na Pesku – v šolskih počitnicah v januarju in februarju. Datum bo javljen v dnevnom časopisu in v RTV.

6. – ZASAVJE:

Koča na Kopitniku ob sobotah popoldne, nedeljih in drž. praznikih.

7. – TRŽASKO-KOMENSKI KRAS:

Tumova koča na Slavniku ob sobotah od 12 h do ponedeljka ob 10 h; enako za drž. praznike.

Ivan Zabel

PRAVILNIK ZA DELO DISCIPLINSKIH ORGANOV PLANINSKE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI

Po 48. členu statuta Planinske zveze Slovenije in v zvezi s 26. členom pravilnika časnega sodišča Planinske zveze Jugoslavije je Planinska zveza Slovenije na svoji redni VIII. skupščini dne 16. aprila 1967 sprejela naslednji pravilnik za dela disciplinskih organov planinske organizacije v Sloveniji.

I. Splošne določbe

1. člen

Član planinskega društva mora v svojem delovanju kot planinec izpolnjevati prostovoljno srejetje nalage in dolžnosti, ki so navedene v statutih in pravilnikih planinskih organizacij.

Za hujšo kršitev pravil in planinskih navad odgovarja pred disciplinskih organi svoje organizacije.

2. člen

Za hujšo kršitev (prekršek) se štejejo zlasti, če član

1. ruši ugled planinske organizacije ali ji povzroči škodo;

2. se netovarško vede in ravna, predvsem pa če opusti potrebno ukrepanje in možno pomoč drugim planincem v gorah;

3. ogroža varnost drugih obiskovalcev v gorah, zavaja neizurjene in pomankljivo opremljene na nevarna pota oz. urad;

4. zavestno ali malomarno poškoduje planinske naprave, kakor so pota, markacije, domovi, koče, zavetišča, bivalki in drugi objekti, ki so last planinske organizacije ali se sicer rabijo v planinske namene;

5. uničuje planinsko floro ali favno ali druge naravne lepote oz. znamenitosti;

6. zlorabi zaupano funkcijo v planinski organizaciji;

7. nevestno ali malomarno opravlja zaupane mu planinske dolžnosti.

3. člen

Za obravnavanje in odločanje o disciplinskih prekrških so pristojni disciplinski organi (častna rozsodišča, disciplinski sodišča, komisije itd.), ki jih izvoli najvišji organ vseake planinske organizacije.

Ti disciplinski organi so pri svojem delu samostojni.

4. člen

Predlage za uvedbo postopka zastopa pred disciplinski organi tožilcem, ki ga za vsak posamezni primer imenuje upravičeni odbor planinske organizacije.

5. člen

Disciplinski organ pri PZS je častno razsodišče.

Častno razsodišče ima 5 članov, ki jih izvoli in razreže skupščina PZS.

Člani izberejo izmed sebe predsednika. Častno razsodišče zaseda v sestavu treh članov.

6. člen

Častnemu razsodišču PZS pomaga pri delu zapisnikar, ki ga imenuje upravičeni odbor PZS.

II. Pristojnost

7. člen

Prekrške (2. člen) obravnava in disciplinsko kazni izreka v prvi stopnji častno razsodišče (disciplinski sodišče, komisija itd.) tistega planinskega društva, čigar član je kršilec, razen primerov iz nadaljnji odstavkov tega člena.

Častno razsodišče PZS obravnava in odloča na prvi stopnji o disciplinskih prekrških članov glavnega, upravnega in nadzornega odbora PZS in članov komisij PZS, če se prekršek nanaša na delo v tem odboru oz. v komisiji in o prekrških, ki so jih skupaj napravili člani različnih planinskih društev včlanjenih v PZS.

Častno razsodišče PZS sme na predlog planinskega društva ali organov PZS ali tožilca, po tudi na lastno pobudo, prevzeti v postopek. In odločitev katerokoli zadevo iz območja PZS, kadar to terjajo posebni razlogi (posebno težak primer, komplikirana ali občutljiva zadeva itd.).

8. člen

Upravičeni in nadzorni odbor PZS imata pravico zahtevati od upravnega organa planinskega društva, da spravi postopek pri svojem disciplinskem organu. Ce ta tega ne napravi v 30 dneh, lahko predlagatelj predlaga uvedbo postopka pri častnem razsodišču PZS.

III. Postopek

9. člen

Disciplinski postopek se začne na predlog upravnega ali nadzornega odbora planinske organizacije.

Disciplinski postopek se lahko začne tudi na vsako drugo prijavilo.

10. člen

Po predlogu oz. prijavi oceni predsednik disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije), ali so podani pogoji za uvedbo postopka.

Ce misli, da pogoji niso podani, ravna po 2. odstavku 11. člena. Ce pa misli, da so pogoji podani, zaslisi predsednik oz. član disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije), ki ga določi predsednik, prijavilca in opravi druge potrebne polzvezde.

11. člen

Ce meni predsednik po končanih poizvedbah, da je utemeljen sum disciplinskega prekrška, dostavi predmet

tožilcu, da čimprej vloži obtožni predlog.

Ce pa sodi, da ni osnove, zavrne predlog oz. prijavo s sklepom, ki ga vrči predlagatelju oz. prijavitelju in tožilcu. Predlagatelj iz 1. odstavka 9. člena in tožilec imata pravico, da v 15 dneh vložita pritožbo na disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisijo), katerih odločba je dokončna.

V tem primeru predsednik disciplinskega organa ne more sedelovati.

12. člen

Obtožni predlog vrči predsednik obdolžencu in razpiše obravnava, na katero mora povabiti obdolženca in tožilca ter o tem obvestiti predlagatelja iz 1. odstavka 9. člena.

13. člen

Obdolženec ne sme biti povabljen na obravnava, če ni bil že poprej zaslišan oz. če mu ni bila dana možnost za slišenja.

14. člen

Obdolženec ima ves čas disciplinskega postopka pravico do branilca.

15. člen

Po uvedbi disciplinskega postopka lahko disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisija) iz utemeljenih razlogov izda odločbo o suspendiji oz. začasni prepovedi opravljanja določenih funkcij oz. opravil v planinski organizaciji do pravomočne rešitve zadeve.

Zoper to odločbo ni pritožbe.

16. člen

O sejah in obravnavah se vodi zapisnik. Zapisnik o obravnavi podpišejo predsednik oz. član, ki vodi obravnavo, zapisnikar, obdolženec in tožilec.

17. člen

Disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisija) odloča z večino glasov. Odločbe podpisujejo predsednik in zapisnikar.

Odločba se dasti obdolžencu, tožilcu, pristojnemu planinskemu društvu in upravnemu odboru PZS.

IV. Disciplinske kazni

18. člen

Kazni za prekrške so:

1. opomin;
2. ukor;
3. strogi ukor;
4. prepoved opravljanja funkcij v svoji planinski organizaciji;
5. prepoved opravljanja funkcij v vseh planinskih organizacijah za dobo 1–3 let;
6. začasna izključitev iz članstva vseh planinskih organizacij za dobo 1–3 let;
7. stalna izključitev iz članstva vseh planinskih organizacij.

19. člen

Kazni pod točko 5. in 7. prejšnjega člena se lahko po odločbi disciplinskega organa objavijo v glasilih planinskih organizacij ali v drugem tisku.

O teh kazni morajo biti obveščene vse planinske organizacije.

V. Pritožba, obnova in spremembra pravomočne odločbe

20. člen

Proti odločbi disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije) imata pravico pritožbe obdolženec in tožilec.

Rok za pritožbo je 15 dni.

21. člen

O pritožbi zoper odločbo disciplinskega organa planinskega društva odloča častno razsodišče PZS, o pritožbi zoper pravostopno odločbo častnega razsodišča PZS pa glavni odbor PZS. Odločbo drugostopnega organa je dokončna.

22. člen

Obsojenec in tožilec lahko zahtevata obnova postopka, ki se je končal z odločbo o disciplinskem kaznovanju. Obnova se dovoli:

- a) ce so podana nove okoliščine ali novi dokazi, ki se niso mogli uporabiti v prejšnjem postopku,
- b) ce je bila odločba oprta na ložnih ali zelo pomenujkljivih dokazilih in ce bi v teh primerih lahko prišlo do drugačne odločbe.

23. člen

Obnova se lahko predlaga v roku treh mesecev od dneva, ko je predlagatelj zvedel za okolnosti, zaradi katerih je obnova dopustna, toda najpozneje v roku treh let od pravomočnosti odločbe.

24. člen

Predlog za obnova postopka se vloži pri disciplinskom organu prve stopnje, ki je izdal odločbo o disciplinskem kaznovanju.

Proti zavrnitvi predloga za obnova postopka imajo upravičenci iz prvega odstavka 22. člena pravico do pritožbe v roku 15 dni na drugostopni organ iz 21. člena.

25. člen

Skupščina planinske organizacije, katere disciplinski organ je dokončno odločal, lahko v posebnih izjemnih primerih pravnomočno odločba spreminja.

26. člen

Pravico do pregona zaradi disciplinskih prekrškov zastara v vsakem primeru v enem letu.

VI. Stroški

27. člen

Stroški disciplinske obravnave bremenijo planinsko organizacijo, katere disciplinski organ vodi postopek.

VII. Končne določbe

28. člen

Planinska društva, včlenjena v PZS, lahko v skladu s temeljnimi določbami tega pravilnika izdajo svoje pravilnike. Ce planinsko društvo svojega pravilnika nima, uporablja ta pravilnik.

29. člen

Ta pravilnik začne veljati 15 dni od dneva objave v Planinskem Vestniku.

Predsednik PZS
dr. Miha Potocnik I. r.

»IGO«

LJUBLJANA

TRNOVSKI PRISTAN 8

Telefoni: 21-747, 20-869

Izdelujemo opremo za gostinstvo, bolnice,
samopostrežne restavracije in obrate druž-
benе prehrane

Izvršujemo vsa dela od projektiranja, do-
bave in montaže.

Za vsa dela dajemo jamstvo.

Zahtevajte ponudbe in prospekte

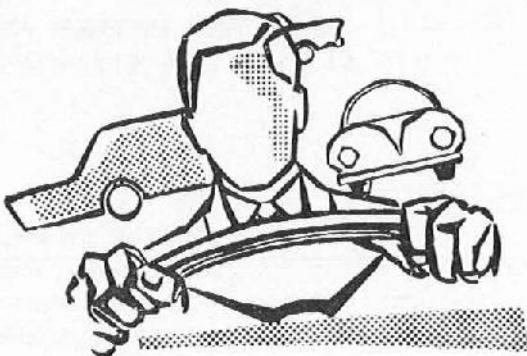
V PLANINAH SE BOSTE NAJBOLJE
OSVEŽILI S KVALITETNIMI
ALKOHOLNIMI
IN BREZALKOHOLNIMI PIJAČAMI

Petavie
PTUJ

Tovarna
avtomobilov
in motorjev
Maribor

- KAMIONI
- AVTOBUSI
- SPECIALNA VOZILA
- ZRAČNO HLAJENI MOTORJI

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tečoči račun pri NB Laško 5071-601-1030

Brzjavci: Papirnica Radeče

Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specjalne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specjalni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

impol

— INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV
SLOVENSKA BISTRICA

proizvaja:

pločevino, trakove, rondele in rondelice,
palice, cevi in profile,

žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike,
okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije,
iz aluminija in vseh standardnih aluminijskih zlitin.